Міністерство освіти і науки України
Луцький національний технічний університет (м. Луцьк)
Університет національного і світового господарства (м. Софія, Болгарія)
Політехнічний інститут Браганси (м. Браганса, Португалія)
Старопольська Вища Школа в Кельце (м. Кельце, Республіка Польща)
Інститут туризму, підприємництва і сервісу (м. Душанбе, Республіка Таджикистан)
ННЦ «Інститут аграрної економіки» НААН України (м. Київ)
Федерація аудиторів, бухгалтерів і фінансистів АПК України (м. Київ)
Волинський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України (м. Луцьк)
Європейський аналітичний центр (м. Київ)

23 червня 2023 року, м. Луцьк

СУЧАСНІ КРИЗОВІ ЯВИЩА В ЕКОНОМІЦІ ТА ПРОБЛЕМИ ОБЛІКОВОГО, КОНТРОЛЬНОГО ТА АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Тези доповідей XV Міжнародної науково-практичної конференції

MODERN CRISIS PHENOMENA IN THE ECONOMY AND PROBLEMS OF ACCOUNTING, CONTROL AND ANALYTICAL SUPPORT OF ENTERPRISE MANAGEMENT

Abstracts of the XV International Scientific Conference

Випуск 15

Відділ іміджу і промоцій ЛНТУ
Луцьк – 2023

УДК 657: 657.1
С 78

Рекомендовано до друку
Науково-технічною радою Луцького національного технічного університету,
протокол № 1 від 21.09.2023 р.

Редакційна колегія: **головний редактор** – д.е.н., професор *Вахович І.М.* (Україна); **відп. редактори** – д.е.н., професор *Лютак О.М.* (Україна); д.е.н., професор *Ковальська Л.Л.* (Україна); к.е.н., доцент *Чудовець В.В.* (Україна)д-р, професор *Башева С.А.* (Болгарія); д-р, професор *Гжегож Зажонц* (Польща)*;* д-р, професор *Луіс Фролен Рібейро* (Португалія)*;* к.е.н., професор *Бабіч І.І.* (Україна); к.е.н., доцент *Бродська І.І.* (Україна); к.е.н., доцент *Гаврилюк О.О.* (Україна); к.е.н., доцент *Голячук Н.В.* (Україна); к.е.н., доцент *Жураковська І.В.* (Україна); к.е.н., доцент *Зеленко С.В.* (Україна); к.е.н., доцент *Карімов Б.Х.* (Таджикістан);д.е.н., професор *Кузьмак О.І.* (Україна), к.е.н.,доцент *Московчук А.Т.* (Україна); к.е.н., доцент *Нагірська К.Є.* (Україна), к.е.н., доцент *Нужна О.А.* (Україна); к.е.н., доцент *Писаренко Т.М.* (Україна); к.е.н., доцент *Сидоренко Р.В.* (Україна); к.е.н., доцент *Талах Т.А.* (Україна); к.е.н., доцент *Тлучкевич Н.В.* (Україна).

С 78 **Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством:** матеріали XV Міжнародної науково-практичної конференції (23 червня 2023р). відп. ред. В.В. Чудовець. Вип. 15. Луцьк: ВІП ЛНТУ, 2023. 136 с.

У збірнику подано матеріали досліджень, виголошених на XV Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством», що була проведена кафедрою обліку і аудиту факультету бізнесу та права Луцького національного технічного університету у червні 2023 року. У публікаціях висвітлено шляхи удосконалення теорії обліку в умовах глобалізації економіки; теоретико-методологічні передумови гармонізації системи фінансового обліку та звітності; управлінський облік і контроль через призму філософії конструктивізму; аналітичне забезпечення діяльності суб'єктів господарювання; перспективи розвитку аудиту та економічної експертизи; науково-практичне обґрунтування впровадження інформаційних технологій в обліку, аналізі та контролі; проблеми обліку, контролю і аналізу: інституціональний аспект; регіональні і глобальні проблеми розвитку економіки.

Для науковців, аспірантів, студентів і всіх, хто цікавиться актуальними проблемами і перспективами розвитку обліку, оподаткування, контролю, аналізу та аудиту.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, галузевої термінології, інших відомостей.

© Автори тез, 2023
© ЛНТУ, 2023

ЗМІСТ

Ishchuk Lesia **Financing directions of the social sphere in Ukraine**	**7**
Petrova D.D. **Basic elements of the organization of Accounting for International Trade Operations**	**10**
Petrova D.D. **Role of documentation in the processes of creating accounting information for International Trade Business**	**13**
Tarasenko Svitlana, Duranowski Wojciech, Dabrowski Zbigniew **Technological upgrades as part of Industrial Policy**	**16**
Zagorova K. P. **Methodology for assessment and analysis of the efficiency of investment projects**	**19**
Бабіч І.І. **Податковий комплаєнс в управлінні компаніями: актуальність застосування**	**24**
Гаврилюк О.О., Яцишин А.В. **Система обліку фінансових результатів в галузі будівництва: кібербезпека та захист інформації**	**28**
Гнедіна К. В., Нагорний П. В. **Перспективи використання штучного інтелекту в бухгалтерському обліку, оподаткуванні, аудити та управлінні підприємством**	**31**
Голян В.А., Карпук А.І., Марчук Ю.М. **Стимулювання інвестиційної діяльності у сфері поводження з деревними відходами в умовах воєнного часу**	**35**
Голячук Н.В. **Хмарне програмне забезпечення бухгалтерського обліку українських розробників**	**38**
Єремян О.М., Ярошенко А.В. **Порядок проведення аудиту виробничих запасів**	**41**
Жидовська Н.М. **Міжнародні автоперевезення та види договорів у цій сфері**	**45**
Жураковська І.В, Заєць Н. **Сутність капіталовкладень лісогосподарських підприємств (на прикладі Любешівського ЛМГ)**	**47**

Жураковська І.В, Павляшик Н. ЗЕД діяльність підприємств лісового господарства: тенденції оподаткування	**49**
Зеленко С.В. Організація інформаційного забезпечення проектної діяльності	
Ковтуненко Ю.В., Денісова А.В. Актуальність консервації об'єктів основних засобів під час воєнного стану	**52**
Ковтуненко Н.М., Гусейнлі Гусейн Расул Огли Іипортно-експортна діяльність виробничого підприємства: визначення, сутність	**56**
Ковтуненко Н.М., Козлова А.П. Експортна діяльність підприємства: визначення, сутність	**60**
Коробчук Л.І. Значимість проведення екологічного аудиту природних ресурсів територій повоєнної України	**64**
Коробчук Т.І. Сутність ощадної стратегії банку	**66**
Кузьмак О.І. Особливості методології досліджень в бухгалтерському обліку	**69**
Латишева О. В., Шевченко Н.Ю. Специфіка трансформації бізнес-процесів на основі концепцій «BUSINESS PERFORMANCE MANAGEMENT» ТА «PERFORMANCE MANAGEMENT»	**71**
Ліба Н.С., Козар Ю.В. Документування як методичний інструментарій у бухгалтерському обліку	**75**
Лопатовський В.Г., Богатчик Л.А., Сереветник О.В. Особливості договірних відносин між постачальниками та покупцями і шляхи їх удосконалення в умовах діджиталізації бізнесу	**78**
Михайличенко Н.М., Ковтун С. І. Аналіз змістовного поля дефініції самозайнятості	**81**
Мінкович В.Т., Петах Е.Ю. Розвиток вітчизняного ринку фінтеху: актуальні тенденції	**85**

сьогодення та перспективи у післявоєнний період	
Московчук А.Т., Дорош В.Ю. Оцінка результативності діяльності підприємств: зарубіжний та вітчизняний досвід	**89**
Мочеброда О. А., Визначення розміру упущеної вигоди суб'єктам господарювання внаслідок збройної агресії при проведенні судово-економічних експертиз	**93**
Новак О.Ю., Мочеброда О.А. Сучасні вимоги до нормативного забезпечення судово-економічної експертизи	**96**
Новак О.Ю. Розвиток завданьсудово-бухгалтерської експертизи	**99**
Нужна О.А., Пашкевич А.В. Інвестиційна привабливість підприємства та фактори, які впливають на неї	**102**
Олександренко І.В. Напрями забезпечення платоспроможності суб'єктів малого бізнесу	**104**
Писаренко Т.М., Організація обліку доплат і надбавок працівникам бюджетних установ	**107**
Савчук Т. В., Озар А. С. Організація обліку товарних запасів на торговельних підприємствах	**110**
Садовська І.Б. Організація бухгалтерського обліку і оподаткування операцій з реалізації готової продукції нижче собівартості	**113**
Саєнко О.Р., Залозна В.О. Проблемні аспекти гармонізації фінансової звітності в Україні	**115**
Семенюк Д.Л. Методика оцінки фінансової безпеки акціонерних товариств	
Сидоренко Р.В. Податкова соціальна пільга з податку на доходи фізичних	**118**

осіб: реальність чи мів	
Хоменко І.О., Сорока А.В. Використання хмарних технологій для зберігання та обробки облікової інформації	**120**
Сташенко Ю.В., Гавриловський О.С. Ідентифікація рівнів підтримки малих підприємств	**123**
Стрик П.М., Васильчук О.Б. Розвиток ІТ під час воєнного стану в Україні	**126**
Талах В.І., Бондарук В.В. Особливості визначення форс-мажорних обставин в Україні та передових світових спільнотах	**129**
Талах Т.А. Етапи планування наукового дослідження	**132**
Тишик Д.В. Наукові підходи до оцінки фінансового стану підприємства	
Тлучкевич Н.В. Управлінські рішення в податковому плануванні	**135**
Ходзицька В.В. Екологічна компонента сталого обліку в системі стратегічного управлінського обліку	**137**
Чиж Н.М. Банківська система України: проблеми та перспективи	**140**
Чудовець В.В. Зміст та завдання фінансового обліку в управлінні підприємством	**143**
Шевчук В.О. Формування принципів етики міжнародного бізнесу в умовах євроінтеграції України та реалізації цілей сталого розвитку	**146**
Ярий Д.М. Специфіка оптимізації інвестиційного портфелю в умовах металургійного підприємства	**150**
Яшкіна Н.В., Перовська Є.О. Використання відновлюваних джерел енергії в Україні	**153**

Lesia Ishchuk,
Candidate of Economic Sciences, Associate Profecor
Yakovleva D.A.,
Master Lutsk National Technical University

FINANCING DIRECTIONS OF THE SOCIAL SPHERE IN UKRAINE

Maintaining a proper social policy has always been one of the key tasks of the state's domestic policy and the development of its political strategy. The well-being of society depends on how the country's social policy will be conducted, will be implemented in social programs and practice, will regulate socio-economic relations in society, and will reflect the interests of the main social groups of the population.

The social sphere in Ukraine is financed in the following main directions:

- Expenditures on education are directed to the financing of preschool education, general secondary education, vocational education, higher education, postgraduate education, extracurricular education and activities for extracurricular work with children, programs of material support of educational institutions, fundamental and applied research and development in the field of education, other institutions and activities in the field of education.

- Budgetary expenditures on health care are directed to the financing of medical products and equipment, polyclinics and dispensaries, emergency and emergency care, hospitals and sanatorium-resort facilities, sanitary-preventive and anti-epidemic measures and facilities, fundamental and applied research and development in the field of health care health, other activities in the field of health care.

- Budget expenditures on spiritual and physical development are directed to financing physical culture and sports, culture and art, mass media, fundamental and applied research and development in the field of spiritual and physical development, other activities in the field of spiritual and physical development and information.

- Budget expenditures on social protection and social security are directed to financing social protection in case of incapacity for work, social

protection of pensioners, social protection of war and labor veterans, social protection of the family, children and youth, social protection of the unemployed, assistance in solving the housing issue, social protection of other categories of the population, fundamental and applied research and development in the field of social protection, other activities in the field of social protection [1].

Public services are financed by the state or local budgets. Today, the distribution of functions, tasks, and expenditure powers between the state and local budgets, as well as between local budgets of different types, is an urgent problem (Fig. 1).

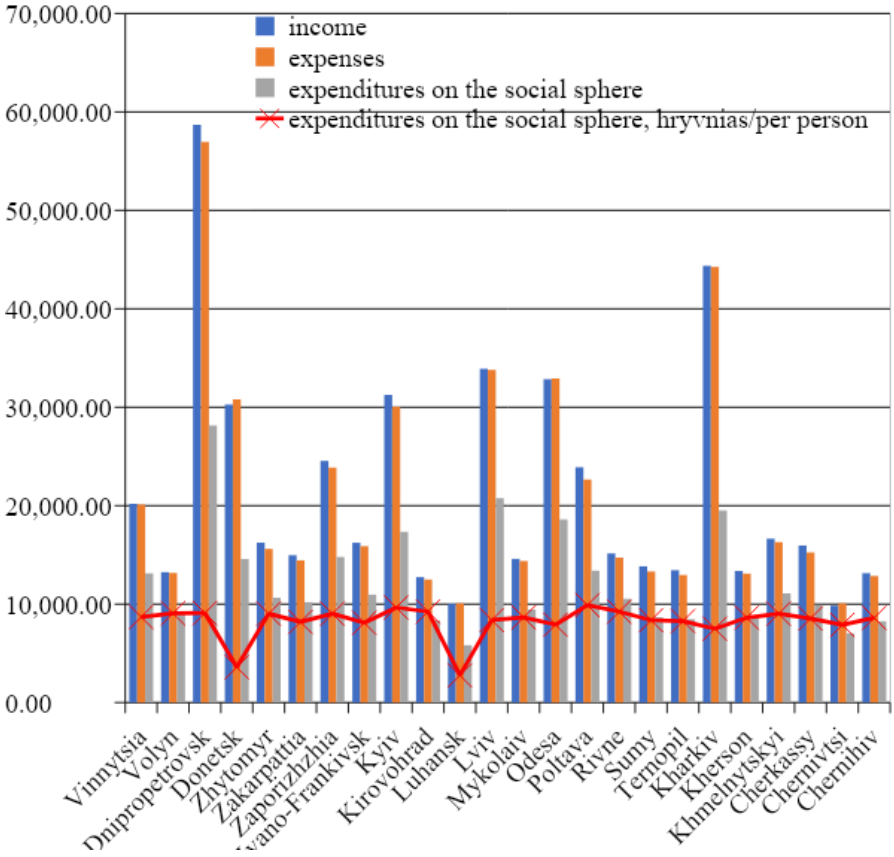

Fig. 1 Monitoring of local budget expenditures on social services by regions of Ukraine in 2022, million hryvnias*

*Compiled by the author based on [2].

One of the key tasks of local budgets will continue to be the implementation of a gradual policy of raising social standards and increasing social expenditures [3].

However, for the effective provision of the social sphere, high levels of budget expenditures are not enough, the use of combined financial resources is becoming more and more urgent.

Literature

1. Budget Code of Ukraine. Law of Ukraine dated 08.07.2010 №2456-МІІІ URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text (date of application: 10.05.2023).

2. Statistical collection: «Budget of Ukraine 2021». URL: https://mof.gov.ua/uk/statistichnij-zbirnik (date of application: 10.05.2023).

3. Datsyuk Y.S., Ishchuk L.I. The role of local budgets in financing the social sphere: theoretical and practical aspects. Economic Forum. Scientific journal. 2020. №3. С.110-117. URL: http://e-forum.lntu.edu.ua/index.php/ekonomichnyy_forum/article/view/144/135(date of application: 10.05.2023).

UDC 657

D.D. Petrova,
Doctor of Economics, Associate Professor,
University of National and World Economy,
Sofia, Bulgaria

BASIC ELEMENTS OF THE ORGANIZATION OF ACCOUNTING FOR INTERNATIONAL TRADE OPERATIONS

When determining the elements of the organization of accounting for international trade transactions, it is necessary to takeinto account their characteristic features and specific accounting objects arising in the course of their implementation. The international sale transaction “is the basis for the formation of a complicated and diverse complex of economic, legal, currency-financial and other relationships between the direct participants in the operation and the organizations assisting in its preparation, conclusion and implementation” [2, p. 31]. The economic essence, technology and specific characteristics of international trade transactions predetermine a number of peculiarities in the creation of accounting information for them.

From an accounting point of view, international trade transactions can be characterized as complex business processes involving a large number of diverse business operations. When performing them, a number of specific objects of accounting arise, including costs, revenues, financial results, goods, cash, receivables and liabilities in foreign currency, etc. The basic objects of the accounting for international trade transactions can also be defined as the basic objects of their management. Therefore, the provision of detailed accounting information for these objects and its effective use is a key prerequisite for making informed decisions related to the successful management of international trade business.

Considering the above, the basic elements of the organization of accounting for international trade transactions can be systematized as follows:

- specific documents, related to these transactions;
- requirements for valuation and accounting reflection of goods;
- rules for valuation of monetary funds, receivables and liabilities in foreign currency and accounting presentation of the effects of changes in exchange rates;
- requirements for reflecting costs, revenues and financial results in the international trade transactions;
- approaches for organizing the synthetic and analytical accounting of the various accounting objects and operations in the international trade business.

In the practical implementation of international trade transactions, it is necessary to prepare documents specific in form and content, which have an extremely important informational role. They are proof of the actual realization of the transactions and a basis for further creation of accounting information about them.

The rules regarding the creation of accounting information for goods and effects of changes in exchange rates are of essential significance to enterprises engaged in international trade business. They have a direct impact on the formation of their financial results and the magnitude of key indicators for financial and accounting analysis of the performed activities. Valuation and accounting of goods in Bulgarian enterprises is carried out in compliance with the requirements regulated by National Accounting Standard 2 “Inventories” [3]. Goods purchased by the enterprise are required to be valued at their delivery value. It includes the purchase price and costs related to delivery.

In the accounting presentation of cash, receivables and liabilities in foreign currency and exchange rate differences, Bulgarian enterprises must comply with the rules of National Accounting Standard 21 "Effects of changes in exchange rates" [4]. According to the requirements of this standard, exchange rate differences arising from transactions in foreign currency should be reported as current financial costs or current financial revenues for the period of their occurrence and have an impact on the financial result for that period.

It is of particular importance that the construction of the structure of the system for synthetic and analytical accounting of international trade transactions through the use of relevant accounts, sub-accounts and analytical accounts corresponds to the maximum extent to the modern information requirements of the management of these transactions in the conditions of economic globalization. Globalization is "the modern result and environment of business and its management decisions" [1, p.39].

It is essential to provide appropriate, sufficiently detailed accounting information allowing precise determination of the financial results of individual international trade transactions of the enterprise and tracking the impact of exchange rate differences on them. In order to create detailed accounting information for the exchange rate differences that have arisen during the realization of international trade transactions, the following sub-accounts (accompanied by corresponding analytical accounts) can be entered:

• Sub-accounts to synthetic account Costs of foreign exchange operations:

- Costs of exchange rate differences on export of goods;
- Costs of exchange rate differences on re-export of goods;
- Costs of exchange rate differences on import of goods.

• Sub-accounts to synthetic account Revenues from foreign exchange operations:

- Revenues from exchange rate differences on export of goods;
- Revenues from exchange rate differences on re-export of goods;
- Revenues from exchange rate differences on import of goods.

To account for the final financial results of individual types of international trade transactions which were also affected by exchange rate differences sub-accounts can be entered to the synthetic account Profits and losses for the current year:

• sub-account Financial results from export of goods;

• sub-account Financial results from re-export of goods;
• sub-account Financial results from sales of imported goods.

According to them, in addition to the sums of the financial results, determined under the sub-accounts Revenues from export of goods, Revenues from re-export of goods and Revenues from sales of imported goods, the sums of exchange rate differences arising from transactions on export, re-export and import of goods will also be recorded. These sub-accounts for accounting reflection of the revenues from the various sales of the enterprise engaged in international trade business, can be led to the synthetic account Revenues from sales of goods that is closed in correspondence with an account Profits and losses for the current year.

References

1. Boeva, B. Management in the Conditions of Internationalization and Globalization. Publishing Complex – UNWE. Sofia, 2014, p. 39

2. Karakasheva, L. International Business - Part 1. Publishing House "Prisma". Sofia, 2009, p.31

3. National Accounting Standard 2 "Inventories", Bulgaria, effective from 2016, https://audit-bg.com/wp-content/uploads/dokumenti/SS2.pdf

4. National Accounting Standard 21 "Effects of changes in exchange rates", Bulgaria, effective from 2016
https://audit-bg.com/wp-content/uploads/dokumenti/SS21.pdf

UDC 657

D.D. Petrova,
Doctor of Economics, Associate Professor,
University of National and World Economy,
Sofia, Bulgaria

ROLE OF DOCUMENTATION IN THE PROCESSES OF CREATING ACCOUNTING INFORMATION FOR INTERNATIONAL TRADE BUSINESS

The documents used to register the performed international trade operations are an important element of the organization of accounting for international trade business of Bulgarian enterprises.

The primary documents used in the processes of the implementation of international trade transactions prove their real execution and are the grounds for their subsequent reflection in the system of chronological and

systematic accounting. Without them, it is impossible to fulfill the mandatory requirement for accounting to create documented information which is based on documented data on the business operations performed. With the help of the documentation method "the data on the past business operations are saved for their subsequent conversion into accounting information" [3, p. 49]. Strict documentation in the accounting system ensures the necessary objectivity and reliability of the information received. Through documentation the accounting information for international trade transactions acquires legal evidentiary force and is stored for a long period. The documentation makes it possible to control the legality and expediency of the performed international trade operations. According to the provisions of the Accountancy Act, currently in force in the Republic of Bulgaria, "the enterprises carry out the current accounting on the basis of documentary justification of business operations and facts in compliance with the requirements for the compilation of documents under this act" [1, article 3, paragraph 3].

The technological cycle of the international trade transaction can be considered as a "combination of activities, operations and procedures carried out within four main consecutive stages – preparation, conclusion, execution and analysis" [2, p. 34]. The execution of international trade transactions as a stage of their technological cycle is associated with document turnover that is significant in terms of scale and content. Multiple documents are used for information provision at this stage.

After the final completion of each individual international trade transaction and the termination of the related information flow, it becomes possible to prepare an analytical report of the transaction. The information from it is important for carrying out comparative analyzes when making decisions to conclude transactions with similar characteristics and under similar conditions in the future activities of the enterprise specializing in international trade business.

Documents in international trade are subject to a number of legislative provisions of a national and international nature. They impose certain requirements in relation to the form, content and way of drawing up the documents. The data that must be contained in the documents may be required both by clauses of international contracts for the purchase and sale of goods, and by legislative and administrative regulations in individual countries, international conventions and rules. Counterparties to international trade contracts located in different countries are subject to

different laws, practices and customs. The languages and currencies used in international trade transactions are also different. The practical realization of these transactions is related to indirect participants, including transport enterprises, insurance companies, banks, etc., whose activities are regulated by national and international regulations and conventions. A number of specifics and difficulties also arise as a result of the intervention of individual countries in the regulation of international trade business, expresses in the regulation of customs rules and formalities, as well as requirements for special documentation in the movement of goods, subject to a certain administrative regime of export and import operations.

Documents in international trade business are diverse, but they can be classified into the following main groups: goods, transport, insurance, customs, banks documents and others.

• Goods documents

These documents are issued by the seller or the manufacturer of the goods. They characterize the goods in terms of their compliance with the requirements of the concluded sales contract by type, quantity, quality, packaging, price, etc.

• Transport documents

They are of primary importance in the execution of international trade transactions. Their form and content are different depending on the type of transport used and the conditions of delivery.

• Insurance documents

The practical execution of each individual international trade transaction is associated with a number of risks. They are especially numerous during the transport of goods, and therefore the most commonly used in international trade are transport insurances.

• Customs documents

International trade transactions are subject to control by the customs, veterinary-sanitary and administrative authorities of individual countries, which leads to the need to prepare a large number of documents.

• Banks documents

Depending on the specific form of payment operations, different types of bank documents are used in international trade transactions. International sales and “all types of operations with an international element imply a specific organization and technique of payments” [2, p. 33].

The huge number of documents used in international trade business causes a number of difficulties and problems regarding the transfer of

information between participants in international operations. Operational costs related to the preparation and movement of documents are part of the total amount of costs in the implementation of international trade transactions. The unification and standardization of documents on a national and international scale is essential for reducing these costs. The timely receipt of information is also of key importance in international trade transactions. Accordingly, today worldwide, more and more efforts are being made to shorten the time of movement of documents in international trade in order to transmit information in the fastest and the most efficient ways possible. The aspiration is aimed at increasingly rational use of the flexible possibilities of modern information and communication technologies and improvement of electronic data exchange in the processes of realization of international trade operations. In the context of the movement of information flows in international business, electronic data exchange allows to significantly streamline procedures and increase the efficiency of international trade.

References

1. Accountancy Act, Bulgaria, promulgated SG №95/08.12.2015, effective 01.01.2016, last amended and supplemented SG №19/05.03.2021, article 3, paragraph 3. Available: https://lex.bg/laws/ldoc/2136697598

2. Karakasheva, L. International Business - Part 1. Publishing House “Prisma”. Sofia, 2009, p.33-34.

3. Nacheva, R. General Accounting Theory. Publishing House “Forcom”. Sofia, 2012, p.49.

UDC 338.24

Svitlana Tarasenko, Ph.D. in Economics, Senior Tutor
Sumy State University
Wojciech Duranowski, Ph.D.in Economics, Adjunkt
University of Opole,
Zbigniew Dabrowski, Director
Fundacja im. Zofii Zamenhof, Poland

TECHNOLOGICAL UPGRADES AS PART OF INDUSTRIAL POLICY

Fundamentally new technologies, its rapid spread and cheapening, a change in technological paradigms - the emergence of new sectors and the appearance of new drivers of development, and the complication and growth of global value chains are peculiar features of industrial and economic development in the 21st century. The strengthening of network economy models and the development of digital platforms transform the role and place of the state's economic policy, changing the focus and tools of influence. Technological innovations of the sixth technological pathway change the production methods on which the productive potential of society is based.

Thus the industrial and economic progress of the country can be transferred to a higher level by means of an economic upgrade.

Economic upgrade is defined as the process of promotion of economic agents (actors) in the market - firms or labour - from productions with low value added to productions with higher value added in global value chains.

The problem of economic upgrade is to identify/form the conditions for countries and companies to move up in the value chain - from simple assembly operations to a full package of components supplies and integrated production.

An economic upgrade can take the form of: improvement of the technological and production process, which affects production costs; improvement (actually upgrade) of the product, which brings to the market new goods with consumer properties; improving functions or finding less competitive niches in value chains. For example, a company can leave the actual production process and focus on planning and design; the transition from one value chain (for example, due to high competition) to another (for example, the transition of the Finnish company Nokia from the production of rubber shoes to mobile phones and later - communication systems and software).

The following types of upgrades are distinguished:

1) Technological – use of new technologies to create value and promote companies;

2) Food - creation of new products with high value added;

3) Functional - a) inclusion in the group of suppliers with higher added value; b) rejection of functions with low value added; c) production of new types of goods and formation of new markets; d) upgrade due to mergers and acquisitions; e) voluntary performance of new functions transferred to suppliers with high added value (leading car companies began

to require their suppliers to perform such new functions as participation in the design and development of cars); f) intersectional – upgrade within the cluster or value chain; f) unification of companies within one chain [1, 2].

Technological development is the basis of industrial policy. Accordingly, a direct technological upgrade makes it possible to make a leap in industrial and economic development.

As a rule, in global value chains, the key role belongs to leading firms - transnational corporations that control the entire chain and determine its policy, which makes it difficult for new, especially small, companies to enter. Such asymmetry of power affects the division of labour and the ability of different manufacturers to improve (upgrade) their own products and offers. The solution to this problem is to grow own transnational companies, national champions and form own value chains, including regional ones. In most cases, countries on the way to the formation of technological and economic power started with the role of global suppliers.

Some countries initially engaged in simple assembly operations for leading global companies (for example, the assembly of iPhones in China). The upgrade trajectory in these early stages took the form of manufacturing process improvements. Then, as the competencies of the countries' companies grew, they repurposed production into processing operations, incorporating a large number of locally produced components. Then the stage of product upgrade is come, when competencies allow producing products under one's own brand (for example, laptops in Taiwan). Finally, at the stage of functional upgrading, the country's companies begin to build a global brand presence by outsourcing a number of operations (for example, outsourced clothing production from Taiwan to China, etc.).

Such an upgrade trajectory often receives significant support from the state (at the firm, cluster, or industry level) – development of human capital and resources, as well as financial support for R&D and innovation.

The conditions for the development of sectors with high value added in middle-income countries are technological development and higher education; for low-income countries – secondary education and political institutions.

Large developing countries have more opportunities to advance within global value chains compared to small countries. Large economies can focus on manufacturing exports, as China and Mexico have done since the mid-1990s. At the same time, they can reorient their production capacity to serve domestic demand if export markets become less attractive. Large

countries with significant market growth potential (such as BRICS countries) can use institutional policy mechanisms to attract foreign direct investment in knowledge-intensive and capital-intensive sectors of the national economy.

Small countries have fewer opportunities in this field. The size of their domestic market is insufficient to attract foreign actors, and local national companies are usually small and technologically less developed. However, the regional organization of some global value chains provides opportunities for small countries to organize less expensive production and rely on proximity to larger markets to create export capacity in specialized value chain niches (for example, in the production of intermediate goods).

Sectors with high value added can be entered in the following ways:

- Use of foreign technologies and know-how;
- Training, joint developments, public-private consortia;
- "Leapfrogging" to new technologies.

In order to make a "jump", the companies of the countries need: a new technical and economic paradigm (shift from trade industrial policy to technological industrial policy), technological discontinuity, destruction of competences, and emergence of new participants.

Countries with different levels of income use different modifications of technological upgrades: low-income countries use technology imitation, middle-income countries use technological diversification, and high-income countries use breakthrough technologies.

References

1. Baumol W., S. Blackman and E. Wolff. Unbalanced Growth Revisited: Asymptotic Stagnancy and New Evidence / American Economic Review, 1985, v. 75. P. 806–817

2. Parilli M., Blazek J. Clusters, Industrial Districts and the Impact of Their Growing Intersection with Global Value Chain. In: De Marchi V., E. Di Maria, G. Gereffi (eds) “Local Clusters in Global Value Chains. Linking Actors and Territories through Manufacturing and Innovation”. London: Routledge. 2017.

Zagorova K. P., Chief. Assist. Phd,
Technical university of Varna, Bulgaria
Dobrudja College of Technology

METHODOLOGY FOR ASSESSMENT AND ANALYSIS OF THE EFFICIENCY OF INVESTMENT PROJECTS

ABSTRACT: The present study has a theoretical-applied nature, insofar as it presents the method of application of one of the main methods for evaluating the effectiveness of investment projects - the Net Present Value Method. In the course of the presentation, a conditional example is presented, demonstrating the application of the Net Present Value Method in the comparative evaluation of two alternative options of investment projects.

Keywords: investment project, net present value, efficiency evaluation methods

Introduction. The evaluation of the effectiveness of the investment projects is an integral part of the evaluation of the economic effectiveness of the capital expenditures of business entities related to the purchase of equipment, equipment, licenses, patents, etc., the implementation of technological, product, and organizational-management innovations, the construction of new production facilities, etc.

The choice of an economically efficient investment option covers the sequence of activities: establishing the amount of capital costs (expenditure cash flows) related to the realization of the investment project; establishing the estimated cash income (income cash flows) related to the operation of the investment object; determination of performance evaluation indicators and, in particular, performance evaluation indicators of investment projects; performance benchmarking; assessment of investment risk; analysis of the results and selection of the economically efficient investment option.

"Cost cash flows are formed by the main costs for the implementation of the investment project, current costs of production or activity, costs for repayment of interest and principal on loans for the investment project, payment of obligations to suppliers, taxes, fees to the state budget, obligations to staff etc. Income cash flows are realized mainly from the sale of products or services as a result of the investment" [2].

There are various methods for evaluating the effectiveness of investment projects, which are generally divided into two groups:

• Traditional (static) methods, in which the evaluation of the efficiency of the designed objects is carried out on the basis of aggregated data on the average annual income and expenses related to the operation of the object.

• Investment (dynamic) methods, in which the evaluation of the designed objects is carried out on the basis of the expected income and

expenses related to the entire period of their operation, taking into account the influence of the time factor in relation to the values of income and expenditure cash flows.

1. Body Paragraphs. One of the main approaches to accounting for the impact of the time factor on the value of cash flows is discussed in the course of this presentation.

In accordance with the objectives of the analysis, both static and different dynamic methods are applied to assess the economic efficiency of investment projects. One of the main and widely used methods for evaluating investment projects is the net present value method.

1.1. Evaluation of the effectiveness of investment projects using the "Net present value" method

The application of the method is related to bringing the income from the operation of the investment sites to the same point in time.

"When evaluating the economic expediency of their investment projects, companies must first bring the future incoming and outgoing cash flows related to their realization to the value of money at a given time. Otherwise, the values will not be comparable and the calculations will be incorrect. Bringing cash flows from different years can be done to the present moment, i.e. at the time of assessing the economic feasibility and making the investment or at the time of completion of the economic life of the object. To determine the present value of future cash flows, the discounting method is used in investment analyses" **.**

For this purpose, the values of the estimated annual revenues from the operation of the object are multiplied by the so-called di-discount factor or discount coefficients.

Bringing the expected future cash receipts to the current (present) moment and determining their present values by discounting can be represented as follows [1]:

$$PV_t = NCR_t \,.\, DC_t \qquad (1)$$

$$DF_t = \frac{1}{\left(1 + \frac{r}{100}\right)^t} \qquad (2)$$

where:

PV_t – ***present value*** of the net cash receipts expected to be realized in the relevant year t, BGN;
NCR_t – ***net cash receipts*** from the use of the investment (exploitation of the object) for the relevant year;
DF_t – ***discount factor*** for year t;
r – ***discount rate*** (% of the desired rate of return on the investment).

The specific values of the discount factors are determined according to the combination of the consecutive year t and the discount % and are presented in a special Table of discount factors.

The amount of the discount rate is determined on the basis of the interest rate expressing the return on risk-free investments, such as government securities; the risk premium associated with the type of investment; the project duration premium; the inflation premium.

The net present value (NPV) *indicator is defined as the difference between the sum of the present values of the expected cash receipts from the investment (operation of the object) and the value of the initially invested capital (K), as follows:*

$$NPV = \sum_{1}^{n} NCR_t \frac{1}{(1+r)^t} - K \quad , \qquad (3)$$

where: ***n*** – number of years for the life of the investment.

According to the presented method, investment projects whose net present value (NPV) has a positive value are economically efficient. In the presence of several investment options, the economically more profitable one is the one that provides the highest net present value, other things being equal.

The main disadvantages of the method are related to the predictive nature of the determined future cash receipts, especially during longer periods of operation of the investment objects, as well as to the precision in determining the discount rate.

Example: An investment project was developed for the implementation of a flow organization of production in two variants. The amount of the initial capital investment for both options is BGN 170,000. The expected cash receipts from the project are for a period of 6 years. The discount rate is set at 15%. The values of the expected net cash receipts, as well as their calculated present values, are presented in Table 1 [1].

Table 1.

Option A	Option B

№	Net cash receipts, BGN/year	Dis-cou nt factor	Present value of net cash receipts, BGN/year	Net cash receipts, BGN/year	Dis-count factor	Present value of net cash receipts, BGN/year
1	20 000	0,870	17 400	30 000	0,870	26 100
2	30 000	0,756	22 680	50 000	0,756	37 800
3	40 000	0,658	26 320	70 000	0,658	46 060
4	50 000	0,572	28 600	85 000	0,572	48 620
5	60 000	0,495	29 820	90 000	0,495	44 730
6	80 000	0,432	34 560	95 000	0,432	11 040
Total net monetary receipts, BGN			159380	**Total net monetary receipts, BGN**		244 350
Value of the investment, BGN			170 000	Value of the investment, BGN		170 000
Net present value (NPV), BGN			**- 10 620**	**Net present value (NPV), BGN**		**74 350**

According to the data in Table 1, the present value of the net cash inflow for the first year of option A is defined as the product of the expected net cash inflow for the year and the corresponding value (coefficient) of the discount factor. The discount factor determined by the Table of Discount Factors at a 15% discount rate for the first year of the investment is 0,870. In an analogous way, the discount coefficients are determined for the remaining years of the operational period of the object.

With the data in the considered example, the net present value for option A is determined in the amount of - BGN 10,620, i.e. the result has a negative value, which defines the investment project as economically ineffective for implementation. The net present value for option B is BGN 74,380, i.e. the value is positive, which defines the project as economically efficient.

Conclusion. With the examined "simplified" example, the application of one of the main methods for evaluating the effectiveness of investment projects is presented in this presentation. In order to refine the results of the analysis, in the practice of the organizations, a risk assessment is carried out, as part of the analysis of the sensitivity of the project assessment to possible changes in its economic and technical-economic parameters.

References

1. Zagorova, Kr., Economics textbook. Theory, questions, tasks, ed. Color - Print, Varna, 2017, 228,229,230,231 p.
2. Blagoev, B., V. Dimitrova and team, Business Economics, ed. "Science and Economics", Varna, 2010, 285, 286 p.
3. Donchev, D, M. Velev and team, Business Economics, "Softtrade", Sofia, 2003, 366 p.
4. Iliev, I., D. Donchev, M. Velev, Economics and Management, „Martylen,", Sofia, 2008, 105,106 p.
5. Spasova, E., Y. Yordanov and a collective. Corporate Finance. „R.I.S" Publishing House., Varna, 2011, 105 p.
6. Financial analysis. URL: https://interaccount.eu/subjects/financial-analysis (revised on 07.05.2023).
7. Economics, Finance and Financial Institutions.
URL: http://efpages.blogspot.bg/2014/07/blogpost_21.html (revised on 07.05.2023).

УДК 336,71:378.08

Бабіч Ірина,
к.е.н., професор
Луцький національний технічний університет

ПОДАТКОВИЙ КОМПЛАЄНС В УПРАВЛІННІ КОМПАНІЯМИ: АКТУАЛЬНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ

Сучасні умови воєнного стану в Україні суттєво вплинули на бізнес, можливість сплати податків і зборів. Зміни до Податкового кодексу України, що запроваджують або тотальні пільги для платників, або неочікуване їх скасування, посилюють високий ризик діяльності для українського бізнесу. Економічне середовище є нестабільним, що зумовлено наявністю таких податкових ризиків, як корупція, офшори, пільги, недоїмка, тіньова економіка, недосконала податкова термінологія та неякісне податкове законодавство, фіктивні підприємства й ухилення від виконання свого конституційного обов'язку по сплаті податків. Такі ризики загрожують податковій безпеці України, є причиною невиконання державного бюджету в дохідній його частині, ставлять під загрозу майбутні процеси по відновленню економіки і досягнення стабільності економіки після Перемоги.

Саме тому у сфері оподаткування дотримання податкової культури як державними органами, так і платниками податків може

зупинити незворотні наслідки як для самої держави, так і для платників податків. Запобігання цим негативним наслідкам є завданням ефективної системи податкового комплаєнсу як елементу податкової безпеки України.

Це питання все більше викликає інтерес власників українських компаній, які мають намір вести бізнес етично та соціально-орієнтовано. В умовах реформи податкової служби з пріоритетами, підходами та змінами відповідно до потреб платників податків, ДПС також впроваджує систему податкового комплаєнсу. Система має сприяти покращенню податкової дисципліни платників податків, а також мінімізації ненадходжень до державного бюджету.

Мета податкового комплаєнсу – це, в першу чергу, досягнення такого рівня ділової репутації компанії, що формує підґрунтя для довіри до її діяльності з боку користувачів всіх рівнів: інвесторів, власників (акціонерів), державних контролюючих органів, інших формальних і неформальних інституцій.

Комплаєнс передбачає формування системи внутрішнього контролю на певних рівнях: дотримання вимог законодавства, дотримання корпоративних вимог і правил, постійний моніторинг персоналом компанії ризиків, існування формалізованих правил і регламентів, які б демонстрували високий рівень відкритості і соціальної відповідальності діяльності компанії.

Особливо важливим в сучасних умовах імплементації податкового законодавства України до законодавства країн ЄС є комплексний аналіз складу податків, механізму їх нарахування і сплати, уникнення ризиків недосконалого податкового адміністрування з одночасним підтриманням зацікавленості платників податків дотримуватись вимог податкового законодавства.

Це можливо тільки за умов теоретичного обґрунтування, методологічного і організаційного забезпечення податкових розрахунків і податкового адміністрування, де підґрунтям будуть спільно-зрозумілі правила ведення бухгалтерського обліку за Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку чи Міжнародними стандартами фінансової звітності, правила складання і методика перевірки податкової звітності. Основою має бути зацікавленість платників податків дотримуватись вимог законодавства, що зменшить ризики суб’єктивного підходу податкових органів під час здійснення податкового контролю, а також податкова культура

відносин, що є основою довіри суспільства і до бізнесу і до держави.

Побоебує обґрунтування і розкриття нових підходів до теорії, методології і практики комплаєнсу, який є більш ширшою і прогресивною формою контролю в системі управління компаніями. Як форма контролю, комплаєнс передбачає глибоке дослідження ризиків діяльності компанії, формування системи їх оцінювання і попередження. Також, важливою складовою є створення нових форм і методів етичного ведення бізнесу з метою підвищення довіри суспільства. Науковці сьогодні досліджують: комплаєнс-контроль, комплаєнс у бізнес-адмініструванні, фінансові комплаєнс-стратегії, антикорупційний комплаєнс, регуляторний комплаєнс, банківський комплаєнс, антимонопольний комплаєнс тощо.

Поставлена мета потребує вирішення таких завдань:

– визначити сучасний стан розвитку досліджень і практичного запровадження комплаєнсу, як складової системи управління компанією в Україні та за кордоном,

- обґрунтувати напрями теоретичного підґрунтя розвитку організаційно-методологічних положень податкового комплаєнсу;

- обґрунтувати складові фінансової і податкової безпеки компаній з метою ідентифікації ключових напрямів розвитку податкового комплаєнсу;

- розвинути об’єктну складову податкового комплаєнсу в системі управління фінансовою і податковою безпекою компаній;

– обґрунтувати розвиток теоретико-методологічних положень податкового комплаєнсу в системі управління загальними і податковими ризиками діяльності компаній;

– здійснити оцінку сучасного стану податкової безпеки компаній за такими складовими як: вплив податкового законодавства (стабільність, оптимальність, зрозумілість), вплив податкового адміністрування (якість, суб’єктивність), вплив внутрішнього середовища компанії (наміри власників, соціально-орієнтованість бізнесу, податкова культура, кваліфікованість кадрів, регламентне забезпечення систем внутрішнього контролю дотримання вимог законодавства і корпоративних правил), вплив формальних і неформальних інституцій;

– оцінити сучасні підходи до обліково-інформаційного забезпечення формування показників податкової звітності і управління податковими даними як ключового об’єкту податкової безпеки

компаній (формування податкової політики для компаній різних рівнів);

-

оцінити і проаналізувати сучасний стан податкового законодавства і адміністрування податків в Україні, порівняти із практикою провідних країн ЄС;

– обґрунтувати механізм формування обліково-інформаційної системи управління об'єктами оподаткування (методика формування показників звітності з податку на прибуток на основі облікових даних, показників звітності з податку на додану вартість, показників звітності з податку на доходи фізичних осіб та єдиного соціального внеску);

– розробити організаційно-методичні положення побудови системи податкового комплаєнсу та здійснити їх оцінку на прикладі вітчизняних компаній (проаналізувати досвід провідних зарубіжних компаній та міжнародних аудиторських фірм, що мають практику запровадження і застосування податкового комплаєнсу);

– апробувати інноваційний механізм формування податкового комплаєнсу на основі механізму оптимізації податкових розрахунків з врахуванням особливостей бізнес-моделі компанії;

- розробити організаційні аспекти (регламентне забезпечення) податкового комплаєнсу в процесі управління на всіх етапах складання і подання податкової звітності та сплати податків, розглянути етапи комплаєнс-контролю на основі бізнес-моделі компанії, що враховує специфіку фінансових потоків та господарських операцій;

- розробити і апробувати методику оцінки ефективності комплаєнс-контролю в системі управління компанією.

УДК 657

Гаврилюк О.О., к.е.н., доцент,
Яцишин А.В., здобувач освіти
Луцький національний технічний університет

СИСТЕМА ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ В ГАЛУЗІ БУДІВНИЦТВА: КІБЕРБЕЗПЕКА ТА ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЇ

Система обліку фінансових результатів є комплексом методів, процедур та інструментів, що застосовуються для збору, класифікації, обробки та аналізу фінансової інформації, а її захист є критично важливим для забезпечення конфіденційності, цілісності та доступності.

Актуальність захисту облікової інформації є надзвичайно важливою в сучасному цифровому світі, оскільки облік фінансових результатів проводиться переважно з використанням комп'ютерних систем, електронних платежів, онлайн-банкінгу та інших цифрових інструментів. Це створює нові виклики та ризики, пов'язані з кіберзлочинністю, крадіжкою даних, фінансовими шахрайствами та іншими загрозами.

Зростаюча кількість кіберзагроз та атак на підприємствах свідчить про необхідність забезпечення безпеки фінансових даних та її результатів., саме тому, важливо вживати широкий спектр заходів для забезпечення кібербезпеки, зокрема:

– захист мережі та систем (регулярне оновлення програмного забезпечення, встановлення надійних паролів, використання захищених мереж та інших технічних заходів для запобігання несанкціонованому доступу до системи);

– захист від шкідливих програм (використання антивірусного програмного забезпечення та систем виявлення вторгнень для захисту від шкідливих програм, фішингу та інших кіберзагроз);

– контроль доступу та ідентифікація (встановлення механізмів контролю доступу, двофакторної автентифікації та ідентифікації користувачів для обмеження доступу до фінансових даних тільки для уповноважених осіб);

– резервне копіювання та відновлення даних (регулярне створення резервних копій фінансових даних та процедури відновлення для запобігання втраті даних у разі кібератаки або системного збою);

– свідомість та навчання персоналу (проведення навчання з кібербезпеки для персоналу, ознайомлення з потенційними загрозами, методами фішингу та іншими видами кібератак, а також співробітництво з внутрішніми або зовнішніми експертами з кібербезпеки);

– моніторинг та аналіз (постійний моніторинг активності мережі та систем, аналіз логів, виявлення вторгнень та вчасна реакція на потенційні загрози).

Забезпечення кібербезпеки обліку фінансових результатів є важливим елементом довіри, який створюється серед зацікавлених сторін, включаючи інвесторів, клієнтів та органи виконавчої влади. Правильне управління кібербезпекою допомагає запобігати фінансовим втратам, репутаційній шкоді та іншим негативним наслідкам, що пов'язані з кіберінцидентами.

Ефективний облік фінансових результатів допомагає підприємствам забезпечувати контроль над витратами та приймати обґрунтовані рішення. Крім того, забезпечення кібербезпеки є надзвичайно важливою складовою, оскільки будівельна галузь також може бути ціллю кібератак та кібершахрайства.

На рис. 1 наведемо кілька рекомендацій щодо ефективності обліку фінансових результатів та забезпечення кібербезпеки в будівництві.

Використання спеціалізованого програмного забезпечення, яке має вбудовані заходи безпеки та шифрування, дозволить автоматизувати облік фінансових результатів, контролювати витрати, вести облік платежів та стежити за бюджетами.

Встановивши процес моніторингу та аналізу фінансової продуктивності проектів в реальному часі, матимемо змогу використовувати ключові фінансові показники, такі як ROI (рентабельність інвестицій), оборотність активів, прибутковість проектів і т.д., для оцінки ефективності і прийняття відповідних рішень.

Розробка та реалізація системи внутрішнього контролю, яка включатиме чіткий розподіл обов'язків та авторизацію фінансових операцій, допоможе запобігти шахрайству та зловживанню, зменшить ризик помилок та забезпечить належну відповідальність.

Забезпечити захист фінансової інформації від несанкціонованого доступу та кібератак можливо завдяки використанню надійного програмного та апаратного забезпечення, шифрування файлів з фінансовою інформацією та встановленням надійних паролів для доступу до систем.

Рис. 1 – Забезпечення кібербезпеки в будівництві для ефективності обліку фінансових результатів

Проведення регулярних навчань з питань кібербезпеки та правил внутрішнього контролю за-для розуміння співробітниками ризиків та впровадження базових кібербезпечних практик допоможуть зменшити вразливість підприємства до кібератак та кібершахрайства.

Отже, ефективний облік фінансових результатів та забезпечення кібербезпеки в будівництві є надзвичайно важливими для успішного функціонування підприємства та захисту конфіденційної інформації.

УДК 657

Гнедіна К. В., к.е.н., доцент
Нагорний П. В., здобувач вищої освіти (магістрант)
Національний університет «Чернігівська політехніка»

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ, ОПОДАТКУВАННІ, АУДИТІ ТА УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

Одним з найбільш перспективних напрямів впровадження сучасних технологій у різні сфери життя людини є активна інтеграція інструментів штучного інтелекту (англ. Artificial intelligence – AI) у відповідні галузі. Винятком не є й сфери бухгалтерського обліку, оподаткування, аудиту, управління підприємством. Використання технологій штучного інтелекту задля забезпечення ефективного управління підприємством відкриває низку можливостей, пов'язаних з оптимізацією розподілу та використання наявних ресурсів, підвищенням ефективності діяльності компанії, прийняттям обґрунтованих управлінських рішень та визначенням стратегічних орієнтирів розвитку. Водночас сучасні технології штучного інтелекту не досягли свого максимального розвитку та не можуть в багатьох аспектах повною мірою імітувати роботу профільного фахівця. Більше того, зважаючи на певні особливості розроблених математичних моделей, інструменти AI в окремих випадках можуть припускатися помилок, що є недопустимим в обробці облікових та податкових операцій.

Проблематика переваг і недоліків, особливостей використання технологій штучного інтелекту, зокрема в бухгалтерському обліку, оподаткуванні та аудиті, не є новою для сучасної науки. Так, можемо відзначити низку ґрунтовних досліджень, проведених вітчизняними науковцями. Вчені Й.Я. Даньків і М.С. Попович аналізують можливості та перспективи використання штучного інтелекту в бухгалтерському обліку [1]. Предметом досліджень Л.А. Козаченка та О.А. Предчук є штучний інтелект у бухгалтерському обліку, фінансах та аудиті [2]. Дослідники О.М. Кондратюк, О.В. Руденко та А.Є. Чернобровкіна розглядають позитивні та негативні аспекти використання інструментів AI для потреб аудиту [3].

Відповідно до визначення, яке наводить вчений О.І. Піжук, під штучним інтелектом слід розуміти низку «алгоритмів і програмних систем, відмітною властивістю яких є те, що вони здатні замінити людину у будь-якій діяльності, виконуючи її функції та приймаючи оптимальне рішення на основі аналізу зовнішніх чинників з урахуванням життєвого досвіду людства; програмне забезпечення, здатне до навчання і прийняття рішень майже так само, як і люди» [4]. У даному визначенні розкривається ключова роль технологій штучного інтелекту як систем, спрямованих на вирішення спеціалізованих завдань, для розв'язання яких необхідне застосування людських знань,

вмінь і навичок. Саме такі особливі характеристики інструментів AI розкривають ключові переваги застосування штучного інтелекту в управлінні підприємством, а також в обліку, оподаткуванні та аудиті.

Зазначеними перевагами є [2-3]:

- порівняно швидка обробка великих масивів даних;
- зростання ефективності діяльності компанії;
- виявлення складних закономірностей;
- досить точне прогнозування на основі комплексних математичних моделей;
- розширені можливості управління знаннями та інформацією на підприємстві;
- детекція помилок і можливих відхилень.

Проте, використання технологій штучного інтелекту в обліку, аудиті, оподаткуванні та управлінні підприємством пов'язане з певними обмеженнями та недоліками, до яких належать [1-2]:

- неможливість повної заміни здібностей профільних фахівців на даному етапі розвитку інструментів AI;
- обмежені обсяги даних, які можна використати в якості вихідних для навчання систем штучного інтелекту;
- висока вартість корпоративних технологій штучного інтелекту;
- обмежена кількість фахівців із роботи з інструментами штучного інтелекту.

Разом з тим, можна навести низку випадків ефективного використання технологій штучного інтелекту в обліку, оподаткуванні, аудиті та управлінні підприємством. Так, в компанії Deloitte досить ефективно використовується технологія SONAR, що передбачає інтеграцію підходів побудови систем штучного інтелекту. SONAR спроможна обробляти великі бази даних та класифікувати наведені дані з метою отримання знань про податки і місцеві збори. Компанія PwC застосовує технологію GL.ai, яка призначена для ґрунтовного аналізу численних аудиторських звітів. Також активно використовує інструменти AI в контексті аудиторських перевірок, зокрема для спостережень за проведенням інвентаризації, компанія ERNST&YOUNG. Досить точне прогнозування для прийняття раціональних управлінських рішень спроможна здійснювати технологія Call Center Analytics Engine, розроблена компанією KPMG [2].

Можна стверджувати, що подальший розвиток технологій

штучного інтелекту призведе до ще більш ґрунтовного використання інструментів AI в управлінні підприємством. Так, свою високу ефективність продемонструють на практиці AI технології Data Sciense (проведення комплексного аналізу бізнес-даних), комп'ютерного зору (аналіз візуальної інформації, пошук необхідних об'єктів), генерування зв'язного мовлення (автоматизоване спілкування з деякими контрагентами), нейронних мереж (пошук та обробка складних закономірностей) тощо. Однак, подальший розвиток технологій штучного інтелекту пов'язаний з певними проблемами, одна з яких зумовлена ризиком втрати робочих місць. Активне впровадження інструментів AI в усі сфери людського життя пов'язане зі зменшенням потреби у профільних фахівцях в окремих галузях. Найбільшого ризику зазнають професії, пов'язані з найменшою часткою необхідних складних операцій. Інша проблема пов'язана з неможливістю гарантувати повну відсутність помилок у роботі систем штучного інтелекту. Для обліку і оподаткування такі помилки можуть виявитися критичними [2-3].

Таким чином, можна стверджувати, що використання технологій штучного інтелекту в бухгалтерському обліку, оподаткуванні, аудиті, управлінні діяльністю відкривають низку можливостей перед підприємствами (установами, організаціями). Серед основних переваг і можливостей інструментів AI в управлінні підприємством: бізнес-аналітика, прогнозування, оптимізація розподілу ресурсів, обробка великих масивів даних тощо. Численні приклади використання технологій штучного інтелекту в бухгалтерському обліку, аудиті, управлінні підприємством доводять ефективність зазначених технологій. Водночас інструменти AI також мають певні недоліки, такі як: складність, недостатні обсяги даних для вихідних навчальних вибірок, обмежена кількість фахівців з управління зазначеними технологіями тощо. Вирішення цих проблем є запорукою досягнення високих результатів в управлінні підприємством внаслідок використання технологій штучного інтелекту.

Література

1. Даньків Й.Я., Попович М.С. Штучний інтелект у бухгалтерському обліку. URL: http://surl.li/ienjb (дата звернення: 06.06.2023).

2. Козаченко Л.А., Предчук О.А. Використання штучного інтелекту у сфері бухгалтерського обліку, аудиту та фінансів. *Обліково-аналітичне і фінансове*

забезпечення діяльності суб'єктів господарювання: національні, глобалізаційні, євроінтеграційні аспекти. Міжнародна науково-практична інтернет конференція. Миколаїв. МНАУ. 2021. С. 39-43.

3. Кондратюк О.М., Руденко О.В., Чернобровкіна А.Є. Можливості та перспективи використання штучного інтелекту в аудиті. *Ефективна економіка*. 2021. № 1. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8520 (дата звернення: 08.06.2023).

4. Піжук О. І. Штучний інтелект як один із ключових драйверів цифрової трансформації економіки. *Економіка, управління та адміністрування*. 2019. № 3 (89). С. 41-46.

УДК 330.322.1:502.131.1:502.14

Голян В.А., д.е.н., професор
Карпук А.І., д.е.н., професор
Марчук Ю.М., к.с.-г.н., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України

СТИМУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ПОВОДЖЕННЯ З ДЕРЕВНИМИ ВІДХОДАМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Поглиблення децентралізації влади та реформа місцевого самоврядування потребують формування нової моделі стимулювання інвестиційної діяльності у сфері поводження з деревними відходами, щоб наблизити максимальною мірою пріоритети утилізації вторинної деревної сировини до регіональних та місцевих проблем енергетичного забезпечення. Ключовим елементом стимулювання вторинного ресурсокористування у лісовому секторі має виступати спектр інструментів стимулювання інвестиційної діяльності, щоб у короткостроковій та середньостроковій перспективі усунути дефіцит інвестиційного забезпечення процесів розбудови матеріально-технічної бази утилізації лісосічних відходів та відходів деревообробки.

Вторгнення на територію України збройних сил країни-агресора глобального масштабу, що призвело до підвищеного рівня небезпеки для енергетичного забезпечення потреб господарського комплексу та сектору домогосподарств внаслідок руйнації великих об'єктів енергетичної інфраструктури, вимагає розбудови матеріально-технічної бази та інфраструктури утилізації вторинної деревної сировини в енергетичних цілях. Водночас така розбудова за рахунок внутрішніх

інвестиційних джерел постійних лісокористувачів та суб'єктів деревообробного підприємництва є надто проблематичною через їх обмеженість, що свідчить про необхідність створення сприятливих інституціональних умов для залучення зовнішніх інвестицій у сферу поводження з деревними відходами, зокрема як в частині їх заготівлі, сортування, транспортування та утилізації, так і в частині виробництва різноманітних видів паливних деревних продуктів.

За умов нарощення обсягів інвестиційного забезпечення процесів розбудови індустрії поводження з деревними відходами біоенергетичний сегмент лісового сектора може стати каталізатором зростання ефективності господарського використання лісоресурсного потенціалу в цілому, оскільки у процесі здійснення різноманітних видів рубок утворюються значні обсяги лісосічних відходів, а також іншої малоліквідної лісосировини, що може бути використана як для виробництва дерев'яних будівельних матеріалів, так і паливних деревних продуктів. Прикрим є факт того, що більшість лісосічних відходів на лісосіках спалюється, а відходи, котрі утворюються у місцях первинної і поглибленої переробки деревини використовуються не завжди результативно. Спалювання лісосічних відходів призводить до додаткових викидів вуглекислого газу та підриває можливе нарощення енергетичного потенціалу окремих регіонів, у першу чергу багатолісних районів. Використання лісосічних відходів має стати складовою комплексного залучення лісоресурсного потенціалу у енергопродуктивний обіг [1]. Вагомим фактором доцільності нарощення обсягів виробництва паливних деревних продуктів на основі утилізації вторинної лісосировини є те, що буде створена можливість забезпечити заміну газових котлів твердопаливними, а це дасть можливість зменшити потребу в імпорті вуглеводневої сировини.

Додаткові фінансово-економічні стимули активізації інвестиційної діяльності у сфері поводження з відходами сформуються за умови встановлення партнерських відносин між постійними лісокористувачами та суб'єктами приватного бізнесу. Для налагодження масової переробки лісосічних відходів та іншої малоліквідної лісосировини варто створювати державно-приватні партнерства, де державний (комунальний) партнер (державне чи комунальне лісове господарство) виступатиме постачальником деревинних відходів, а приватний партнер забезпечуватиме виробництво паливних деревних продуктів. Необхідно включити до сфер застосування угод

державно-приватного партнерства (із внесенням відповідних змін у Закон України «Про державно-приватне партнерство») окремі види лісогосподарської діяльності з метою нарощення виробництва паливних деревних продуктів. Пропонується до нинішнього переліку додати заготівлю та переробку лісосічних відходів та відходів деревообробки і виготовлення паливних деревних продуктів на основі утилізації вторинної деревної сировини.

В межах реалізації угод державно-приватного партнерства забезпечуватиметься поєднання коштів публічних бюджетів з інвестиціями приватних підприємницьких структур. Найбільш прийнятною формою державно-приватного партнерства для інституціоналізації у сфері поводження з деревними відходами виступає лісогосподарський кластер як нестатутне об'єднання постійних лісокористувачів, органів місцевого самоврядування, виробників біологічного палива, в межах котрого забезпечуватиметься реалізація інвестиційних ініціатив щодо нарощення виробництва паливних деревних продуктів, необхідних для задоволення енергетичних потреб регіонального господарського комплексу та сектору домогосподарств.

Дерегуляція земельних відносин призвела до передачі територіальним громадам у комунальну власність земель сільськогосподарського призначення державної власності поза межами населених пунктів. Фактично місцеве самоврядування отримало додатковий просторовий базис для соціально-економічного розвитку. Тому у межах лісогосподарського кластеру місцеве самоврядування має можливість виділяти земельні ділянки для будівництва підприємства по утилізації вторинної деревної сировини та іншої малоліквідної деревини і виробництву паливних деревних продуктів. Це вагомий фактор зростання інвестиційної привабливості виробництва деревних паливних продуктів для підприємницьких структур. Виділення земельних ділянок (форма капітальних інвестицій) місцевим самоврядуванням під будівництво пелетних заводів та інших виробництв деревного палива визначається доцільністю прискорення процесів нарощення потенціалу виробництва енергії з відновних джерел для потреб місцевого господарського комплексу, об'єктів комунальної інфраструктури та сектору домогосподарств. В умовах воєнного часу нарощення обсягів виробництва паливних деревних продуктів виступає вагомим чинником зміцнення енергетичної

самодостатності територіальних громад базового рівня.

Література

1. Організаційно-економічні механізми екологозбалансованого використання водних, земельних, лісових ресурсів та поводження з відходами в процесі оптимізації енергетичного балансу України. К.: ДУ ІЕПСР НАН України. 2016. 72 с.

УДК 657:004.9

Голячук Н.В., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ХМАРНЕ ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ УКРАЇНСЬКИХ РОЗРОБНИКІВ

Бухгалтерський облік відіграє важливу роль у діяльності підприємств, оскільки акумулює великі масиви інформації про господарські процеси, які вже відбулися та надає інформацію для аналізу та прогнозування майбутнього розвитку. На даному етапі розвитку економіки, особливо під час дії воєнного стану, досить затребуваним та актуальним є доступ до потрібної інформації в режимі реального часу. Здійснювати такі запити дозволяють хмарні технології. Тому досить значна частка програмного забезпечення для облікових процесів відбувається завдяки перенесенню баз даних на хмарні сервіси.

Зберігання даних в хмарі надає доступ до них з будь якого місця, де є інтернет і в будь-який час. Такі сервіси дозволяють бухгалтеру бути мобільним та більш ефективним, оскільки економія часу відіграє важливу роль у обліковому процесі. За даними [1]:

«67% бухгалтерів розвинених країн світу віддають перевагу хмарному обліку;

58% компаній зарубіжних країн використовують хмарний облік;

83% клієнтів вимагають від бухгалтерів інформації більше, ніж 5 років тому».

За останні роки досить активно створюються та впроваджуються хмарні бухгалтерські програми українських розробників. Наведемо

характеристику таких програмних засобів.

Онлайн бухгалтерія BookKeeper SaaS, створена українською компанією Буккіпер, призначена для обліку на підприємствах різних галузей, а також використовується благодійними фондами, громадськими організаціями та волонтерськими об'єднаннями. Сервіс BookKeeper SaaS являє собою рішення автоматизації бухгалтерського обліку на сучасній програмній платформі A2v10, яка призначена для створення будь-яких бізнес застосунків. Бази даних користувачів розміщені на Microsoft Azure, датацентр Північна Європа (Ірландія). Корпорація Майкрософт гарантує надійну безпеку даних сервісу [2].

Програма для бухгалтерії jSolutions дозволяє формувати фінансову звітність, використовуючи "хмару". Користувачу потрібно увійти в систему і, працюючи в режимі онлайн, вирішувати поточні питання без прив'язки до робочого місця. Рішення jSolutions поділяється на блоки, які об'єднують різні облікові завдання і надають бухгалтеру можливість працювати в єдиній інформаційній базі [3].

Програма **Інфо-Бухгалтер** надає усі можливості ведення бухгалтерського обліку. Користувач хмарної бухгалтерії може одночасно вести бухгалтерський та податковий облік декількох підприємств. Хмарна бухгалтерія дозволяє бухгалтеру надавати тимчасовий доступ до програми аудиторам, податковим консультантам [4].

SMARTFIN.UA - це бухгалтерська програма, в якій є все необхідне для ведення малого та середнього бізнесу. В онлайн-бухгалтерії SMARTFIN.UA максимально функціональна та оптимізована ділянка розрахунку заробітної плати. Програма дозволяє контролювати: розрахунки з покупцями і постачальниками, видачу та внесення готівки, облік розрахунків по авансовим підзвітним виплатам; введення і друк прибуткових і видаткових ордерів та платіжних доручень [5].

Заслуговує на увагу нова, створена в Україні програма, яка має назву **Navkolo**. Співзасновник monobank Дмитро Дубілет анонсував свій новий бізнес-проєкт в Україні − Navkolo. За його словами «місія Navkolo − надання крутих IT-сервісів для малого та середнього бізнесу за доступну ціну» [6]. Програма Navkolo легка у використанні, не потребує додаткових серверів та спеціального обладнання, оновлення відбуваються автоматично. Створені конфігурації програми: navkolo.бухгалтерія basic - система для успішного ведення бухгалтерії

онлайн для підприємців та підприємств; navkolo.бухгалтерія pro - автоматизація бухгалтерського та податкового обліку для середнього та великого бізнесу [6].

Отже, український ринок хмарних сервісів для бухгалтерського обліку стрімко розвивається. У користувачів є можливість обирати програмне забезпечення за їх потребами та можливостями.

Література:

1. Переваги хмарної бухгалтерської програми BookKeeper . URL: https://bookkeeper.kiev.ua/bookkeeper-innovatsijni-tehnologiyi-dlya-vashogo-uspihu/

2. Про Буккіпер. URL: https://bookkeeper.kiev.ua/pro-proekt/

3.Автоматизація бухгалтерського обліку. URL: https://jsolutions.ua/ua/avtomatizaciya-buhgalterskogo-ucheta

4. Хмарні технології у Інфо-Бухгалтер. URL: https://www.infoib.info/index.php/?option=com_reiting&people=10

5. SMARTFIN.UA. URL:https://smartfin.ua/

6. Navkolo. URL: https://navkolo.one/

УДК 657

Єремян О.М., к.е.н., доцент
Херсонський національний технічний університет
Ярошенко А.В.
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Херсонський національний технічний університет

ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ

Виробничі запаси мають велику кількість найменувань і становлять левову частку оборотних активів підприємства, серед всієї облікової інформації вони займають близько 40%. Прогалини в організації обліку на підприємстві призводять до збільшення витрат на утримання працівників-обліковців і створюють умови для зловживань. Тому стає актуальним питання щодо проведення аудиту та отримання правдивої, достовірної і оперативної інформації, від якої залежить визначення недоліків, пошук шляхів їх усунення та ефективне управління підприємством і виробничими процесами.

Інформаційне забезпечення у процесі аудиторської перевірки відіграє важливу роль. Під час аудиту проводиться збір достатніх і

прийнятних аудиторських доказів та перевірка сукупності документів, які впливають на відображення їх у бухгалтерському обліку.

Серед науковців немає одностайної думки відносно етапів здійснення аудиторської перевірки запасів, але більшість схиляються до розподілу етапів аудиту наступним чином: аудит наявності та стану зберігання запасів; аудит надходження запасів; аудит вибуття запасів; аудит облікових регістрів виробничих запасів та фінансової звітності (табл. 1).

Таблиця 1

Етапи здійснення аудиторської перевірки

№ етапу	Назва етапу	Характеристика
1	2	3
1	Наявність та стан зберігання запасів	1. Інвентаризація. Передбачається присутність аудитора на одній з інвентаризацій. Також здійснюється перевірка даних попередніх інвентаризацій і дотримання строків їх проведення. Після складання порівняльної відомості аудитору слід звірити суми, що відображені у ній, а також звернути увагу і прослідкувати за надлишками та нестачами, яким чином вони будуть відображені в обліку. 2. Аудит стану складського господарства і забезпечення умов збереження запасів. Аудитор перевіряє правильність оформлення складських документів, наявність всіх реквізитів та періоди створення даних документів. Особливої уваги аудитора потребують складські приміщення, на яких зберігають небезпечні речовини. Обов'язковій перевірці аудитором підлягає наявність укладених договорів про повну матеріальну відповідальність з відповідальними за збереження запасів особами.
2	Надходження запасів	Аудитор повинен дослідити напрямки надходження запасів, їх документи: прибуткові ордери, накладні, акти на списання основних засобів та засновницькі документи. Перевіряється також правильність відображення запасів на рахунках бухгалтерського обліку. Керуючись П(С)БО 9 аудитор перевіряє правильність оцінки запасів.
3	Вибуття запасів	Спершу перевіряються видаткові документи: накладні, видаткові накладні, акти-вимоги на відпуск матеріалів, накладні на внутрішнє переміщення, звіти виробництва та інше. На наступній стадії аудитор перевіряє дотримання обраного підприємством методу списання, що прописаний в обліковій політиці підприємства. При

		цьому потрібно звернути увагу на те, що для кожної групи запасів може бути обраний свій метод списання. Далі слід зробити перевірку правильності списання запасів до відповідного виду витрат: на виробництво (рахунок 23 «Виробництво»), до загальновиробничих витрат (рахунок 91), адміністративних витрат (рахунок 92), витрат на збут (рахунок 93), інші операційні потреби (рахунок 94) та інші.
4	Аудит облікових регістрів виробничих запасів та фінансової звітності	Аудит облікових регістрів (журналів, відомостей, книг продажу, купівлі, тощо) здійснюється шляхом зустрічних перевірок первинних документів з обліку надходження, вибуття запасів з відповідними журналами (№ 3, 5, 5А) та відомостями до них. Далі аудитор звіряє інформацію з облікових регістрів з даними в Головній книзі. І на завершальному етапі аудитор перевіряє правильність відображення інформації стосовно виробничих запасів у фінансовій звітності (ф. 1, 2, 3, 5).

Джерело: розроблено автором за даними [3]

Кожен етап аудиту виробничих запасів повинен бути належно задокументований. Адже на підставі цієї робочої документації в кінцевому варіанті отримані дані узагальнюватимуться і буде сформовано Звіт аудитора, де буде надано висновки про недоліки чи порушення та шляхи їх усунення.

Під час дослідження було розглянуто етапи проведення аудиту виробничих запасів і зроблено висновок, що аудит має велике значення для діяльності підприємства як інструмент менеджменту і контролю. Він відображає правдиву і достовірну інформацію про надходження та вибуття виробничих запасів, стан складського господарства і дотримання підприємством чинного законодавства. Правильно складена програма аудиту дасть змогу виявити всі порушення проведення операцій і після врахування рекомендацій аудитора вдосконалити систему бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю виробничих запасів, тим самим підвищивши можливості економічного розвитку підприємства.

Література

1. Аудит: навч.-метод. посіб./В.Я. Савченко та ін. Київ: КНЕУ, 2011. 268 с.

2. Бондаренко О. М., Гудима В. Ю. Порядок проведення аудиту використання виробничих запасів. *Бізнес-навігатор*. 2018. Вип. 6. С. 209-211. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bnav_2018_6_46

3. Рогова Д. О., Беренда Н. І. Мета та стадії проведення аудиту виробничих запасів. *Причорноморські економічні студії.* 2017. Вип. 16. С. 168-171. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2017_16_36

УДК 657.6

Жидовська Н.М., к.е.н., доцент
Львівський національний університет природокористування

МІЖНАРОДНІ АВТОПЕРЕВЕЗЕННЯ ТА ВИДИ ДОГОВОРІВ У ЦІЙ СФЕРІ

Міжнародні автомобільні перевезення — це перевезення вантажів та пасажирів автотранспортним засобом на основі міжнародного договору, при якому пункт відправлення знаходиться на території однієї держави, а пункт призначення — на території іншої, та перевезення транзитом. [2]

Відповідно до законодавчих та нормативних актів, авторами виділено два фактори, які визначають перевезення як міжнародне автомобільне перевезення:

− відбувається перевезення вантажів з перетином державного кордону;

− наявність єдиного міжнародного перевізного документа (необхідно для застосування нульової ставки ПДВ, пп. 195.1.3 ПКУ).

Для перевезень автомобільним транспортом за маршрутами, що перетинають державний кордон, визначальними є міжнародні договори України у цій сфері. (рис. 1).

Багатосторонні міжнародні договори розробляються міжнародними організаціями, в тому числі тими, що опікуються питаннями транспорту, та укладаються на багатосторонній основі з договірними сторонами – як правило, державами-членами цих організацій. [1]

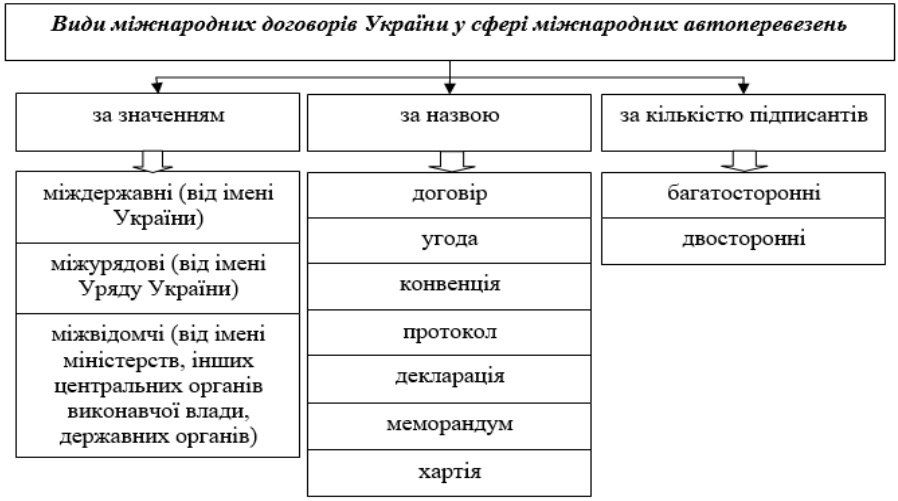

Рис. 1. Види міжнародних договорів України у сфері міжнародних автоперевезень.

Систематизовано автором на основі [1].

Істотними умовами договору перевезення вантажу є:
- предмет договору (ввірений вантаж);
- строк перевезення вантажу;
- умови перевезення вантажу;
- плата за перевезення.

Єдиними міжнародними перевізними документами є: міжнародна автонакладна (CMR), книжка МДП (Carnet Tir) та інші документи, визначені законодавством (ст. 9 Закону «Про транспортно-експедиторську діяльність» від 01.07.2004 № 1955). [3,4]

Доцільно відмітити, що повне та своєчасне документальне оформлення вантажних міжнародних автоперевезень має ключове значення при здійсненні та обліку господарської діяльності, пов'язаної з міжнародними вантажними автоперевезеннями.

.

Література:

1. Законодавство та нормативна база. ДП «ДержавтотрансНДІпроект». URL: https://insat.org.ua/ services/vdbtsm /2/

2. Ковальчук С. Я., Цуркан А. О., 2018. Особливості обліку та оподаткування операцій по міжнародних автотранспортних перевезеннях. Агросвіт. 2018. № 7. С. 31–36.
3. Міжнародні перевезення і ПДВ. податки & бухоблік, № 70, вересень, 2022. URL: https://i.factor.ua/ukr/ journals/nibu/2022/september/issue-70/article-122092.html
4. Міжнародні автоперевезення. Головбух. URL: https://buhplatforma.com.ua/article/7774-mjnarodn avtoperevezennya#anc_6»

УДК 657

Жураковська І.В, к.е.н., доцент
Заєць Н.
Луцький національний технічний університет

СУТНІСТЬ КАПІТАЛОВКЛАДЕНЬ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ (НА ПРИКЛАДІ ЛЮБЕШІВСЬКОГО ЛМГ)

Капітальні інвестиції - це сума, вкладена в компанію для досягнення її бізнес-цілей. Сутність цих інвестицій як і інших полягає в тому, щоб отримати дохід або повернути інвестований капітал з прибутком.

В зарубіжних дослідженнях капітальні інвестиції класифікуються за двома різними способами:

1. Капітальні інвестиції зроблені шляхом придбання довгострокових цінних паперів/активів компанії. У таких випадках об’єктом інвестицій є фізичні активи, які можуть значно покращити ефективність бізнесу.

2. Внесення капітальних інвестицій у формі позики. Ця операція в обліку більш подібна до довгострокової оренди.

Так лісогосподарські підприємства належать до державних, то основним способом здійснення капітальних інвестицій і нарощення майнового потенціалу є придбання та спорудження активів.

Таблиця 1 – Динаміка капітальних інвестицій в ДП «Любешівське ЛМГ»

Показник	2019	2020	2021	2022
Капітальні інвестиції	604	604	2050	851
Вартість активів	14874	15883	24203	35220
Питома вага в активах підприємства	4,06	3,80	8,47	2,42
Прибуток підприємства	226	452	1827	7244

Здійснення капітальні інвестицій має свої недоліки. В теорії капітальні інвестиції здійснюються для покращення грошових потоків підприємства в операційній діяльності. Очікується, що капіталовкладення допоможуть досягнути прибутковості в майбутньому в довгостроковій перспективі. Однак капітальні інвестиції призводять до зниження доходів у короткостроковій перспективі.

На прикладі досліджуваного підприємства ми басимо, що в рік, коли частка капітальних інвестицій найбільша – фінансовий результат найгірший, і можна припустити, що капіталовкладення у 2019 році забезпечили зростання прибутків у майбутньому.

Рішення підприємства про капіталовкладення є довгостроковою стратегією зростання. Капітальні інвестиції, як правило, здійснюються для збільшення операційної потужності, захоплення більшої частки ринку та отримання більшого доходу. У багатьох випадках капіталовкладення є необхідною умовою діяльності в лісовій галузі.

Отже капітальні інвестиції — ті інвестиції, термін дії яких становить один рік або довше і є ключовими для визначення того, чи є підприємство прибутковим. Якщо лісогосподарські підприємства здійснюють капітальні інвестиції - вони підтримують свій існуючий бізнес і розвивають його.

УДК 657

Жураковська І.В, к.е.н., доцент
Павляшик Н., студентка
Луцький національний технічний університет

ЗЕД ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА: ТЕНДЕНЦІЇ ОПОДАТКУВАННЯ

Зовнішньоекономічна діяльність підприємств лісового господарства є одним із основних напрямків їх діяльності. Але без належного обліку і контролю ця ж діяльність може призвести до витоку капіталу із країни. В умовах повномасштабної війни зовнішньоекономічна діяльність дозволила забезпечити роботу підприємств на територіях, де немає активних бойових дій. Незважаючи на війну, показники експорту по Україні у 2022 році досить непогані. Показовим є факт, що найкращі показники експорту в передвійськові 2013 та 2021 роки (Таблиця 1)

Таблиця 1 -Експорт та імпорт України 2005-2022 роки

Рік	Експорт (млрд. дол. США)	Імпорт (млрд. дол. США)	Рік	Експорт (млрд. дол. США)	Імпорт (млрд. дол. США)
2022	44,1	55,3	2013	63,3	77
2021	68,1	72,8	2012	68,8	84,7
2020	49,2	54,3	2011	68,4	82,6
2019	50	60,8	2010	51,4	60,7
2018	47,3	57,2	2009	39,7	45,4
2017	43,3	49,6	2008	67	85,5
2016	36,4	39,2	2007	49,2	60,7
2015	38,1	37,5	2006	38,4	45
2014	53,9	54,4	2005	34,3	36,1

Тенденція щодо ЗЕД підприємств в лісовому господарстві має дещо іншу тенденцію. Протягом 2005-2022 років Україна мала значне зростання експорту деревини, з 0,5 млрд. доларів у 2005 до 1,9 млрд.доларів у 2022, при цьому імпорт стабільний на рівня 0,2 млрд дол (табл 2).

Одним з додаткових факторів впливу на експорт та імпорт є

оподаткування. Загальне правило 0% ПДВ на експорт та 20% на імпорт деревини покликане регулювати і захищати внутрішній ринок. Проте щодо деревини експорт регулюється низкою інших нормативно-правових актів. «Ще 9 квітня 2015 року Україна повністю заборонила експорт лісоматеріалів у необробленому вигляді терміном на десять років, ухваливши закон №325-VIII» [1].

Таблиця 2 – Динаміка експорту та імпорту деревини підприємства України

Рік	Загальний експорт (млрд. дол. США)	Експорт деревини і виробів з деревини (млрд. дол. США)	Частка виробів із деревини у загальному експорті (%)	Імпорт (млрд. дол. США)	Імпорт деревини і виробів з деревини (млрд. дол. США)	Частка виробів із деревини у загальному імпорті (%)
2022	44,1	1,9	4,31	55,3	0,2	0,36
2021	68,1	2	2,94	72,8	0,4	0,55
2020	49,2	1,4	2,85	54,3	0,3	0,55
2019	50	1,4	2,80	60,8	0,3	0,49
2018	47,3	1,5	3,17	57,2	0,3	0,52
2017	43,3	1,2	2,77	49,6	0,3	0,60
2016	36,4	1,1	3,02	39,2	0,2	0,51
2015	38,1	1,1	2,89	37,5	0,2	0,53
2014	53,9	1,3	2,41	54,4	0,3	0,55
2013	63,3	1,1	1,74	77	0,4	0,52
2012	68,8	1,1	1,60	84,7	0,4	0,47
2011	68,4	1,1	1,61	82,6	0,4	0,48
2010	51,4	0,8	1,56	60,7	0,3	0,49
2009	39,7	0,7	1,76	45,4	0,3	0,66
2008	67	0,8	1,19	85,5	0,5	0,58
2007	49,2	0,8	1,63	60,7	0,4	0,66
2006	38,4	0,6	1,56	45	0,3	0,67
2005	34,3	0,5	1,46	36,1	0,2	0,55

«Офіційна статистика підтверджує, що експортні обмеження не мали прямого впливу на вирубку лісу. Обсяг заготівлі лісу-кругляка

залишався приблизно на рівні 18-20 мільйонів кубічних метрів. Це набагато нижче встановленого парламентом обмеження на внутрішнє споживання. Українські політики також стверджували, що мораторій допоможе боротися з незаконними вирубками, але їхні обсяги невідомі. Як результат, немає жодних доказів впливу мораторію на вирубку лісу (як законну, так і незаконну)» [2].

Складність оподаткування ЗЕД для підприємств лісового господарства зумовлена вимогами ПКУ та МКУ, які покликані обмежити вивіз необробленого лісу та стимулювати імпорт, проте динаміка показників свідчить про інше (рис.1)

Зеленко С.В. к.е.н, доцент
Луцький національний технічний університет

ОРГАНІЗАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Важливу роль у плануванні проекту відіграє процес створення інформаційного середовища та взаємозв'язків у ньому. Розробка інформаційного забезпечення відбувається виходячи із робочої та організаційної структур проекту. Взаємозв'язок груп процесів проекту здійснюється на основі кодування елементів організаційної та робочої структур. Це забезпечує одночасно розподіл груп процесів та взаємозв'язок робіт, процедур, процесів між різними групами, тобто розподіл групи процесів «планування» та «виконання і моніторингу», а поєднання процесів – планування закупівель і контроль обсягу витрат (планування закупівель знаходиться в групі процесів планування, а контроль – в групі процесів виконання і моніторингу).

Кодування процесів відображається у вигляді схеми або таблиці. Де у вертикальній площині знаходяться організаційні елементи структури проекту, а в горизонтальній – робочі (табл. 1).

Для робочої структури проекту кодування відбувається шляхом присвоєння числа першого порядку – з неї починатиметься кожна наступна група елементів аж до останнього виокремленого елемента системи: 51 – робоча зустріч проектної команди: 511 – оренда приміщення, 512 – мультимедійне забезпечення; 52 – підбір персоналу для досліджень: 521 – співбесіда з незалежними експертами тощо.

Для організаційної структури проекту відбувається аналогічний

процес присвоєння числа першого та наступних порядків. «2» – управління персоналом проекту: 21 – робоча група з планування проекту; … 24 – група дослідження.

Таким чином, на перетині прямих між номерами елементів проекту отримуємо зв'язок організаційних та робочих структурних елементів проекту з подальшим розшифруванням 511-21 – витрати на оренду приміщення для проведення робочої зустрічі з планування проекту; 521-24 – підбір персоналу для проведення досліджень.

Таблиця 1.

Приклад кодування структурних елементів проекту

			Робоча структура проекту								
			5								
			51		52			53			
			511	512	521	522	523	531	532	533	534
Організаційна структура проекту	2	21	511-21				523-21				534-21
		22						531-22			
		23			521-23				532-23		
		24				522-24				533-23	
		25									534-25

Такі коди дозволяють шифрувати великі потоки інформація, що створюються в процесі роботи над проектом з подальшим їх групуванням для процедур контролю за витратами, ідентифікації витрат, групування протоколів зустрічей, створення описових звітів, визначення потреби у матеріальних, фінансових інформаційних та людських ресурсах.

Для реалізації процесу кодування елементів структури проекту необхідно формувати словник організаційних та робочих елементів структури проекту, де необхідно зазначати всю інформацію про взаємозв'язок елементів проекту. Таким чином, підходи до організації інформаційного забезпечення проектної діяльності повинні базуватися на вимогах до проектної діяльності, принципах організації інформаційного забезпечення, враховувати фактори впливу на проект.

УДК 657

Ковтуненко Ю.В., д.е.н., професор

Денісова А.В., здобувач
Національний Університете «Одеська Політехніка»
м. Одеса

АКТУАЛЬНІСТЬ КОНСЕРВАЦІЇ ОБ'ЄКТІВ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Для здійснення своєї діяльності підприємству необхідно забезпечувати умови для зберігання виробничих запасів, готової продукції, здійснення господарської діяльності, забезпечення транспортувальних, фасувальних, розвантажувальних й інших підготовчих робіт щодо виготовлення, реалізації, отримання продукції, а також організації та надання послуг, забезпечення умов праці й відпочинку робітників.

Основні засоби – це довгострокові матеріальні активи, які використовуються в господарській діяльності для створення продукту або надання послуг, варто зазначити, що основні засоби зазвичай мають тривалий термін експлуатації, тож, строк їх корисного використання більше одного року, або більше операційного циклу, у випадку, якщо він дорівнює більшому терміну за один рік.

Основні засоби є однією з найважливіших складових частин майна підприємства, оскільки вони складають частину основного капіталу і необхідні для подальшого виробництва продукції чи надання послуг.

Важливо знати, як правильно зберігати та експлуатувати основні засоби, щоб вони служили якомога довше та забезпечували ефективну роботу підприємства. Крім того, необхідно пам'ятати про регулярне технічне обслуговування та ремонт, щоб уникнути непередбачуваних збоїв та зниження продуктивності роботи.

Консервація основних засобів – це процес тимчасового припинення експлуатації основних засобів з метою збереження їх функціональності та вартості до майбутнього використання. Цей процес може бути застосований, коли підприємство тимчасово не використовує основні засоби в своїй діяльності, наприклад, коли підприємство знаходиться у періоді реконструкції або зупинки виробництва.

Консервація основних засобів зазвичай має наступні передумови: тимчасове припинення виробничої або іншої господарської діяльності

підприємства, зменшення обсягів виробництва та нераціональне використання об'єкта як основного засобу [2].

Облікові наслідки для підприємства змінюються в залежності від рішення щодо тривалості консервації основних засобів та очікуваного простою. Якщо очікується, що основні засоби будуть неактивними протягом щонайменше місяця, то доцільним є їх консервація.

Конкретний період консервації залежить від рішення підприємства. Слід зауважити, що максимальний трирічний період консервації, відповідно до Положення №1183, має лише рекомендаційний характер для більшості підприємств [3].

Головними причинами консервації основних засобів є: тимчасове припинення підприємством виробничої або іншої господарської діяльності, скорочення обсягів виробництва, нераціональність використання об’єкта основного засобу, тощо [4].

Консервація основних засобів в умовах воєнного стану здійснюється з метою зберігання та забезпечення можливості використання об’єктів основних засобів в подальшій діяльності господарства. Збереження об’єктів може передбачати їх фактичне перенесення, за рішення керівництва, на інші субрахунки бухгалтерського обліку. Зараз тема консервації засобів особливо актуальна, причиною є перебування певних господарюючих суб’єктів або їх відокремлених підрозділів на підконтрольній Україні території без змоги працювати через близьке розташування до лінії фронту.

Якщо підприємство вирішить перемістити об’єкт основних засобів у безпечне місце, за для його збереження, то цей процес потребуватиме проведення робіт з демонтажу обладнання, ремонтно-будівельні роботи та пакування, а у випадку фермерських господарств такі засоби, як споруди й земельні ділянки взагалі не підлягають переміщенню. Тож за цих умов варіант, щодо консервації таких основних засобів є актуальним.

Рішення щодо консервації основних засобів приймається керівництвом господарства. Для документального оформлення операцій з консервації, зазвичай, використовують наступні документи: акт про тимчасове виведення основних засобів із виробничого процесу та їх консервацію; акт на списання запасів та акт виконаних сторонніми організаціями робіт, що є підтверджуючими документами про проведення робіт; акт приймання основних засобів на консервацію відповідальною за їх збереження особою.

Повернення та введення в експлуатацію об’єкта (будь-якого) основних засобів з метою консервації відбувається згідно з наказом керівника підприємства відповідно до положень пункту 146.18 Плану рахунків [1].

Проведення заходів з консервації основних засобів під час воєнного стану доцільно проводити за наступним алгоритмом:

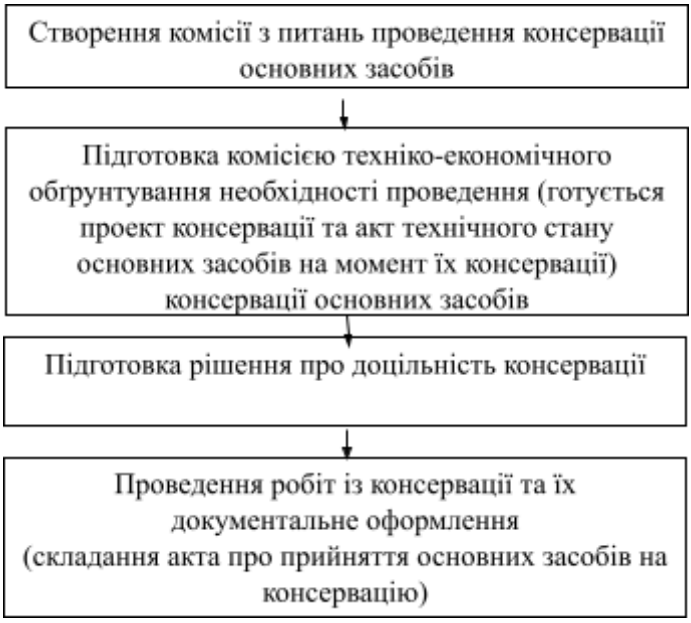

Рисунок 1 – Алгоритм проведення консервації

Починаючи з місяця, наступного за місяцем переведення об’єкта основних засобів на консервацію припиняється нарахування амортизації. Нарахування амортизації поновлюється, починаючи з місяця, наступного за місяцем введення об'єкта в експлуатацію після реконструкції, модернізації, добудови, дообладнання, консервації [5].

Обліковуються законсервовані об’єкти основних засобів на окремому субрахунку, проте сам процес консервації може викликати додаткових витрат, а також не слід забувати про витрати на обслуговування та ремонт основних засобів, яких неможливо уникнути. Для обліку витрат, пов’язаних із консервацією об’єктів,

використовують 97 рахунок «Інші витрати». Інформація, щодо залишкової вартості об'єктів основних засобів, що виведені з експлуатації, у фінансовій звітності, відображається у формі №5 «Примітки до річної фінансової звітності», окремим рядком.

Тож, роблячи висновки з проведеного дослідження, можна зазначити, що операції з консервації об'єктів основних засобів під час воєнного стану є актуальними.

Література

1.Кириленко В.В. Економіка. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Тернопіль: Економічна думка, 2002. – 193 с.

2.Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text (дата звернення 12.06.2023)

3.Положення про порядок консервації основних виробничих фондів підприємств: затв. постановою КМУ від 28.10.97 р. № 1183 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1183-97-%D0%BF#Text (дата звернення 13.03.2023)

4.Про порядок погодження в Мінпромполітики України питань, пов'язаних з відчуженням основних засобів підприємств та з інших питань: Наказ Мінпромполітики України від 09.06.2004 № 274 URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0274581-04#Text (дата звернення 13.06.2023)

5.Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів: Наказ МФУ від 30.09.2003 № 561. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0561201-03#Text (дата звернення 14.06.2023)

УДК 65.012.12

Ковтуненко Н.М., аспірантка
Гусейнлі Гусейн Расул Огли, здобувач освіти
Національний університет «Одеська політехніка»

ІМПОРТНО-ЕКСПОРТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА: ВИЗНАЧЕННЯ, СУТНІСТЬ

Імпортно-експортна діяльність виробничого підприємства охоплює процеси купівлі та продажу товарів і послуг на зовнішніх ринках. Сутність цієї діяльності полягає в здійсненні торговельних операцій з метою розширення ринків збуту, отримання прибутку та розвитку підприємства.

В рамках імпортної діяльності, виробниче підприємство закуповує імпортні товари і послуги з-за кордону. Це можуть бути

сировина, компоненти, технології, обладнання або готові продукти, які не виробляються внутрішньо або можуть бути отримані за більш вигідними умовами за межами країни. Імпорт дозволяє підприємству забезпечити себе необхідними ресурсами для виробництва або розширити асортимент продукції.

Експортна діяльність включає продаж власної продукції на зовнішні ринки. Виробниче підприємство продає свої товари або послуги за межі країни з метою залучення нових клієнтів, розширення збутових можливостей і отримання прибутку. Експорт дозволяє підприємству займати позицію на міжнародному ринку, зростати та конкурувати з іншими компаніями.

Сутність імпортно-експортної діяльності полягає в участі в глобальних торгівельних процесах, встановленні зв'язків з зарубіжними партнерами, пошуку нових ринків і можливостей. Це також сприяє обміну технологіями, знаннями та ідеями між різними країнами, що сприяє розвитку виробничих секторів та підвищенню економічного зростання.

Важливо для підприємств розробити стратегію імпортно-експортної діяльності, яка враховує міжнародні ринки, торговельні угоди, правові та митні аспекти, логістику та ризики.

Пропонуємо розглянути наступні визначення імпортно-експортної діяльності виробничого підприємства, які наведені у науковій літературі та розкривають її сутність, табл. 1.

Таблиця 1

Визначення поняття «імпортно-експортна діяльність виробничого підприємства»

Імпортно-експортна діяльність виробничого підприємства - це процес здійснення торговельних операцій з ввезення і вивезення товарів та послуг з метою розширення ринків збуту та отримання конкурентних переваг.	Шкурупій О. В. [1]
Імпортно-експортна діяльність виробничого підприємства" визначається як зовнішньоекономічна діяльність, спрямована на закупівлю сировини, матеріалів, обладнання та компонентів з-за кордону (імпорт) і продаж власної продукції на зовнішні ринки (експорт) з метою розширення бізнесу і отримання доходу.	Решетняк К. Е. [2]
Імпортно-експортна діяльність виробничого підприємства" - це комплекс торговельних операцій, які включають закупівлю та імпорт товарів та послуг, а також виробництво та експорт готової продукції з метою розширення	Дроздова Г. М. [3]

ринків збуту, залучення нових клієнтів і забезпечення стабільного фінансового стану підприємства.	
Імпортно-експортна діяльність виробничого підприємства" - це процес купівлі імпортних товарів та послуг з метою використання їх у виробничому процесі, а також продажу власної продукції на зовнішні ринки з метою отримання прибутку і розширення ринків збуту.	Фатенок-Ткачук А. О. [4]
Імпортно-експортна діяльність виробничого підприємства" означає зовнішньоекономічну діяльність, що полягає в закупівлі товарів і послуг за кордоном (імпорт) та продажу власної продукції на зовнішні ринки (експорт) з метою розширення ринків збуту, розвитку міжнародних партнерств та підвищення конкурентоспроможності.	Солошенко Л. [5]

Проаналізувавши наведену вище таблицю, ми пропонуємо наступне визначення. Імпортно-експортна діяльність виробничого підприємства – це процес здійснення зовнішньоекономічних операцій, що включає закупівлю імпортних товарів та послуг, а також продаж власної продукції на міжнародні ринки, з метою розширення ринків збуту, диверсифікації ризиків та підвищення економічної ефективності.

Серед сутності імпортно-експортної діяльності виробничого підприємства хочеться відзначити:

- імпортно-експортна діяльність виробничого підприємства є ключовим елементом його стратегії на міжнародних ринках. Це означає активну участь підприємства в зовнішньоекономічних відносинах з метою забезпечення постачання необхідних ресурсів, залучення інвестицій, розширення ринків збуту та підвищення свого конкурентного потенціалу;

- імпортно-експортна діяльність виробничого підприємства є важливим чинником економічного зростання країни. Вона сприяє залученню іноземних інвестицій, стимулює розвиток інновацій, сприяє розповсюдженню передових технологій та підвищенню конкурентоспроможності виробничого сектора;

- сутність імпортно-експортної діяльності полягає в управлінні ризиками та викликами міжнародного бізнесу. Вона передбачає аналіз торговельного середовища, врахування змін у законодавстві та тарифних режимах, моніторинг валютних курсів та фінансових ризиків, а також розробку ефективної логістичної та митної стратегії.

Загалом, імпортно-експортна діяльність виробничого підприємства є важливим елементом глобального економічного

середовища, який сприяє розвитку підприємств, підвищенню їх конкурентоспроможності і сприяє економічному зростанню країни в цілому.

Література

1. Шкурупій О. В. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: навч. посібник. О. В. Шкурупій, В. В. Гончаренко, І. А. Артеменко. К.: Центр учбової літератури, 2012. 248 с.

2. Решетняк К. Е. Експортно-імпортні операції як основа зовнішньоекономічної діяльності підприємства. Управління розвитком. 2012. №3(124). С.30–32.

3. Дроздова Г. М. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності підприємства: навч. посібник. К.: Вид-во ЦУЛ, 2002. 172 с.

4. Фатенок-Ткачук А. О. Аналізування факторів впливу на розвиток зовнішньоекономічної діяльності машинобудівних підприємств. Наукові праці КНТУ. Економічні науки. 2010. № 17. С. 93–100.

5. Солошенко Л. Зовнішньоекономічна діяльність: організація та документальне оформлення. Х.: Фактор, 2001. 176 с.

УДК 339.56

Ковтуненко Н.М., аспірантка
Козлова А.П., здобувачка освіти
Національний університет «Одеська політехніка»

ЕКСПОРТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА: ВИЗНАЧЕННЯ, СУТНІСТЬ

Експортна діяльність підприємства відноситься до процесу продажу товарів, послуг або інших продуктів за межі власної країни. Вона включає у себе виробництво, маркетинг, логістику та інші дії, спрямовані на здійснення експортних операцій.

Визначальними характеристиками експортної діяльності підприємства є наявність зовнішнього ринку, здатність виробити товари або надати послуги, які задовольняють вимоги цього ринку, а також наявність необхідних ресурсів, знань і компетенцій для здійснення експортних операцій.

Експортна діяльність може мати різні форми, включаючи прямі експортні поставки, дистрибуцію через посередників, створення спільних підприємств або виробничих підрозділів за кордоном, участь у міжнародних торговельних угодах тощо.

Основні переваги експортної діяльності для підприємства включають:

- розширення ринків збуту: експорт дозволяє підприємству отримати доступ до нових ринків, що забезпечує зростання обсягів продажу і підвищення доходів;

- диверсифікація ризиків: наявність експортних ринків дозволяє розподілити ризики між різними країнами і зменшити залежність від внутрішнього ринку;

- захист від конкуренції: експорт може дати перевагу підприємству у вирішенні проблем конкуренції на внутрішньому ринку, адже воно отримує можливість змагатися на світовому рівні;

- технологічний прогрес: експортна діяльність може стимулювати впровадження нових технологій, покращення якості продукції та підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Важливо враховувати, що успішна експортна діяльність вимагає аналізу зовнішнього ринку, дотримання міжнародних правил і норм, виконання митних процедур, адаптації продукції до потреб і вимог іноземних покупців, а також здатності підприємства працювати в міжнародному середовищі.

Пропонуємо розглянути наступні визначення експортної діяльності підприємства, які наведені у науковій літературі та розкривають її сутність, табл. 1.

Таблиця 1

Визначення поняття «експортна діяльність підприємства»

Експортна діяльність підприємства - це процес продажу товарів, послуг або інших продуктів поза межами власної країни з метою отримання прибутку і розширення ринків збуту.	Тюріна Н.М. [1]
Експортна діяльність підприємства включає всі етапи процесу експорту, від підготовки продукції до вивезення її за кордон, включаючи маркетингові дослідження, переговори з потенційними покупцями, виробництво, логістику та дотримання міжнародних торговельних правил і угод.	В. Кравченко та ін. [2]
Експортна діяльність підприємства передбачає пошук, приваблення і обслуговування зовнішніх ринків, а також адаптацію продукції та послуг до вимог іноземних споживачів.	Аль-Оста Салім Абдуль-Азіз [3]
Експортна діяльність підприємства є важливим фактором	Мельник О.Г.

економічного зростання і розвитку країни, оскільки сприяє залученню іноземних валютних коштів, підвищенню конкурентоспроможності підприємств та стимулює розвиток нових технологій та інновацій.	[4]
Експортна діяльність підприємства - це комплекс організаційно-економічних процесів, спрямованих на забезпечення реалізації продукції, послуг або інтелектуальної власності на зовнішньому ринку з метою отримання прибутку та розширення ринків збуту.	Череп А.В. [5]

Проаналізувавши наведену вище таблицю, ми пропонуємо наступне визначення. Експортна діяльність підприємства - це процес продажу товарів або послуг за межами власної країни з метою отримання прибутку та розширення ринків збуту. Вона передбачає постачання продукції або послуг за кордон і може включати взаємодію з іноземними покупцями, агентами, дистриб'юторами та іншими учасниками міжнародної торгівлі.

Експортна діяльність підприємства вимагає ретельного аналізу зовнішнього ринку, вибору стратегій збуту, встановлення міжнародних контрактів та дотримання відповідних митних та торговельних правил. Вона також пов'язана з розробкою експортної стратегії, включаючи визначення цільових ринків, адаптацію продукції до вимог міжнародних клієнтів, просування товарів або послуг на зовнішніх ринках та забезпечення логістичних процесів постачання.

Також вона може мати значний вплив на його прибуток, зростання виробництва, використання потенціалу, розширення ринкової позиції та підвищення конкурентоспроможності. Вона відкриває можливості для розширення бізнесу, залучення нових клієнтів і ресурсів, обміну знаннями та технологіями з іноземними партнерами, а також сприяє розвитку економіки країни в цілому.

Підсумовуючи, можна сказати, що експортна діяльність підприємства є складним і багатогранним процесом, який вимагає від підприємства компетентності, гнучкості та готовності адаптуватися до змін на міжнародних ринках. Правильно організована та успішна експортна діяльність може стати джерелом стабільного росту та розвитку підприємства, сприяти розширенню його діяльності та підвищенню конкурентоспроможності на міжнародному ринку.

Література

1. Тюріна Н.М., . Карвацка Н.С. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства :

Навчальний посібник. К. : "Центр учбової літератури", 2013. 408 с.
2. Експортувати просто. Експорт Step by Step 10 кроків від виробництва до експорту: Практичний посібник. Автори: В. Кравченко, А. Голятко, Д. Копий, А. Полянский, И. Шинкаренко, А. Короп, А. Гайдук, В. Маевский, А. Голиздра. «Саміт-книга», 2016. С.18-20.
3. Аль-Оста Салім Абдуль-Азіз. Трикомпонентна модель експортної діяльності підприємства. Маркетинг і менеджмент інновацій, 2015. №1 С. 213-220.
4. Мельник О.Г., Нагірна М.Я. Діагностика факторів впливу на експортну діяльність підприємства. Інноваційна економіка. 2013. №5. С. 63-66.
5. Череп А.В., Ортинська О.Л. Організаційно-економічний механізм експортної діяльності підприємства. Національне господарство України: теорія та практика управління. 2008. С. 232-236.

УДК 657.6:504.75

Коробчук Л.І., к.пед.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ЗНАЧИМІСТЬ ПРОВЕДЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО АУДИТУ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ ТЕРИТОРІЙ ПОВОЄННОЇ УКРАЇНИ

Враховуючи те, що Україна планує розвиватися в бік Європи, можна відзначити, що деякі зрушення в розвитку економіки вже помітні в сфері охорони навколишнього середовища. Дедалі гострішою є потреба перегляду та редагування законодавчої бази екологічної політики. Нині одним із механізмів створення гармонійного еколого-економічного зв'язку є екологічний аудит [3].

Сучасна екологізація господарської діяльності підприємств та економіки в цілому неможлива без запровадження системи екологічного аудиту, як невід'ємної складової екологічного менеджменту/управління та природокористування, що є надзвичайно вагомим для вітчизняної економіки, оскільки зменшує комерційний, інформаційний та екологічний ризик, пов'язаний з прийняттям економічних рішень [1; 2].

Антропогенна й техногенна діяльність – вагомий фактор негативного впливу на якість навколишнього природного середовища. Нехтування екологічними принципами у вищезазначеній діяльності призводить до знищення чудових природних ландшафтів нашої країни, ускладнює соціальні та екологічні проблеми.

Застосування на практиці зелених технологій (екологічно безпечних) та нормування небажаного впливу промислових

підприємств на стан природно-ресурсної бази вимагає створення певної якісної процедури екологічного аудиту, за допомогою якої можна було б провести проводити фактичне екологічне оцінювання виконання планів або заходів стосовно раціональної експлуатації та охорони природних ресурсів, дотримання вимог екологічного законодавства.

І перш за все напрошується завдання державного характеру здійснити перехід вітчизняної економіки до екологічно гармонійного розвитку в сенсі трансформації техногенно-промислового мислення в раціональне соціально-екологічне.

В даному випадку основним вагомим елементом що до поліпшення якості довкілля та його складових, буде виступати екологічний аудит. До компетенції якого входитиме розробка екологічної рівноваги між виробничо-господарською діяльністю та збереженням навколишнього природного середовища.

Основна мета екологічного аудиту – оцінка впливу та прогнозування можливих екологічних наслідків діяльності суб'єкта, котрий чинить на нього вплив.

При розробці екологічного аудиту природно-ресурсного потенціалу територій України ми спирались на методику аудиту територій І.Ю. Фекети [4]. В даному випадку було виділено в екологічному аудиті шість блоків: земельні ресурси; мінерально-сировинні ресурси; водні ресурси; території, котрі потребують особливої охорони; біологічні ресурси; сукупність показників перетворення території дослідження.

У повоєнний час України, з метою активізації рівня розвитку місцевої економіки, галузі національної економіки потребуватимуть залучення інвестицій, котрі якнайшвидше мають окупитися, сприятимуть діяльності суміжних підприємств та екологізації довкілля. Для цього місцевим органам влади потрібно сформувати сприятливе відповідне середовище для залучення даних інвестицій, а також сприяти раціональному використанню природних ресурсів певної території нашої держави.

А для подальшого розвитку держави виникне вагома необхідність в проведенні екологічного аудиту із залученням міжнародні аудиторські компанії та іноземних фахівців з метою проведення прозорого екологічного аудиту. Лише тоді ми зможемо побудувати вільну Україну європейського формату.

Література

1. Ю.А. Бондар. Впровадження екологічного аудиту в Україні. *Економічний вісник Донбасу №2 (32). 2013. Ст. 172-175.* URL: http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/123312/29-Bondar.pdf?sequence=1

2. Екологічний менеджмент і аудит : Навч. посіб. / С.М. Літвак та ін. К. : ВД «Професіонал», 2005. 112 с. Ст. 49.

3. Мартиненко В.О. Екологічний аудит: проблеми формування та розвитку / В. О. Мартиненко, В. П. Гордієнко [Текст] / Вісник Львівської комерційної академії : зб. наук. праць. Серія економічна. Львів : Вид-во Львівська комерційна академія, 2011. Вип. 36. С. 250-254.

4. І.Ю. Фекета. Методичні рекомендації з курсу «Екологічна експертиза і аудит» (для студентів спеціальності 7.04010401 «Географія» Ужгород: Видавництво ФОП Бреза А.Е., 2016. 70 с.

УДК 336.71:336.77

Коробчук Т.І., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

СУТНІСТЬ ОЩАДНОЇ СТРАТЕГІЇ БАНКУ

Основна діяльність банку полягає у залученні грошових ресурсів та їх подальшому розміщенні. Фонд грошових засобів, сформований на платній основі, використовується як вклад в активні інструменти, а пасивні операції носять первинний характер по відношенню до більшої частини операцій банку, направлених на отримання доходів. Тому залучені засоби є самостійним об'єктом банківської політики.

Вивченням проблем формування ощадної політики та ощадної стратегії банку займалися багато відомих вітчизняних та зарубіжних вчених таких як Віксель К., Дзюблюк О., Долан Е., Макконнелл К.Р., Гриценко О., Примостка Л., Хікс Дж. Шиллер Р. та інші.

Заощадження населення займають особливе місце в економічній науці, оскільки знаходяться на стику інтересів самих громадян, банків і держави. Тому для залучення заощаджень комерційним банкам необхідно грамотно розробляти ощадну стратегію, виходячи зі своїх індивідуальних особливостей. Ощадна стратегія комерційного банку – це заходи по залученню заощаджень, які повинні ґрунтуватись на всебічному дослідженні грошового ринку, місця і ролі банку на цьому ринку та пропозиції щодо просування нових банківських продуктів для

його клієнтів. Важливою складовою ощадної стратегії комерційного банку є процент по вкладах. У нашій країні ролі процента по вкладних операціях раніше приділялося другорядне значення. Монопольне становище Ощадбанку по залученню заощаджень населення, а також недосконала система видів вкладів не сприяли покращенню ощадної стратегії. У таких умовах саме процент часто виконував страхову функцію, а його стимулююча роль була вкрай низькою. Тому не бралися до уваги інфляційний стан грошового обігу та соціальна структура населення. В ощадній політиці була відсутня науково обгрунтована диференціація умов залучення коштів у депозити.

Формування ринкових відносин в Україні, перетворення в зв'язку з цим банківської системи, докорінно змінило характер проведення ощадної політики. Демонополізація та децентралізація банківської системи сприяли розвитку банківської конкуренції і створенню фінансових ринків, зокрема, ринку ощадних капіталів. Банки стали самостійно визначати рівень процентних ставок, враховуючи вплив цілого ряду факторів: співвідношення попиту і пропозиції на фінансових ринках, державне регулювання рівня процентних ставок, темпи інфляції, загальний рівень рентабельності господарства, конкуренцію в банківській сфері, прибутковість банку, термін і розмір наданих (залучених) коштів, ступінь ризику даної операції, платоспроможність клієнта, його характер, вид позички, тип банку, його розмір та інші. Між терміном надання (залучення) ресурсів і рівнем процентних ставок, а також між розміром надання (залучення) ресурсів банком існує пряма залежність: чим більший термін (розмір) ресурсів, тим вища процентна ставка. Але, слід відзначити, що така залежність притаманна лише пасивним операціям. Це пояснюється тим, що банки, намагаючись залучити клієнтів, створюють для них вигідні умови вкладення коштів. По активних операціях розмір позички, як правило, не відбивається на рівні процентної ставки, але сума коштів, виплачуваних банком по встановленій ставці буде рости із збільшенням розміру коштів, наданих у позичку. Що ж стосується терміну позички, то в умовах інфляції клієнти віддають перевагу короткостроковим позикам і рівень процентних ставок по них значно перевищує рівень ставок по довгострокових. Це пояснюється причинами загального характеру: соціально-економічною і політичною нестабільністю, інфляційними процесами.

Нормативно-правове регулювання депозитних операцій банків є

основою, згідно з якою банки формують свою ощадну політику та реалізують ощадну стратегію. Фонд є державною, спеціалізованою установою, яка виконує функції державного управління у сфері гарантування вкладів фізичних осіб [1].

Зазначимо, що головна складова банківської ощадної політики – його ощадна стратегія. Оптимізацію організації ощадних операцій забезпечують розширення сфери вкладників фізичних і юридичних осіб та збільшення обсягу внесків. Тому для забезпечення формування дієвої ощадної стратегії банку повинні стати: індивідуальний підхід до різних груп клієнтів; регулярний моніторинг ринку заощаджень; розширення спектру депозитних послуг та забезпечення мінімізації депозитного ризику.

Література

1. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 09.02.2019, підстава – 2491-VIII (із змінами і доповненнями). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2121-14 (дата звернення 11.06 2023р.).

УДК 657

Кузьмак О.І., д.е.н., професор
Луцький національний технічний університет

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДОЛОГІЇ ДОСЛІДЖЕНЬ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБІКУ

Бухгалтерський облік є наукою, однак зважаючи на її прикладний характер серед інших економічних наук, методологія його дослідження має певну специфіку.

На це звертає увагу чимало вчених. Більшість дослідників методології [1-5] наголошують на тому, що є відмінності в методах досліджень фінансового та управлінського обліку зважаючи на особливості їх впровадження та нормативне регулювання, галузеві відмінності.

Цікавим є дослідження Ілідіо Томас Лопес [1] на основі 760 аспірантських академічних досліджень з бухгалтерського обліку, аудиту, управлінського обліку. Автором було підкреслено, що дослідження у сфері фінансового обліку є більш позитивістськими, тобто ґрунтуються на досвіді, в той час як дослідження в сфері

управлінського обліку характеризуються комплексним описовим або інтерпретаційним підходом.

Досвід проведення досліджень з обліку в Луцькому національному технічному університеті свідчить, що основними методами збору даних були аналіз статистичних даних, спостереження та опитування за допомогою анкетування. Ці ж методи переважають в зарубіжних дослідженнях [1]. Слід відмітити, що експерименти є недоречними, адже бухгалтерський облік регулюється законодавством і будь-які відхилення від нормативів може розглядатись як порушення. Впровадження експерименту потребує цілої низки законодавчих важелів. Наявність суттєвих галузевих відмінностей, використання автоматизованих алгоритмів роботи роблять апробацію дуже обмеженою і дороговартісною для конкретного суб'єкта господарювання. Тому більшість розробок вітчизняних науковців з обліку так і залишаються розробками, зазнаючи з часом втрати актуальності.

Сучасні дослідження спрямовані на розвиток змішаних методів дослідницької методології в бухгалтерському обліку. Їх використання зростає, проте в багатьох випадках опубліковані праці містять обмежений опис методології. В переважної кількості випадків спрощено подається опис, що якісні дані збираються за допомогою інтерв'ю/фокус-груп, а кількісні - за допомогою анкетування.

В дослідженнях Крістіан Лампрехт і Тімоті [5] представлено переваги використання змішаних методів в бухгалтерських дослідженнях і запропоновано рекомендації щодо найкращих практик для відповіді на складні бухгалтерські питання. Автором обґрунтовано, що методи та методологія, що застосовуються в інших суміжних наукових галузях (наприклад, оподаткування, стратегічний менеджмент, логістика та ін), можуть сприяти кращому впровадженню розробок в бізнес.

Загалом, ми можемо зробити висновок про суттєві зміни у традиційній методології дослідження бухгалтерського обліку. Сучасна методологія має передбачати має передбачати використання методів з різних суміжних наук для вивчення найкращих практик та розробки правил і стандартів їх поширення серед більшості представників бізнесу.

Література

1. Ilídio Tomás Lopes. Research methods and methodology towards knowledge creation in accounting. Contaduría y Administración. 60 (2014). Pp. 9-30. DOI: 10.1016/j.cya.2015.08.006
2. Ronen, Joshua. The state of accounting research: objectives and implementation. Asia-Pacific Journal of Accounting & Economics, 19 (2012), pp. 3-11. http://dx.doi.org/10.2149/tmh.2014-36
3. Ilidio Lopes. Research Methodologies in Accounting and Auditing: empirical evidence from the postgraduate projects concluded between 2008 and 2013. Conference: 13th European Conference on Research Methods in Business Management: London, United Kingdom. June 2014. DOI:10.13140/2.1.4768.5926
4. Report of the Committee on Research Methodology in Accounting. The Accounting Review. Vol. 47, Committee Reports: Supplement to Volume XLVII of The Accounting Review (1972), pp. 399+401-520 (121 pages)
5. Christiaan Lamprecht & Timothy C. Guetterman. Mixed methods in accounting: a field based analysis. Meditari Accountancy Research, Emerald Group Publishing Limited, vol. 27(6). 2019, pages 921-938. DOI: 10.1108/MEDAR-11-2018-0403

УДК 658.012.2:004.6

Латишева О. В.,
к.е.н, доцент ТОВ «Технічний університет «Метінвест Політехніка», м. Запоріжжя, **Шевченко Н.Ю.,**
к.е.н., доцент ТОВ «Технічний університет «Метінвест Політехніка», м. Запоріжжя,

СПЕЦИФІКА ТРАНСФОРМАЦІЇ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ НА ОСНОВІ КОНЦЕПЦІЙ «BUSINESS PERFORMANCE MANAGEMENT» ТА «PERFORMANCE MANAGEMENT»

Сьогоднішній бізнес-світ надзвичайно динамічний і мінливий, тому тільки ті компанії, які вміють ефективно адаптуватися до змін та нових вимог і відповідно вчасно впроваджують нові методи управління, ведення бізнесу, технології та інновації, можуть успішно розвиватися і зберігати свої позиції на ринку. У таких умовах, одним із ключових факторів успіху є використання технологій трансформації бізнес-процесів на основі концепцій «business performance management» та «performance management».

Концепції «business performance management» та «performance management» взаємопов'язані та взаємодоповнюють одна одну, оскільки

обидві спрямовані на підвищення продуктивності та ефективності бізнесу.

Як справедливо відмічають закордонні фахівці [1-3], використання цих концепцій дозволяє компаніям забезпечувати стійкий успіх та підвищувати конкурентоспроможність на ринку.

Концепції «business performance management» (BPM, управління продуктивністю бізнесу або управління бізнес-ефективністю) – це стратегічна концепція, яка орієнтована на відстеження та управління процесами внутрішньої діяльності компанії з метою досягнення стратегічних цілей. BPM забезпечує підвищення ефективності бізнесу завдяки зменшенню ризиків та забезпеченню тривалої стійкості компанії на ринку [1-3].

Концепція "performance management" (PM, управління продуктивністю) – це систематичний підхід до управління людськими ресурсами, який базується на вимірюванні та оцінці результативності (продуктивності праці) працівників і використовується для досягнення бізнес-цілей компанії [1-3].

Вивчення наукової літератури [1-3] дозволяє констатувати, що концепція PM має наступні елементи:

1. Визначення цілей та очікувань. Це можуть бути стратегічні цілі компанії, або конкретні завдання, які необхідно виконати на даний момент. Важливо, щоб цілі були зрозумілі та досяжні, а також пов'язані зі стратегією компанії.

2. Моніторинг та оцінка результатів. Це означає відстеження прогресу досягнення цілей та оцінку результативності співробітників на основі об'єктивних показників. Такі показники можуть включати якість виконаної роботи, терміни виконання, рівень задоволення клієнтів тощо.

3. Формування планів (програми) розвитку. На основі оцінки результатів та аналізу досягнень, необхідно визначити напрямки розвитку співробітників. Це можуть бути тренінги, курси підвищення кваліфікації, переведення на нову посаду тощо.

4. Взаємодія та зворотний зв'язок, що передбачає активну взаємодію між керівником та підлеглими, а також зворотний зв'язок з боку співробітників щодо проблем та пропозицій. Це допомагає уникнути конфліктів та підвищує мотивацію співробітників.

5. Мотивація та винагорода на основі результатів справедливої оцінки досягнень працівників, що може включати в себе збільшення

заробітної плати, бонусні виплати, премії, нарахування дивідендів за акціями компанії тощо. Важливо, щоб система мотивації стимулювала працівників до досягнення поставлених цілей.

6. Розвиток та планування кар'єри. PM також передбачає планування розвитку та кар'єри працівників в компанії. Необхідно визначити майбутні цілі та перспективи для кожного працівника та створити програму розвитку, що дозволить йому досягти цих цілей. Такий підхід допомагає зберегти талановитих працівників та підвищити їх мотивацію.

Важливо пам'ятати, що ці окремі складові інструментарію концепції PM та BPM ще не гарантують успіху, але правильно розроблені та впроваджені як єдина комплексна система можуть допомогти компанії досягнути більшої ефективності та конкурентоспроможності на ринку. Питання реалізація інструментарію концепцій PM та BPM як для тактики функціонування, так й для стратегії розвитку компанії є актуальними внаслідок постійних змін в бізнес-середовищі, коли від компаній постійно вимагається покращення продуктивності, зниження (оптимізація) витрат, вдосконалення якості та екологічності продукції та/або покращення умов надання послуг. Все це неможливо без аналізу та переосмислення бізнес-процесів.

Технології трансформації бізнес-процесів на основі концепцій PM та BPM можуть значно полегшити вирішення завдань забезпечення ефективності управління та оптимізації використання ресурсів (людських, матеріально-технічних, фінансових тощо).

Процедура трансформації бізнес-процесів передбачає спочатку визначення та побудову моделі «as is», на підставі якої визначаються «вузькі місця» і пропонується удосконалення системи бізнес-процесів або їх реінжиніринг (більш масштабна трансформація, радикальна перебудова та переосмислення бізнес-процесів). Побудована нова модель «to be» та/або модель «should be» враховує необхідні усунення «больових точок» у вигляді неефективно налаштованих операцій, дублювання функцій, зайвої бюрократизації документообігу та ін.

Для успішної імплементації BPM та PM необхідно мати чітке розуміння сутності та елементів цих концепцій як систем, що впливають на її успішність та забезпечувати підтримку всієї компанії. Якщо всі необхідні умови та вимоги будуть дотримані, то BPM та PM стають в комплексі потужним інструментом удосконалення роботи

компанії та досягнення поставлених цілей.

Ось декілька *факторів забезпечення,* які, на наш погляд, необхідно врахувати *для успішної імплементації систем BPM та PM:*

1. Підтримка вищого рівня управління. Важливо, щоб керівництво компанії розуміло необхідність впровадження системи performance management та взяло на себе відповідальність за її успіх.

2. Визначення цілей та очікувань. Важливо визначити конкретні цілі та очікування від імплементації систем BPM та PM. Це допоможе зрозуміти, які показники необхідно вимірювати та які результати очікувати.

3. Розробка ефективних ключових показників продуктивності (KPI). Ключові показники продуктивності мають бути зрозумілими, конкретними та вимірюваними. Вони повинні відображати стратегічні цілі компанії та внесок кожного співробітника у досягнення цих цілей.

4. Підтримка та навчання персоналу. Імплементація системи performance management вимагає підготовки та навчання персоналу, щоб вони могли розуміти цілі та показники продуктивності, які їм необхідно досягти.

5. Інформаційна підтримка. Важливо мати доступ до потрібної інформації та інструментів, необхідних для збору та аналізу даних про продуктивність. Це допоможе приймати обґрунтовані рішення та вдосконалювати діяльність з фокусом на BPM та PM.

Загалом, успішна імплементація інструментарію систем BPM та PM залежить від розуміння та ефективного використання всіх вищезгаданих інструментів.

Оскільки оптимізація бізнес-процесів та ефективного управління персоналом є важливою для будь-якої компанії, то стає актуальним вивчення можливостей та доцільності використання інструментарію концепцій PM та BPM.

Особливо гостро необхідність впровадження інструментарію PM та BPM відчувається в умовах посилення конкуренції. Таке впровадження вимагатиме від компаній аналізу поточного стану управління бізнес-процесами, визначення доцільності їх трансформації (удосконалення та реінжинірингу) з фокусом на PM, а також буде сприяти своєчасній адаптації до вимог бізнес-середовища в період пост воєнного відновлення економіки України. Ця стратегія дозволить визначити та врахувати (в ідеалі – знизити) ризики, прилаштуватися до нових умов, створити основу для досягнення найкращих з можливих

результатів.

Література

1. Adam Hayes (2022). Operational Efficiency: definition, examples, vs. productivity. Information materials of website «Investopedia» of «Dotdash Meredith». May 04, 2022. URL: https://www.investopedia.com/ terms/o/operationalefficiency.asp (accessed: 10 May 2022).

2. Melnyk, S. A., Bititci, U. S., Platts, K. W., & Tobias, J. M. (2014). Is performance measurement and management fit for the future? *International Journal of Productivity and Performance Management*, vol.63(4), pp.408-423.

3. Pardede E. (2010). Business performance management systems: a conceptual framework. *International Journal of Business Intelligence Research*, vol.3, pp. 70-81.

УДК 657

Ліба Н.С., д.е.н., проф.,
Мукачівський державний університет,
Козар Ю.В., здобувач вищої освіти
Мукачівський державний університет

ДОКУМЕНТУВАННЯ ЯК МЕТОДИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ У БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

Розвиток інформаційного суспільства в сьогоднішніх умовах інституційних змін, що відбувається на тлі процесів трансформації кожної країни та їх інтеграції у світове товариство, висуває нові вимоги до будь-якої інформації, зокрема і щодо забезпечення її якості. Причому зміни є актуальними не тільки на рівні світового простору, але й на рівні як окремих держав, так і суб'єктів господарювання (підприємств). Відомо, що, перш за все, якість облікової інформації залежить від використаної методології її формування, а також від рівня регламентації основних принципів і правил складання.

Документування є важливою ланкою в ланцюгу функціонування бухгалтерського обліку. Це його початок і основа. Облік суб'єкта господарювання базується на бухгалтерських документах, на підставі яких здійснюються всі записи в книгах обліку. У зв'язку з цим «якість системи бухгалтерського обліку безпосередньо залежить від якості первинних документів та їх правильної організації». Документування – основна вимога, що забезпечує якість облікової інформації. Саме воно забезпечує основні принципи бухгалтерського обліку (об'єктивність, надійність, достовірність і точність), завдяки тому, що вихідний документ – це оригінальний запис, який містить деталь, що підтримує або обґрунтовує операцію, яка буде (або була) введена в систему обліку, він є запорукою збереження майна власника та недопущення недобросовісних дій [1].

У суспільстві документи вважають основними носіями інформації. Будь-який створений документ є складовою частиною системи документації та елементом системи вищого рівня. Система документації характеризується сукупністю документів, пов'язаних такими ознаками, як призначення, сфера діяльності, єдині вимоги щодо оформлення. Інформаційне забезпечення системи бухгалтерського обліку на етапі документування та наступної обробки первинних

облікових даних має за мету перетворення інформації про факти, що відбуваються й спостерігаються, у звітні показники. Первинний облік, будучи початковим етапом облікового процесу, формує оперативну інформацію для системи управління господарюючого суб'єкта. Актуальною проблемою сьогодення залишається питання комплексної оцінки результатів діяльності підприємства, що зі свого боку, спирається на опрацювання даних поточного обліку. Ця ділянка облікової роботи залишається доволі трудомісткою й недостатньо досконалою.

Роль первинних документів в обліковому процесі як «передумови подальшого функціонування не лише системи первинного обліку, але й усієї інформаційної системи суб'єкта господарювання» [2, с. 832] визначає саме їх основою інформаційного забезпечення потреб поточного обліку та звітності: «Документи повинні бути зареєстровані в рахунках балансу: зміст балансу тим самим оформлюється документами».

Первинні документи є єдиним джерелом вхідної інформації у систему бухгалтерського обліку, що дозволяє їм безпосередньо впливати на якість аналітичного і синтетичного обліку та форм звітності. Але, з іншого боку, для того, щоб первинні документи забезпечували інформаційні потреби інших етапів облікового процесу, при формуванні переліку показників слід виходи з переліку та змісту регістрів аналітичного та синтетичного обліку та форм звітності. Це забезпечить послідовність, взаємозв'язок та наступність показників документів, облікових регістрів та форм звітності, дозволить одержати інформацію потрібного рівня деталізації та узагальнення, тобто задовольнити потреби управління та складання форм звітності.

Управління підприємством та розробка управлінських рішень базуються на обліковій інформації. Це зумовлює пошук концепцій та моделей, які дозволять оптимізувати та раціоналізувати інформаційне забезпечення менеджменту підприємства. Зміст первинного документа формують його реквізити, які використовують для відображення та опису ФГЖ. Це доводить, що інформаційна місткість, якість, репрезентативність та достовірність інформаційних ресурсів та їх управлінські можливості визначаються змістовними характеристиками інформації, тому основним напрямком розвитку методології документування є адаптування переліку та змісту показників документів до завдань управління бізнесом, специфіки галузевої і

фінансово-господарської діяльності підприємства, особливостей господарських операцій та економічних властивостей об'єктів господарювання, а також приведення у відповідність до вимог НП(С)БО та МСФЗ [3].

Перспективи розвитку бухгалтерського обліку взагалі, та документування господарських операцій зокрема, нерозривно пов'язані із запровадженням сучасних комп'ютерних технологій збирання та обробки облікової інформації.

Література:

1. Безручук С. Л. Документування чи доказовість? (До питання про основний принцип забезпечення якості облікової інформації) [Електронний ресурс] / С. Л. Безручук // Бізнес Інформ. - 2019. - № 10. - С. 172-177. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2019_10_25 (дата звернення: 15.05.2023).

2. Волошан І. Г. Процес документування та первісної обробки облікової інформації в умовах автоматизованих облікових систем. Глобальні та національні проблеми економіки/Миколаївський нац. ун-т імені В. О. Сухомлинського. Вип. 16. 2017. URL: http:// http://global-national.in.ua/archive/16-2017/164.pdf

3. Островерха Р. Первинні документи у бухгалтерському обліку: сутність та напрямки удосконалення. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2018. №1-2. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/33778/1/%d0%9e%d1%81%d1%82%d1%80%d0%be%d0%b2%d0%b5%d1%80%d1%85%d0%b0.pdf (дата звернення 10.05.2023)

УДК 657

Лопатовський В.Г., к.е.н., доцент
Богатчик Л.А., к.е.н., доцент
Сереветник О.В., магістр
Хмельницький національний університет

ОСОБЛИВОСТІ ДОГОВІРНИХ ВІДНОСИН МІЖ ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПОКУПЦЯМИ І ШЛЯХИ ЇХ УДОСКОНАЛЕННЯ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ БІЗНЕСУ

Будь-яке підприємство у процесі своєї господарської діяльності не може існувати без зв'язків з іншими суб'єктами підприємницької діяльності, у тому числі з метою операцій купівлі-продажу товарів (сировини, готової продукції тощо)

У процесі господарської діяльності між постачальником та покупцем виникають розрахункові відносини, яким, як правило, передує укладення договорів купівлі-продажу або постачання товарно-матеріальних цінностей. Це основна та найбільш розповсюджена форма документального підтвердження факту майбутнього виникнення зобов'язань в ринковій економіці.

В сучасних ринкових умовах підприємства при закупівлі товарно-матеріальних цінностей частіше за все заключають зі своїми контрагентами договір постачання.

Договір постачання – це договір, що укладається між суб'єктами господарювання, за яким постачальник зобов'язується передати покупцеві активи, а покупець в свою чергу, зобов'язується перед постачальником прийняти ці активи та оплатити їх.

При укладанні договору постачання до нього мають бути включені деякі умови:

– асортимент (номенклатура) товарів, що поставляються (як правило, таку інформацію наводять у специфікації, яку додають до договору);

– якість товару, що поставляється (у договорі зазначають, яким документам (державні стандарти товарів, тимчасові умови, сертифікат відповідності, зразок-еталон тощо) повинен відповідати товар);

– кількість і строки поставки (договір постачання можна укладати як одноразово, так і на певний період протягом конкретного інтервалу часу);

– ціна товару (зазвичай, ціну також вказують у специфікації до договору).

При укладанні договору постачання необхідно звернути особливу увагу на відповідальність сторін. Оптимальним варіантом вважається прописати в договорі постачання конкретні види порушень і розміри штрафних санкцій за ці порушення.

Не дивлячись на те, що процес складання та підписання договорів постачання є досить важливим, момент їх підписання аж ніяк не відображається в обліку, адже факт підписання такого договору ще не свідчить про поставку товарно-матеріальних цінностей однією стороною чи сплату грошових коштів іншою. Тому, з усього вище наведеного можна зробити висновок, що взаєморозрахунки між підприємствами будуть відображатися в бухгалтерському обліку та буде здійснюватися контроль за їх станом тільки після того, як хоча б одна із

сторін почне виконувати свої зобов'язання за складеним та підписаним договором.

Введення локдауну та поділ України на так звані «зони карантину» спричинили досить важку кризову ситуацію в національній економіці, що змусило призупинити економічну активність та суттєво ускладнити процес постачання товарів. Проте українська економіка виявилась доволі стійкою до такої коронавірусної кризи, адже вона не супроводжувалась стрімкою інфляцією та девальвацією, як усі попередні до неї кризи. І вже починаючи з ІІ півріччя 2021 року економіка України почала доволі швидко відновлюватися та досягнула майже докризового рівня.

Все б і надалі покращувалось, якби 24 лютого 2022 року не відбулось масштабне вторгнення на територію нашої держави та впровадження Президентом України воєнного стану. Воєнна криза в рази сильніше вдарила по економіці України в цілому та по суб'єктах господарювання усіх сфер зокрема. Тільки за 2022 рік падіння ВВП оцінюється Міністерством економіки України на рівні до 30 %.

Період пандемії COVID-19 та умови воєнного стану суттєво підвищують попит на покупки в режимі «on-line» через Інтернет-сервіси. Тому, на нашу думку, одним із напрямків удосконалення розрахунків з постачальниками може бути створення певного єдиного Інтернет-сервісу (платформи), де були б зосередженні постачальники будь-яких товарів та послуг (за аналогом інтернет-магазину Розетка). Це дало б змогу покупцям значно швидше знаходити в будь-який момент потрібного постачальника. Проте як свідчить практика, більшість підприємств, які займаються саме торгівлею, вже давно у своїй практичній діяльності вводять власні веб-сайти, які адаптовані до специфіки роботи такого підприємства.

Досить важливим напрямком удосконалення договірних відносин між суб'єктами господарювання, на нашу думку, є перехід на вітчизняні програми інформаційного забезпечення. Український ринок пропонує досить кількість програмних продуктів для обліку: BAS Бухгалтерія, ДЕБЕТ Плюс, MASTER: Бухгалтерія, Облік SaaS, Діловод.

Підприємства використовують платформи, завдяки яким можна обмінюватись важливою документацією з постачальниками. Це такі програми як «M.E.Doc», «Вчасно». Через «M.E.Doc» можна заключати договори, отримувати податкові накладні від постачальника, які дають покупцеві можливість зменшити ПДВ до сплати. Також через цю

платформу постачальник може надсилати покупцеві і інші документи, наприклад це можуть бути Акти звірки взаєморозрахунків. Через платформу «Вчасно» підприємства можуть обмінюватись до прикладу видатковими накладними, якщо постачальник не має можливості їх відправити у паперовому варіанті покупцеві.

Електронний документообіг між покупцем і постачальником дає змогу отримати, підписати та відправити необхідні документи в режимі онлайн і відповідно зберігати їх в електронному варіанті на спеціальних серверах підприємства. Така процедура має законне право на своє існування, є безпечною, швидкою та ефективною у своєму застосуванні.

Документи у електронному вигляді можна отримувати та відправляти не тільки за умови, якщо постачальник користується платформою «M.E.Doc». У цієї програми є ряд аналогів: веб-сервіс «СОТА», сервіси «Fredo» та «FlyDoc». Це дає змогу збільшити кількість варіантів для обміну документів між обома сторонами.

Для обміну документів у електронному вигляді між контрагентами обов'язковою умовою є зазначений відповідний пункт у договорі між покупцем та постачальником, але якщо така умова не була зазначена у договорі, тоді складається додаткова угода, яка має містити згоду обох сторін на обмін документами онлайн.

Отже, автоматизація договірних відносин, обліково-аналітичної системи розрахунків між підприємствами реалізується за допомогою різного програмного забезпечення, яке має бути гнучким до постійних змін у вітчизняному законодавстві. Для успішного впровадження інформаційних технологій необхідно також враховувати особливості діяльності кожного підприємства.

УДК 331.101(447)

Михайличенко Н.М., к.е.н., доцент
Ковтун С. І., здобувач освіти
Донбаська державна машинобудівна академія

АНАЛІЗ ЗМІСТОВНОГО ПОЛЯ ДЕФІНІЦІЇ САМОЗАЙНЯТОСТІ

Сегмент самозайнятості на сучасному ринку праці має виражену тенденцію до збільшення, що обумовлено як зростаючим попитом з

боку роботодавців, які скорочують витрати бізнесу шляхом використання праці самозайнятих, так і наявною пропозицією з боку працездатного населення, що віддає перевагу даній формі зайнятості або вимушено до неї вдається внаслідок зростання безробіття. Саме тому дослідження інституту самозайнятості, а також вивчення змістовного поля зазначеної дефініції є своєчасним та актуальним завданням.

Окремі питання самозайнятості в Україні досліджували наступні вітчизняні вчені: Варга Н., Іващенко О., Куцеволова М., Позняк О., Соцький А. [1 – 5], втім єдиного підходу до визначення дефініції самозайнятості досі нема.

Самозайнятість може розглядатися як одна з форм підприємництва, як специфічна форма організації індивідуальної трудової діяльності, як особлива форма працевлаштування, за якої роботодавець та працівник збігаються в одній особі тощо.

Український законодавчий акт «Про зайнятість населення» надає таку дефініцію самозайнятості: «факт самостійної та безпосередньої зайнятості особи без укладення трудового договору з роботодавцем» [6].

Розглянемо основні погляди на самозайнятість як на економічне явище, властиві вітчизняним фахівцям.

Як відзначає Н. Варга, ступінь наукової розробленості теорії самозайнятості в даний час не відповідає практичним потребам нашого суспільства. В результаті, самозайнятість здійснюється як стихійний, неврегульований процес, без будь-якої прямої чи непрямої участі держави [1].

Трактування дефініції «самозайнятість» і досі залишається дискусійним серед вчених, тому його розглядають у декількох аспектах, зокрема:

– самозайнятість як специфічна форма організації індивідуальної трудової діяльності. Так, М.В. Куцеволова розглядає самозайнятість, як продаж власної праці при якому особа самостійно визначає свої робочі години, ціни та умови праці, а також має повну економічну свободу [3];

– самозайнятість як форма підприємництва. Зокрема, О. Позняк підкреслює, що самозайнята особа самостійно керує своєю діяльністю та несе відповідальність за її успіх. Таким чином, самозайнятість сприяє розвитку індивідуальних навичок, стимулює творчість та інновації, забезпечує економічне зростання та не потребує регулярного

(постійного або періодичного) залучення найманих працівників або членів сім'ї [4].

– самозайнятість як особлива форма працевлаштування. Наприклад, характеризуючи самозайнятість таким чином, О. Іващенко зауважує, що це індивідуальна трудова діяльність у сферах дрібного виробництва та послуг з використанням власних засобів виробництва за умови автономії й відсутності організованого контролю в трудовому процесі та без застосування найманої праці. Такого роду діяльність є дещо відмінною від класичного підприємництва, оскільки інноваційність економічної діяльності не є її обов'язковою умовою [2].

– самозайнятість як трудова діяльність в умовах ризику та нестабільності. Зокрема, А.М. Соцький підкреслює, що ризики та нестабільність, пов'язані з само зайнятістю, є суттєвими. Вони вказують на те, що самозайняті особи мають велику відповідальність за власну діяльність, їх дохід може бути незначним або непостійним, а доступ до соціального захисту та інших пільг може бути обмеженим [5].

Міжнародна організація праці в якості основних критеріїв, що визначають статус зайнятості, виділяє наступні: відносини власності на засоби виробництва, рівень самостійності при прийнятті управлінських рішень та ступінь ризику. При цьому до самозайнятих належать чотири категорії: індивідуальні підприємці без використання найманої праці, некорпоративні підприємці, які використовують найману працю, члени кооперативних об'єднань, неоплачувані працівники сімейних підприємств [7].

Таким чином, необхідно, як мінімум, визначити, чи входять до категорії самозайнятих підприємці-суб'єкти малого бізнесу, які використовують найману працю. Для цього пропонується провести аналіз змістовного поля категорії «самозайнятість».

З одного боку, змістовним полем терміна «самозайнятість» може бути забезпечення зайнятості самому собі (і більше нікому). З іншого, існує і наступна інтерпретація: «самозайнятість» – забезпечення зайнятості собі та, можливо, іншим особам. Але в другому випадку змістовні поля дефініцій «самозайнятість» та «підприємництво» повністю збігаються. Тому перше трактування, як дозволяє виділити самозайнятість із надкатегорії підприємництва, видається більш доцільним.

Пропонується розглядати самозайнятість як окремий випадок

підприємництва (з властивими для останнього: самостійністю в організації виробництва та реалізації товарів і послуг, свободи від конкретного роботодавця, приватною власністю на засоби виробництва), характерною особливістю якого є відсутність найманих працівників, які залучаються на постійній основі. До сфери самозайнятості можна віднести, з одного боку, виробничо-комерційну діяльність без залучення найманої праці, з іншого – індивідуальну професійну діяльність (юридичну, лікарську, юридичну та інші практики, фриланс).

Таким чином, можна відзначити, що на сьогодні нема чіткого розуміння дефініції «самозайнятість», а жоден з критеріїв, пропонованих дослідниками, не є достатнім. Існуюча тенденція до розмиття меж між найманою працею та самозайнятістю буде лише посилюватися, ще більше ускладнюючи розуміння змістовного поля останньої дефініції.

Література

1. Варга Н. Самозайнятість населення як форма соціально-економічної адаптації: регіональний аспект // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. – 2013. – Вип. 28. – С. 25–30.
2. Іващенко О. В. Зайнятість і професійна освіта: щодо проблеми взаємовідповідності // Науковий вісник Львівського національного університету. Серія: Соціологія. – 2008. – Вип. 2. – С. 319–327.
3. Куцеволова М. В. Особливості розвитку самостійної зайнятості населення України // Академічний огляд, 2018. Вип. 2. С. 20-29.
4. Позняк О. В. Молодь на ринку праці: навички XXI століття побудова кар'єри // Щорічна доповідь Президентові України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні (за підсумками 2018 року) / Держ. ін-т сімейної та молодіжної політики. – Київ, 2019. – 107 с.
5. Соцький А. М. Самозайнята особа як окремий суб'єкт трудових правовідносин // Порівняльно-аналітичне право, 2020. Вип. 1. С. 271-273.
6. Закон України "Про зайнятість населення". URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text (дата звернення: 30.05.2023).
7. Indicator description: Employment by status in employment. ILOSTAT. URL: https://ilostat.ilo.org/resources/ methods/description-employment-by-status/ (дата звернення: 30.05.2023).

УДК 336.7

Мінкович В.Т., старший викладач
Петах Е.Ю., здобувач освіти
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

РОЗВИТОК ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ ФІНТЕХУ: АКТУАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ У ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД

В останні десятиліття вітчизняний ринок фінансових технологій, постійно розвивається і змінюється. Швидкий темп зростання ринку та інноваційні рішення, запропоновані фінтех-стартапами, привертають увагу як молодих підприємців, так і великих банківських і фінансових установ. А особливо зараз, у період війни, фінансові технології доводять свою актуальність у різних аспектах суспільного життя.

Фінтех (Financial Technology) – це галузь, яка використовує інноваційні технології та новітні інструменти, для спрощення та прискорення процесів надання фінансових послуг, а також збільшення їх обсягів та покращення їх якості. В цьому і полягає основна відмінність фінтеху від традиційних фінансових послуг. Наприклад, з їх допомогою можна проводити онлайн-платежі та отримувати кредитні кошти протягом декількох годин, а не кількох днів, як це буває у традиційних банках.

Актуальність і необхідність цієї галузі доводять і різноманітні дослідження. Згідно даних компанії KPMG (міжнародна мережа незалежних фірм, що надають аудиторські, податкові та консультаційні послуги), у 2021 році світові фінтех інвестиції досягли рекордно високого рівня (238,9 мільярдів доларів). І незважаючи на їх різке падіння у період між першим та другим півріччями 2022 року очікується, що у довгостроковій перспективі прогнози щодо інвестицій у фінансові технології залишаться позитивними, враховуючи тривалу трансформацію фінансових послуг у всьому світі та підвищення уваги до впровадження фінансових послуг в інші сектори [1].

Україна також є однією з країн, яка активно розвиває ринок фінтеху. Вона посіла третє місце в рейтингу прийняття криптовалюти населенням (Chainalysis Global Crypto Index) за 2022 рік, піднявшись на одну сходинку вище порівняно з попереднім роком. За оцінками дослідницької компанії Tripple A, приблизно 6,5 мільйонів українців, або 15,72% від загальної кількості населення, володіють криптовалютою, а більшість українських інвесторів працюють у сфері торгівлі (25,9%) та IT (19,3%). До того ж, IT послуги, це єдина сфера бізнесу яка продовжує зростати попри війну. Так, за 2022 рік IT-сектор України зріс на 6% порівняно з 2021 роком та отримав від експорту

близько 3,2 мільярдів доларів – що становить майже половину загального обсягу експортних послуг країни (рис. 1) [2].

Рис. 1. Динаміка ІТ-експорту України [3]

Інші сектори фінтех-індустрії також продовжують розвиватися попри всі виклики війни. Протягом 6-ти місяців 2022 року покупки в Інтернеті зросли до 15,3% загальної кількості операцій, порівнюючи з 14,7% у січні-червні попереднього року, а 90% українських технологічних стартапів продовжують наймати персонал [4].

Більше того, в даний час виходять на нові рівні розвитку й інші сфери, наприклад military-tech. Військові технології в Україні беруть свій початок ще з 2014 року, проте стрімкий розвиток почали набирати саме в 2022 року. Проекти, на реалізацію яких колись витрачали 1,5-2 роки, сьогодні втілюються в життя за 2-3 місяці. Це дає значний внесок у боротьбу України з окупантами.

Не менш важливими та потрібними з початку війни стали крипто-донати. Станом на квітень 2022 року на допомогу Україні було пожертвувано понад 100 мільйонів доларів саме у крипто валюті [5]. Крім того, була створена офіційна фандрейзингова платформа України – United24. Вона дозволяє за один клік зробити благодійний внесок з будь-якого куточка світу. На сьогодні за допомогою платформи зібрано 353 188 417 доларів на допомогу і відновлення нашої країни. І найбільші донати були саме на початку створення платформи (рис. 2).

Також багато коштів залучено за підтримки вже досвідчених фінтех-компаній. Хорошим прикладом є головний цифровий банк України – «Monobank», клієнти якого станом на грудень 2022 року купили більше 2 мільярдів гривневих ОВДП, 4,2 мільйони доларових і ще 1,3 мільйони єврових – в номіналах валют. За допомогою проєкту «Банка», українці зібрали на потреби Збройних сил України вже більше ніж 5 мільярдів гривень. І попри важку економічну ситуацію в країні

банк продовжує рости і розвиватися. Це підтверджують і його клієнти, адже на початок 2023 року їх чисельність становила 6,5 мільйонів осіб, з них 500 тисяч приєдналось до банку з початку війни, а кожного дня це число збільшується на 6 тисяч нових користувачів [7].

Рис. 2. Надходження коштів на спеціальний рахунок НБУ для збору коштів на підтримку Збройних Сил України [6]

Завдяки такій наполегливості українських фінтех-організацій, економіка країни тримається на плаву і буде відновлюватися після закінчення війни. Основними галузями, які мають шанс на розвиток, залучення нових інвестицій та розширення міжнародного співробітництва у післявоєнний період називають military-tech, штучний інтелект та web3 (нова мережа Інтернет). Водночас не менш важливою для цього розвитку є підтримка держави, щоб забезпечити сприятливий правовий фундамент для вищезгаданих напрямків. І хоча війна, що почалася, внесла корективи в розвиток галузі фінтеху, але аж ніяк не загальмувала процеси. На фоні воєнного стану та нестабільної економічної ситуації, фінансові технології допомагають забезпечити безпеку та швидкість фінансових транзакцій. Крім того, цифрові платформи та сервіси стали особливо важливими для малих та середніх бізнесів, які постраждали від початку вторгнення, а онлайн-інвестиції в цифрові активи та інші фінансові інструменти можуть стати альтернативними способами збереження та зростання капіталу. Також фінтех може допомогти зменшити соціальну відстань та забезпечити доступ до фінансових послуг тим, хто раніше не мав змоги користуватися традиційними банківськими послугами (іншими

словами – прискорити розвиток фінансової інклюзії).

Таким чином, розвиток фінтеху в Україні має великий потенціал у післявоєнний період та може стати важливим драйвером економічного зростання та зменшення соціально-економічних розривів.

Література:

1. Pulse of Fintech 2022 / KPMG International [Електронний ресурс].– Режим доступу:https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/xx /pdf/2023/03/pulse-of-fintech-h2-2022-v14-web.pdf.

2. Найбільша кількість нових стартапів сьогодні в галузі military-tech – заступник глави Мінцифри / інформаційне агентство Інтерфакс-Україна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://interfax.com.ua/news/interview/893766.html.

3. IT-послуги – єдина галузь бізнесу, що зросла у 2022 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://opendatabot.ua/analytics/itexport-increased-2022.

4. Фінтех-індустрія: як вона розвивається в Україні і світі / Мінфін [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://minfin.com.ua /ua/currency/articles/fintehindustriya-kak-ona-razvivaetsya-v-ukraine-i-mire/.

5. Crypto for Ukraine/Tableau Public [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://public.tableau.com/app/profile/rishaviitg/viz/ CryptoforUkraine/UkrainianDonations.

6. Офіційна фандрейзингова платформа України / United24 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://u24.gov.ua/uk.

7. МОНОЛІТ: як Гороховський і Со попри війну рухають український фінтех уперед / banker [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://banker.ua/uk/projects/monolit-goroxovskij-i-co-popri-vijnu-ruhayut-fintech/.

УДК 657

Московчук А.Т. к.е.н., доцент,
Луцький національний технічний університет
Дорош В.Ю., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ: ЗАРУБІЖНИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД

Результативність діяльності суб'єктів господарювання є невід'ємною складовою механізму забезпечення сталості їх конкурентних позицій в ринковому середовищі, важливою характеристикою якості системи управління виробничо-збутовою діяльністю. Згідно з ДСТУ ISO 9000:2015 результативність (effectiveness) – це ступінь реалізації запланованих робіт і досягнення запланованих результатів.

Результативність залежить від внутрішніх і зовнішніх чинників ,

які впливають на діяльність підприємства, і вимірюється системою показників. На сучасному етапі розроблена значна кількість методик (систем показників) вимірювання результативності діяльності підприємств і зарубіжними і вітчизняними науковцями. Для означення їх особливостей доцільно розглянути суть окремих систем показників.

В кінці XX століття зарубіжними науковцями Р. Капланом і Д. Нортоном була розроблена збалансована система показників (Balanced ScoreCard, BSC), що відображає усі аспекти діяльності компаній. У системі забезпечується рівновага між короткостроковими та довгостроковими цілями, основними та додатковиими параметрами, зовнішніми та внутрішніми факторами, що впливають на діяльність підприємств, фінансовими та нефінансовими показниками.

У збалансованій системі показників (BSC) використовуються нефінансові показники, на основі яких оцінюються: клієнти, внутрішні процеси компаній, навчання та розвиток персоналу. Система BSC дає можливість проводити ретроспективну та перспективну оцінку діяльності підприємства, формувати інформаційну базу для обгрунтування управлінських рішень. Причинно-наслідкові зв'язки, що виникають між показниками, відображаються в „стратегічних картах" підприємства, а дієвість системи забезпечується розробкою значної кількості показників (до 25) для кожного підрозділу [6].

Х'юберт К. Рамперсад запропонував власний підхід до оцінки результативності, використовуючи універсальну систему показників (TPS – Total Performance Scorecard), яка забезпечує безперервне, послідовне та регулярне вдосконалення, навчання та розвиток. Ця система спрямована на стійке зростання результатів діяльності як співробітників так і організації в цілому. Система TPS включає п'ять складових: особистісна система збалансованих показників, організаційна система збалансованих показників, системне управління якістю, управління продуктивністю та управління компетенціями, цикл навчання Колба. Запропонована система показників сприяє, в першу чергу, розвитку креативності, творчого мислення, формуванню мотивації, зростанню відповідальності персоналу, і як результат – підвищенню ефективності діяльності підприємства. У цій системі увага акцентується на нефінансових показниках [5].

Для оцінки діяльності підприємств використовується «Піраміда ефективності" К. МакНейра. Модель включає фінансові та нефінансові показники, об'єднані у 9 груп: ринок (маркетинг), фінанси, задоволення клієнтів, гнучкість, продуктивність, якість, час поставки, тривалість виробничого циклу, втрати (брак). Показники диференціюються за рівнями організаційної структури підприємства і передаються знизу вгору, а цілі згори вниз [7].

Системи показників для оцінювання результативності діяльності підприємств розробляють і вітчизняні науковці. Бабяк Н.Д., Паскалова А.Г., запропонували збалансовану систему показників, об'єднавши їх у чотири групи: фінанси, клієнти, бізнеспроцеси, якість та розвиток персоналу [1].

Осадча О. О. вважає, що для забезпечення об'єктивної оцінки результативності, можливості порівняння її в розрізі суб'єктів певних організаційно-правових форм, доцільно використовувати систему показників, розмежовану на чотири групи: фінансові результати, продукт, ефективність, якість [3]. До системи показників результативності автор включає лише фінансові показники.

Явдак М. Ю до такої системи критеріїв включає: прибутковість, економічність, якість продукції, ринкова позиція, інноваційність, продуктивність, екологічність, якість трудового життя [4].

Проведене дослідження показало, що вітчизняні науковці у більшій мірі, ніж зарубіжні, використовують фінансові показники для оцінки результативності діяльності підприємств, тому актуальним питанням залишається і обґрунтованість використання аналітичного інструментарію.

«Важливим етапом аналітичного дослідження є факторний аналіз, оскільки його проведення дає можливість виявити, які чинники і в якій мірі впливають да динаміку показника та визначити величину резервів.

Спосіб факторного аналізу вибирають залежно від виду факторної моделі: мультиплікативна, адитивна, кратна чи комбінована» [2, 75]

Факторний аналіз забезпечить отримання достатньої інформації про результативність діяльності суб'єктів господарювання і дозволить менеджменту підприємства своєчасно ухвалювати

ефективні рішення.

Отже, проведене дослідження показало, що в систему показників оцінки результативності діяльності підприємств доцільно включати фінансові та нефінансові показники, а з метою їх аналітичного дослідження використовувати факторний аналіз.

Література

1. Бабяк Н.Д., Паскалова А.Г. Збалансована система показників в оцінці ефективності управління витратами молокопереробного підприємства. *Інноваційна економіка.* Тернопіль 2015. № 4 [59] С.87-92.

2. Московчук А.Т., Дорош В.Ю. Ретроспективна аналітична оцінка результативності діяльності підприємницьких структур. *Економічний форум.* Луцьк: ВІП ЛНТУ, 2023. №2. С.73 - 81.

3.Осадча О. О. Система показників результативності діяльності вітчизняних суб'єктів. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія».* Серія «Економіка» Острог: Вид-во НУ «ОА», 2016. № 3(31). С. 53–58.

4.Явдак М. Ю. Критерії оцінки результативності діяльності підприємства. *Бізнесінформ.* № 12, 2011. С.70-74.

5. Hubert K. Rampersad. Universal Performance Scorecard: How to Achieve Results with Integrity. Butterworth-Heinemann.2003. 332 p. https://www.routledge.com/Total-Performance- Scorecard/Rampersad/p/book/9780750677141

6.Kaplan R., Norton D. Balanced system of indicators. From strategy to action. http://www.untag-smd.ac.id/files/Perpustakaan_Digital_1

7. McNair C. J., Lunch R. L. Do Financial and Nonfinancial Performance Measures Have to Agree // Management Accounting. November. 1990. P.30

УДК 343.148.5

Мочеброда О. А., старший судовий експерт групи економічних досліджень, Волинський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України

ВИЗНАЧЕННЯ РОЗМІРУ УПУЩЕНОЇ ВИГОДИ СУБ'ЄКТАМ ГОСПОДАРЮВАННЯ ВНАЛІДОК ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ ПРИ ПРОВЕДЕННЯ СУДОВО-ЕКОНОМІЧНИХ ЕКСПЕРТИЗ

Внаслідок розгортання повномасштабної агресії росії Україна зазнала і продовжує зазнавати величезних втрат. Перериваються

виробничі процеси та ланцюги постачань, зазнають руйнувань підприємства, логістичні центри.

Поряд з цим, виникає необхідність визначення розміру збитків, економічних втрат, упущеної вигоди підприємств усіх форм власності, що зазнали руйнівного впливу внаслідок військової російської агресії. Дане визначення проводиться для цілей подання постраждалими заяв про компенсацію, а також подання позовів до судових інстанцій, зокрема міжнародних.

Судово-економічна експертиза є одним із джерел доказів. Відомості, що містяться у висновку – це первинний доказ, оскільки експерт-економіст отримує їх в результаті безпосереднього сприйняття та проведеного ним самим дослідження об'єктів, наданих на експертизу [3].

Права суб'єктів підприємницької діяльності на відшкодування понесених збитків та недоотриманого доходу закріплені процесуальним законодавством.

Згідно до статті 22 Цивільного Кодексу України від 16.01.2003 № 435-IV, визначено, що збитками є - 1) втрати, яких особа зазнала у зв'язку зі знищенням або пошкодженням речі, а також витрати, які особа зробила або мусить зробити для відновлення свого порушеного права (реальні збитки); 2) доходи, які особа могла б реально одержати за звичайних обставин, якби її право не було порушене (упущена вигода).» [1].

Таким чином, принципу повного відшкодування збитків, підлягають не тільки реальні збитки потерпілої особи, але і неодержані доходи (упущена вигода).

Визначення вартості втрат у зв'язку зі збройною агресією росії проводиться згідно з «Методикою визначення шкоди та обсягу збитків, завданих підприємствам, установам та організаціям усіх форм власності внаслідок знищення та пошкодження їх майна у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації, а також упущеної вигоди від неможливості чи перешкод у провадженні господарської діяльності», затвердженої 18.10.2022 спільним Наказом Міністерства економіки та Фонду державного майна України (далі – Методика) [1].

Ця Методика застосовується під час оцінки (визначення розміру) реальних збитків, завданих підприємствам, установам та організаціям, іншим суб'єктам господарювання всіх форм власності внаслідок втрати, руйнування або пошкодження їх майна у зв'язку зі збройною

агресією, оцінки (визначення розміру) упущеної вигоди від неможливості чи перешкод у провадженні господарської діяльності зазначеними суб'єктами господарювання, а також оцінки потреб у відновленні майна суб'єктів господарювання.

Оцінка збитків, завданих постраждалим внаслідок збройної агресії, здійснюється шляхом проведення незалежної оцінки збитків або є результатом проведення судової експертизи (експертного дослідження).

Судова експертиза (експертне дослідження) та діяльність судових експертів, здійснюється на умовах і в порядку, передбачених Законом України «Про судову експертизу», з урахуванням особливостей методичного регулювання вищезазначеною Методикою.

У відповідності до розділу IV Методики, здійснюється визначення розміру упущеної вигоди (недоотриманого доходу) стосовно майна, що призначалося для здійснення комерційної діяльності з метою отримання прибутку або доходу в іншій формі: сільсько-, рибо- та лісогосподарська нерухомість, інвестиційна нерухомість, нерухомість з комерційним потенціалом, єдиних майнових комплексів підприємств, установ та організацій усіх форм власності, корпоративні частки, об'єкти у матеріальній та нематеріальній формах, вартість яких визначається вартістю єдиних майнових комплексів, що створений на їх основі.

Визначення розміру упущеної вигоди (недоотриманого доходу) для цілей цієї Методики виконують стосовно майна, власнику (балансоутримувачу, користувачу) якого заподіяні реальні збитки щодо вказаного майна, які й були причиною упущеної вигоди.

Вхідними даними для розрахунку такого неотриманого прибутку є значення статей доходів та витрат підприємства, діяльність якого заснована на майні, із звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід) за 2020 та 2021 роки. Для кожного активу (майна) відповідні грошові потоки, які б цей актив приносив протягом строку компаундування за умов, якби не відбулося збройної агресії. Разом з тим, об'єктами дослідження судової економічної експертизи, є документи бухгалтерського, податкового обліку та звітності: бухгалтерська, фінансова, податкова і статистична звітність, документи які підтверджують факт пошкодження майна та спричинення шкоди, інші матеріали, які дають можливість ідентифікувати подію, що призвела до пошкодження майна та збитків ході збройної агресії [1].

Отже, експерт-економіст при проведенні досліджень з визначення недоотриманого доходу (упущеної вигоди) керується нормами та принципами бухгалтерського обліку такі як періодичність, нарахування, відповідність доходів та видатків, що дає можливість достовірно визначити та порівняти суми доходів та витрат, провести необхідні розрахунки та зробити обґрунтований висновок з урахуванням особливостей методичного регулювання оцінки збитків, спричинених втратою, руйнуванням та пошкодженням майна державної, комунальної та приватної форм власності в ході збройної агресії.

Література

1. Цивільний Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. Дата оновлення: 10.06.2023. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#n130.
2. Наказ Міністерства економіки України та Фонду державного майна України від 18.10.2022 № 3904/1223 «Методикою визначення шкоди та обсягу збитків, завданих підприємствам, установам та організаціям усіх форм власності внаслідок знищення та пошкодження їх майна у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації, а також упущеної вигоди від неможливості чи перешкод у провадженні господарської діяльності». Дата оновлення: 18.10.2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1522-22#Text.
3. Кушакова Н. О., Саніна Т. О., Чередниченко А. П. Судово-економічна експертиза: Посібник/ДНДІСЕ МЮ України. – Д., 2006. – 207 с.

УДК 331

Новак О.Ю., старший судовий експерт сектору економічних досліджень
Мочеброда О.А., старший судовий експерт сектору економічних досліджень
Волинський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України

СУЧАСНІ ВИМОГИ ДО НОРМАТИВНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУДОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Основним законодавчим документом, що визначає правові, організаційні і фінансові основи судово-експертної діяльності є Закон України «Про судову експертизу» від 25.02.2004 **№4038-XII**, відповідно до якого «судова експертиза – це дослідження на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо об'єктів, явищ і процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду» [1].

Організаційно-методичні аспекти судової експертизи регламентує Наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998 року №53/5 про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень [4]. Крім того, є низка інших підзаконних актів, які регламентують призначення та проведення експертизи, в тому числі затверджені методики її проведення.

Дослідженням нормативного забезпечення судово-економічної експертизи в останні роки займалися такі вчені, як Романів С.Р., Голяш І Д., Крівцова Т.О., Кощинець М.І., Федчишина В.В., Чудовець В.В. та ін. Однак на сьогодні існує потреба врахування сучасних правових та економічних обставин з метою узгодження та удосконалення цього виду економічного контролю.

Так, Романів С.Р. та Голяш І.Д. відзначають «відсутність єдиного підходу у чинних законодавчо-нормативних, процесуальних та інструктивних документах до змісту економічної експертизи призвело до хаотичності трактування її сутності за назвами у різних наукових джерелах (наприклад, «державна економічна експертиза», «незалежна економічна експертиза», «судово-економічна експертиза», «експертно-економічне дослідження», «експертно-економічна оцінка» та ін.)» [5, с. 796].

З метою удосконалення законодавчої бази зазначені автори пропонують чітко розрізнити поняття «експерт» та «судовий експерт» [, с. 798], регулювання залучення іноземних фахівців до проведення експертизи, конкретизація напрямів міжнародного співробітництва [, с. 801].

Недоліком законодавства на думку Федчишиної В.В. є відсутність чіткого визначення терміну «спеціальні знання» [6, с. 135].

Чудовець В.В. вказує, що на сьогодні «відсутній чіткий алгоритм призначення експертів та експертних установ для проведення дослідження, оскільки відповідно до статті 9 Закону України «Про судову експертизу» «Особа або орган, які призначають або замовляють судову експертизу, можуть доручити її проведення тим судовим експертам, яких внесено до державного Реєстру атестованих судових експертів, або іншим фахівцям з відповідних галузей знань, якщо інше не встановлено законом» [, с. 113].

На думку Крівцової Т.О. «в жодному нормативному акті не йде мова про те, що судовий експерт чи відповідна експертна установа повинні виявляти чи досліджувати умови, які сприяли здійсненню економічних порушень [3, с. 50] та «шляхи подолання вже скоєних махінацій» [3, с. 51]. При цьому не погоджуємося з автором щодо необхідності «внесення до законодавчої бази та впровадження у практику судових експертів-економістів визначеного переліку прав та обов'язків, за яких судовий експерт-економіст на свій власний розсуд за обставинами кримінальної, цивільної чи господарської справ міг би складати той перелік питань, відповіді на які могли б сприяти якомога швидшому вирішенню справи та розкриттю злочину» [, с. 50], оскільки це призведе до втрати незалежності та викривлення функцій суб'єктів правоохоронної системи.

Кощинець М.І. пропонує розробку «рекомендацій з питань можливості використання результатів вже здійсненого раніше контролю іншими органами. Застосовуючи власні методи і прийоми, такі органи (експерти) свідомо й ефективно можуть акцентувати увагу на вже виявлених порушеннях, а також використовувати подібну інформацію для провадження власних експертиз [2, с. 172].

Таким чином, на основі проведеного дослідження проблем нормативного забезпечення судово-економічної експертизи можемо виділити наступні шляхи його удосконалення:

- застосовувати єдиний термін «судова експертиза»;
- встановити єдиний перелік прав та обов'язків судового експерта;
- впорядкувати порядок призначення судового експерта відповідно до електронного розподілу;

- передбачити можливість використання інших ефективних методів проведення експертизи, крім зареєстрованих в реєстрі методик судових експертиз та ін.

Література:

1. Закон України «Про судову експертизу» від 25.02.2004 **№4038-XII.** URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/4038-12.

2. Кощинець М.І. Проблема нормативно-правового та інформаційного забезпечення судово-бухгалтерських експертиз і шляхи їх вирішення. *Науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка».* 2019. С. 168-173.

3. Крівцова Т.О. Удосконалення правового забезпечення судово-економічної експертизи як форми економічного контролю. *Бізнес Інформ.* 2015, С.48-53.

4. Наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998 року №53/5 про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98/ed20230307#Text.

5. Романів С.Р., Голяш І.Д. Основні напрями вдосконалення правового регулювання судово-економічної експертизи в Україні. *Економіка і суспільство. 10.* 2017. С. 796-801.

6. Федчишина В.В. Правове регулювання використання спеціальних економічних знань у судочинстві України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. С.134-137.

7. Чудовець В.В. Практичні проблеми судово-бухгалтерської експертизи. *Збірник матеріалів VII Міжнародна науково-практична конференція «Облік, аналіз і аудит: виклики інституціональної економіки» (3.10.2020 року, м. Луцьк, Луцький НТУ).* 2020. С. 113-115.

УДК 331

Новак О.Ю., старший судовий експерт сектору
економічних досліджень
Волинський науково-дослідний
експертно-криміналістичний центр МВС України

РОЗВИТОК ЗАВДАНЬ СУДОВО-БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Судово-бухгалтерська експертиза є ефективним видом економічного контролю, який застосовується при розслідуванні кримінальних злочинів в економічній сфері та судових розглядів в рамках кримінальних, адміністративних, господарських та цивільних справ. Ефективне застосування експертизи вимагає належного

теоретичного, нормативного, методичного забезпечення. В контексті цього є необхідність уточнення та доповнення завдань, які ставляться в судово-бухгалтерській експертизі.

Перелік завдань судово-бухгалтерської експертизи законодавчо визначений Науково-методичними рекомендаціями з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 08.10.1998 року №53/5 (далі – Рекомендації №53/5). Так відповідно до пп. 1.1 в редакції наказу від 05.08.2021 року, «основними завданнями експертизи документів бухгалтерського обліку, оподаткування і звітності є визначення:

документальної обґрунтованості розміру нестачі або надлишків товарно-матеріальних цінностей і грошових коштів на підприємствах, в установах, організаціях і їх структурних підрозділах (далі – підприємство) періоду їх утворення;

документальної обґрунтованості оформлення операцій з одержання, зберігання, виготовлення, реалізації товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів, основних засобів, надання послуг;

документальної обґрунтованості відображення в обліку операцій з основними засобами, товарно-матеріальними цінностями, грошовими коштами, цінними паперами та іншими активами;

документальної обґрунтованості відображення в обліку операцій з нарахування та виплати заробітної плати, інших виплат;

документальної обґрунтованості, задекларованої платником податку бази оподаткування податком на прибуток підприємств, та суми податку, що підлягає сплаті за певний звітний період, визначеної органом податкового контролю;

документальної обґрунтованості формування платником податкових зобов'язань та податкового кредиту з податку на додану вартість, визначення суми податку на додану вартість, що підлягає сплаті, та суми податку на додану вартість, заявленої до бюджетного відшкодування;

документальної обґрунтованості окремих елементів податків та зборів, визначених платником у відповідних деклараціях (розрахунках, звітах) [2].

При цьому, не належить до завдань економічної експертизи «вирішення питань, що належать до компетенції органів державного фінансового та податкового контролю (здійснення

експертами-економістами перевірки певного комплексу або окремих питань фінансово-господарської діяльності установ, організацій, підприємств з метою виявлення наявних фактів порушення законодавства, фактів порушення податкового законодавства, встановлення винних у їх допущенні посадових і матеріально відповідальних осіб)» [2].

Кожушко О.В. систематизує завдання судово-економічної експертизи у такі групи:

«1) пов'язані з вивченням стану організації та ведення бухгалтерського обліку і контролю;

2) спрямовані на виявлення фактів порушення чинного законодавства в цілому та, зокрема, порушень в обліку та організації контролю з боку осіб, проти яких висунуто обвинувачення;

3) передбачають визначення розміру збитку, завданого незаконними діями» [1].

Погоджуємось з думкою О. Пугаченко [3] щодо суттєвого та прогресивного розширення завдань судово-бухгалтерської експертизи в Рекомендаціях №53/5 в редакції від 05.08.2021 року. Зокрема, було враховано сучасні завдання щодо обліку та оподаткування господарських операцій з практичним аспектом. Однак, на вважаємо, що наведені завдання не включають наступних важливих аспектів:

- наводяться лише завдання, що стосується «документальної обґрунтованості» певних операцій та активів, при цьому не ставляться завдання щодо правильності відображення операцій на рахунках обліку, що призвели до порушень та зловживань;
- відсутні завдання щодо перевірки показників фінансової звітності, що впливають на оподаткування, отримання кредитів, залучення інвестицій та ін.;
- не враховані завдання щодо документального оформлення та обліку зобов'язань та інших об'єктів обліку.

Саме тому, вважаємо за необхідне, законодавчо визначити додаткові завдання судово-бухгалтерської експертизи, які б стосувалися перевірки правильності не лише документального оформлення, але й відображення в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності господарських операцій, активів та зобов'язань.

Література:

1.Кожушко О.В. Типологія завдань судово-економічної експертизи. *Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика*. 2020. URL: http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/23188/1/_%D0%9A%D0%BE%D0%B6%D1%83%D1%88%D0%BA%D0%BE.pdf.

2.Науково-методичні рекомендації з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень, затверджені наказом Міністерства юстиції України від 08.10.1998 року №53/5. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98/ed20230307#Text.

3.Пугаченко О.Б. Законодавче визначення основних завдань судово-економічної експертизи. *Актуальні питання з права та соціально-економічних відносин: збірник наукових статей.* 2021. С. 87-94.

УДК 657.6

Нужна О.А., к.е.н., доцент
Пашкевич А.В., здобувач освіти другого (магістерського) рівня
Луцький національний технічний університет

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ТА ФАКТОРИ, ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА НЕЇ

Залучення інвестицій відноситься до найбільш поширених та найбільш ефективних способів, які не лише забезпечують сталий розвиток, а й сприяють розширенню та оновленню діяльності підприємства. Інвестиції, як реальні, так і фінансові, є для підприємства тим джерелом фінансування, яке в умовах нестачі власних засобів може забезпечити йому економічне зростання.

Прийняття рішення щодо вкладення коштів потенційним інвестором базується на оцінці інвестиційної привабливості суб'єкта господарювання, адже інвестор вибирає оптимальний для себе об'єкт інвестування з огляду на мінімізацію рівня ризику і максимізацію економічного (чи соціального) ефекту.

Різні аспекти оцінки інвестиційної привабливості підприємства розглядають у своїх працях науковці, серед яких Аранчій Д.С., Гончаренко С.А., Короткова О.В., Мороз С.О., Семенчук Л.І. та ін.

Згідно «Методики інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій», «інвестиційна привабливість підприємства – рівень задоволення фінансових, виробничих, організаційних та інших вимог чи інтересів інвестора

щодо конкретного підприємства, яке може визначатися чи оцінюватися значеннями відповідних показників, у тому числі інтегральної оцінки» [3].

Вчені під інвестиційною привабливістю підприємства розуміють «сукупність показників, що комплексно характеризують діяльність підприємства і показують доцільність укладення в нього тимчасово вільних коштів» [4].

Важливу роль в процесі оцінки інвестиційної привабливості підприємства відіграють фактори, які впливають на неї.

Погоджуючись із Коротковою О.В. [2], зазначимо, що доцільно поділити всі фактори, які впливають на інвестиційну привабливість підприємства, на дві групи: зовнішні та внутрішні. До зовнішніх факторів відносять ті фактори, на які окреме підприємство не може вплинути, тобто фактори опосередкованого впливу. Відповідно, до внутрішніх факторів відносять ті фактори, на які підприємство може впливати, тобто фактори безпосереднього впливу.

Так, до зовнішніх факторів впливу на інвестиційну привабливість підприємства вчені відносять наступні: належність до певної галузі та її особливості, географічне розміщення, наявність і доступність сировини та матеріалів, екологічний клімат, культурний та освітній рівень населення, економічна й соціально-політична стабільність, нормативно-правове регулювання, інформаційне забезпечення, пільги для інвесторів, наявність та рівень розвитку інфраструктури, економічна свобода підприємств, ситуація на світовому ринку, контроль з боку державних органів у сфері інвестування, темп інфляції, можливість експорту продукції, рівень доходів населення, рівень конкуренції в галузі та ін.

Відповідно, внутрішні фактори, які мають вплив на інвестиційну привабливість підприємства: виробнича програма, маркетингова діяльність, управлінський облік і контролінг, корпоративне управління, кадровий потенціал, юридична діяльність, технології виробництва, стратегія розвитку, конкурентоспроможність, унікальність продукції, тривалість інвестиційного проекту, рейтинг підприємства в галузі, платіжна дисципліна, фінансовий та майновий стан, рівень витрат, структура капіталу та ін.

Вплив на внутрішні фактори та врахування дії зовнішніх факторів є запорукою високого рівня інвестиційної привабливості.

Література

1. Аранчій Д.С., Гончаренко С.А. Інвестиційна привабливість підприємств: сутність, фактори впливу та оцінка існуючих методик аналізу. *Наукові праці Полтавської державної аграрної академії*. 2011. Вип. 3. Т. 2. С. 59-64.
2. Короткова О.В. Інвестиційна привабливість підприємства та методика її оцінювання. *Ефективна економіка*. 2013. №6. С. 32-36.
3. Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій, затв. Наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 23.02.1998р. №22. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0214-98#Text (дата звернення 12.05.2023).
4. Семенчук Л.І., Мороз С.О. Інвестиційна привабливість підприємства та методи її оцінювання. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 11. С. 898-901. URL: http://global-national.in.ua/archive/11-2016/186.pdf (дата звернення 13.05.2023).

УДК 336.01

Олександренко І.В., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ

Малий бізнес є ключовою ланкою розвитку економіки країни, оскільки позитивно впливає на рівень зайнятості населення, доходи бюджетів різних рівнів та має змогу забезпечувати мобільність фінансового капіталу, активів та готової продукції. Разом з тим, завдяки суб'єктам малого бізнесу розвиваються різні види економічної діяльності, які не є привабливими і перспективними для середнього та великого бізнесу. Зокрема, завдяки суб'єктам малого бізнесу активно розвивається сфера послуг та торгівля, а також відбувається розвиток сільських територій, де середній та великий бізнес відчуває дефіцит ресурсного потенціалу для функціонування.

У 2021 році в Україні налічувалось 1937827 одиниць суб'єктів малого бізнесу, порівнюючи із 2016 роком, то цей показник зріс на 4,75 % [1]. У 2022 році кількість суб'єктів малого бізнесу в Україні знизилась, що пояснюється воєнним станом в країні. Зокрема, під час воєнного стану частина суб'єктів малого бізнесу зазнала збитків і були ліквідованими, окремі суб'єкти малого бізнесу не можуть

продовжувати діяльність зважаючи на їх офіційне місце розташування на окупованих територіях країни. Про те, ті суб'єкти малого бізнесу, які в силу своїх можливостей продовжують функціонувати в Україні в умовах воєнного стану піддаються впливу різних ризиків, що в кінцевому підсумку призводить до зменшення прибутку чи отримання збитку. Зниження ефективності діяльності суб'єктів малого бізнесу чи загалом збитковість є головними критеріями погіршення їх платоспроможності, а саме своєчасності та повноти виконання зобов'язань. Відповідно до цього, раннє виявлення причин зниження платоспроможності та їх усунення є запорукою успішного розвитку бізнесу та зниження ймовірності банкрутства.

В результаті опрацювання статистичної інформації, виявлено, що у 2021 році частка зайнятих працівників у суб'єктів малого бізнесу в загальній чисельності зайнятих працівників в усіх суб'єктів господарювання в Україні становила 48%, а частка реалізованої продукції суб'єктам малого бізнесу у загальному обсязі реалізованої продукції у 2021 році в Україні становила 26,1%. Зважаючи, на те, що суб'єкти малого бізнесу розподіляються на фізичних осіб-підприємців та юридичних осіб, виявлено, що переважну частку обсягу реалізованої продукції у малому бізнесі реалізують підприємства (юридичні особи), а саме 65,8% у 2021 році, а фізичні особи – підприємці – 34,2% у 2021 році [1].

Загалом, аналіз фінансових результатів діяльності підприємств малого бізнесу в Україні показує, що у 2021 році середній рівень рентабельності їх операційної діяльності становив 15%, а рівень рентабельності усієї діяльності – 11,1% [1]. Невисокий середній рівень рентабельності діяльності підприємств малого бізнесу в цілому по Україні пояснюється тим, що у 2021 році 27,2% малих підприємств за підсумками результатів своєї роботи отримали чистий збиток. Найбільш збитковою була діяльність підприємств малого бізнесу, що працювали у переробній промисловості, а саме у виробництві продуктів харчування [1].

В цілому, проведене дослідження дозволяє систематизувати основні ризики зниження платоспроможності суб'єктів малого бізнесу в окремі групи:

- ризики нормативно-правового характеру – тобто, погіршення діяльності суб'єктів малого бізнесу через зміни в законодавстві, що призводять до збільшення податкового навантаження та обмеження

повноважень і сфери функціонування;

- ризики природно-кліматичного характеру – носять вплив на діяльність тих суб'єктів малого бізнесу, робота яких піддається впливу природних та кліматичних умов, або носить сезонний характер (зокрема, сільське господарство, туризм);

- ризики виробничого характеру – пов'язані із нераціональним використанням ресурсів у виробництві, що призводить до високої собівартості продукції;

- ризики комерційного характеру – виникають в умовах несвоєчасної оплати за реалізовану продукцію, під час її збуту і мають більше відношення до тих суб'єктів малого бізнесу, які не займаються виробничою діяльністю (сфера торгівлі, послуг);

- ризики фінансового характеру – це ризики, пов'язані із наявністю значних обсягів позикового капіталу та витратами на погашення кредитів.

Рисунок 1 – Напрями забезпечення платоспроможності суб'єктів малого бізнесу*

**Авторська розробка*

Усі ризики, які є в діяльності суб'єктів малого бізнесу в першу чергу ведуть до погіршення рівня прибутковості, а відповідно

зменшення прибутку чи отримання збитку, не дозволяє вчасно чи в повному обсязі виконувати усі фінансові вимоги, а саме: розраховуватись із постачальниками товарів та різних послуг, погашати кредитні зобов'язання, сплачувати податки, виплачувати доходи власникам. Відповідно до цього, знижується рівень платоспроможності суб'єктів малого бізнесу, збільшується обсяг кредиторської заборгованості та частка позикового капіталу в джерелах фінансування. Погіршення платоспроможності є першим ключовим чинником підвищення ризику банкрутства суб'єктів малого бізнесу. На рисунку 1 подано основні напрями забезпечення платоспроможності суб'єктів малого бізнесу.

Для того, щоб запобігти погіршенню платоспроможності і досягнути високих темпів розвитку, необхідно в першу чергу усувати ризики, зумовлені внутрішніми особливостями ведення бізнесу, а саме шукати можливості зниження витрат, збільшення обсягів збуту та прискорення оборотності обігового капіталу.

Література

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України: URL: http://www.ukrstat.gov.ua/ (дата звернення: 02.07.2023).

УДК 657.1

Писаренко Т.М., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ДОПЛАТ І НАДБАВОК ПРАЦІВНИКАМ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

В структурі фонду заробітної плати бюджетної установи надбавки і доплати займають значну частину. Саме тому для бухгалтера тема обліку доплат і надбавок є завжди надзвичайно актуальною.

Доплати і надбавки – це узаконена сума додаткового заробітку працівника бюджетної установи за певні умови роботи, за певну кваліфікацію, за особливі функціональні обов'язки.

Організація обліку доплат і надбавок працівникам бюджетної установи здійснюється у такій послідовності:

– вивчення специфіки господарської діяльності працівників бюджетної установи;

– вивчення нормативно-правової бази з призначення доплат і надбавок працівникам бюджетної установи;

– нарахування доплат і надбавок працівникам бюджетної установи в системі бухгалтерських рахунків та відображення у звітності.

Першим кроком для нарахування доплат є вивчення особливостей організації роботи працівника бюджетної установи. Для викладачів закладів вищої освіти потрібно мати підтверджуючі документи про наявність наукового ступеня і наукового звання, трудову книжку з відмітками про стаж роботи. Для тренерів важливо мати документальне підтвердження досягнення рівня майстра спорту або інших спортивних досягнень. Для народних і заслужених артистів, які є працівниками філармонії або іншої організації культури, потрібен відповідний диплом. Якщо робота потребує знань іноземної мови, то працівник має представити сертифікат, що підтверджує відповідний рівень знань. Якщо робота пов'язана із шкідливими умовами праці, необхідним є акт дослідження умов праці, затверджений відділом охорони праці бюджетної установи. Отже, на цьому етапі бухгалтер співпрацює з відділом кадрів та формує по кожному працівнику бюджетної установи особові рахунки із встановленим переліком видів нарахувань доплат і надбавок.

Після вивчення особливостей діяльності працівників бюджетної установи та статусу цих працівників, бухгалтер має ознайомитися з нормативною базою, що регламентує відповідні господарські відносин. Розміри основних доплат і надбавок в бюджетних установах встановлює постанова КМУ від 30.08.2002 р. № 1298 «Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери» [1].

Розміри доплат і надбавок визначається у відсотках від основної заробітної плати, передбаченої штатним розписом. Суми нарахованих доплат і надбавок включають у відомість нарахування заробітної плати та є нарахованим доходом, який підлягає оподаткуванню на загальних підставах відповідно до Податкового кодексу України [2].

Після математичних розрахунків суми нарахованих доплат і надбавок відображаються в системі бухгалтерських рахунків

відповідно до: Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі [3]; Порядку застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі [4]; Типової кореспонденції субрахунків бухгалтерського обліку для відображення операцій з активами, капіталом та зобов'язаннями розпорядниками бюджетних коштів та державними цільовими фондами [5].

У подальшому суми нарахованих доплат і надбавок відображають у складі поточної заборгованості по заробітній платі в пасиві балансу.

Отже, облік доплат і надбавок є важливою та відповідальною ділянкою облікового процесу. Робота на цій ділянці потребує уважності, відповідальності та компетентності від бухгалтера, а інколи й неабиякого комунікативного хисту при вирішенні спірних питань щодо оплати праці окремих категорій працівників бюджетної установи.

Література

1. Постанова КМУ від 30.08.2002 р. № 1298 «Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1298-2002-%D0%BF#Text (дата звернення 22.05.2023 р.).
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755- VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text (дата звернення 22.05.2023 р.).
3. План рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі, наказ Міністерства фінансів України 31.12.2013 р. № 1203. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-14#Text (дата звернення 22.05.2023 р.).
4. Порядок застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі, наказ Міністерства фінансів України 29 грудня 2015 року № 1219. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-16#Text (дата звернення 22.05.2023 р.).
5. Типова кореспонденція субрахунків бухгалтерського обліку для відображення операцій з активами, капіталом та зобов'язаннями розпорядниками бюджетних коштів та державними цільовими фондами, наказ Міністерства фінансів України 29 грудня 2015 року № 1219. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0086-16#Text (дата звернення 22.05.2023 р.).

УДК 657:429

Савчук Т. В., к.е.н., доцент
Озар А. С., здобувач освіти
Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТОВАРНИХ ЗАПАСІВ НА ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Однією із найбільш важливих складових торговельного бізнесу є повне забезпечення запасами задля раціонального і ефективного функціонування підприємства. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку (НП(С)БО) 9 «Запаси» регулює ведення обліку запасів та відображення даних у фінансовій звітності [1].

Раціональна організація обліку товарних запасів передбачає вирішення низки завдань: класифікація запасів для цілей обліку торговельних підприємств; визначення методу обліку запасів; встановлення системи відстеження запасів: вручну за допомогою журналів або за допомогою комп'ютерних програм; розроблення процедури прийому та відвантаження товарів: це включає в себе опис процесу прийому товарів, перевірку якості, оцінку вартості, внесення інформації в систему обліку запасів та документацію; встановлення системи контролю за запасами: регулярна перевірка фактичного залишку товарів на складі і порівняння його з обліковими записами. Це допоможе виявити можливі розбіжності і зменшити ризики втрати товарів або крадіжки; вирішити питання звітності про запаси: встановити періодичність складання звітів про стан запасів, які містять інформацію про кількість, вартість та рух товарів. Це може бути потрібно для фінансової звітності, планування закупівель та управління запасами; розроблення політики замовлення запасів: встановлення мінімального рівня запасів, який необхідно підтримувати, та визначення оптимальної стратегії замовлення товарів для запобігання нестачі або переповнення запасів; забезпечення контролю за якістю товарів: встановлення процедури перевірки якості під час прийому товарів і вирішення питання повернення і обміну товарів, якщо вони не відповідають вимогам.

Не менш важливим аспектом в організації товарних запасів є їх правильна класифікація. Питання обліку та класифікації запасів

досліджували багато провідних вітчизняних науковців, такі як: Нашкерська Г. В., Ткаченко Н. М., Карабаза І. А., Хом'як Р. Л., Крушельницька О. В., Андрос С. В.

Найбільш поширена класифікація запасів є згідно плану рахунків та НП(С)БО 9 «Запаси»: виробничі запаси, поточні біологічні активи, малоцінні та швидкозношувані предмети, незавершене виробництво, брак у виробництві, готова продукція, товари, продукція сільськогосподарського виробництва.

Вчена-науковець Ткаченко Н. М. класифікує запаси за їх розташуванням: у дорозі, на складі, у виробництві [2].

Нашкерська Г. В. та Хом'як Р. Л. розширили класифікацію запасів на балансові, які використовуються для заповнення балансу : виробничі запаси, незавершене виробництво, готова продукція, товари, а також позабалансові – це ті запаси, які не належать підприємству або перебувають на тимчасовому зберіганні і обліковуються на позабалансових рахунках [3].

Бурлан С. А., Панченко І. М. класифікували запасів торговельних підприємств за такими видами:

- за розташуванням: на виробництві, на складі, дорогою до клієнта;
- за термінами: запаси на початок місяця, запаси на кінець місяця;
- за видами: торгівельні запаси, матеріальні запаси;
- за масштабністю на підприємстві: доступні, малодоступні [4].

З метою вдосконалення організації обліку запасів торгівельного підприємства пропонуємо групувати їх за такою номенклатурою: запаси у дорозі від виробника на склад; запаси на складі: швидко обертові (до 1 місяця), повільно обертові (до 12 місяців); за категоріями товару: продукти, не продукти, текстиль; за датою протермінування: малий термін придатності (0-1 місяць), більший термін придатності (1-12 місяців); за принципами зберігання: потребують великої вологи і низької температури, потребують помірної температури і помірної вологи, потребують низької вологи і помірної температури, не потребують особливих показників; зонованість приміщення: приміщення для хімії, приміщення для продуктів, приміщення для утилізації продукції.

Товарні запаси із складу видаються згідно видаткових накладних чи рахунку-фактури. Саме ці документи в подальшому слугують як джерело для формулювання платіжного документу покупцю на оплату даного товару. Щоб мати змогу контролювати, на якому етапі перебуває сформоване замовлення чи передача товару покупцю, пропонуємо в програмі підприємства відображати статуси накладної, який етап пройдено і який етап наступний. Спочатку, коли накладну сформовано вона проходить кредитний контроль, якщо заборгованості по клієнту немає, накладна переходить на наступний етап і одержує статус «кредитний контроль». Наступний етап – це документування. Цим етапом займається адміністратор, який перевіряє залишки і документує даний товар за певним замовником, проставляючи статус «документований». Наступний етап формування реєстру у якому зазначено, який товар подається на якого експедитора в подальшому на доставку, назва цього етапу «поданий». За цим реєстром працівники на складі формують талони і збірку певних товарів відповідно до замовлень, по завершенню роботи проставляючи в програмі статус «зібрано». Після цього товар вирушає до покупця, де покупець зобов'язаний підписати накладну про одержання даного товару, після цього накладна повертається в архів підприємства і проставляється позначка «заархівовано». Після архівації формується платіжна інструкція, яка передбачає погашення заборгованості покупцем перед постачальником. Після погашення заборгованості в програмі підприємства з'являється статус «проведено». Таким чином кожен працівник і керівник може відслідковувати, на якому саме етапі перебувають накладні і торговельні запаси.

Література

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: наказ Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. №246 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text (дата звернення 01.05.2023р).
2. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: підручник / за заг. ред Ткаченко Н. М. Київ, 2011. 976 с.
3. Фінансовий облік: підручник / за заг. ред. Нашкерська Г. В. Київ, 2009. 503 с.
4. Бурлан С. А., Панченко І. М. Облікове забезпечення управління товарними запасами на підприємствах оптової торгівлі. *Ефективна економіка*. 2019. № 11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7422 (дата звернення 20.05.2023р).

УДК 657

Садовська І.Б. д.е.н., професор,
Волинський національний університет імені Лесі Українки

ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ ОПЕРАЦІЙ З РЕАЛІЗАЦІЇ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ НИЖЧЕ СОБІВАРТОСТІ

Операції з реалізації готової продукції, в аспекті відповідності її собівартості, є чи на найбільш поширеними в практиці бізнесу. Питання виникають в основному у практиків в процесі визначення бази оподаткування податком на додану вартість, якщо готова продукція власного виробництва реалізовується нижче собівартості.

Податок на додану вартість, на перший погляд, займає нейтральну позицію щодо показників діяльності економічного суб'єкта, наприклад, щодо величини власного капіталу, обсягу реалізованої продукції, товарів чи послуг, фактично понесеними витратами, забезпечення основними засобами та рівнем їх зносу, тощо. Проте, в частині виникнення різниці між ціною реалізації і собівартістю, думки бухгалтерів-практиків і консультантів не знаходять єдиної думки.

З досвіду автора відомі факти різного тлумачення бухгалтерами–практиками п.1. ст.188 ПКУ, який визначає правила розрахунку бази оподаткування, зокрема : « … база оподаткування операцій з постачання товарів/послуг не може бути нижче ціни придбання таких товарів/послуг, база оподаткування операцій з постачання самостійно виготовлених товарів/послуг не може бути нижче звичайних цін … » [1]. Основна причина, як виявилося, в отриманні неоднозначних коментарів від колег бухгалтерів, неоднозначного трактування консультацій з офіційних і не офіційних джерел, а також практика неправомірного донарахування податку на додану вартість на величину перевищення собівартості над ціною реалізації продукції власного виробництва. Все вище наведене є прикладом не зовсім професійного судження бухгалтера в процесі організації бухгалтерського обліку і оподаткування заявлених в цій публікації операцій.

Ми привели досить обмежений приклад, але цим маємо на меті привернути увагу читача до наступних важливих постулатів бухгалтерського обліку : 1) бухгалтерський облік і оподаткування керуються чинним законодавством, яке дає буквальне пояснення, і не

підпадає ні під які домисли власної думки колег бухгалтерів чи консультантів, 2) кожне питання, яке виникає у практичній роботі бухгалтера, доцільно ретельно вивчити, прописати алгоритм його відображення в системі бухгалтерського обліку, особливо з позиції організації обліку і оподаткування, де конкретно прописують механізми визначення вартості в частині бази оподаткування, посадових осіб, які відповідальні за процеси вимірювання і фактичного відображення у відповідних бухгалтерських документах операції, 3) для убезпечення економічного суб'єкта від несанкціонованих ймовірних претензій з боку контролюючих органів, подати письмовий запит для отримання індивідуальної податкової консультації, що врегульовано п.п. 41.1.1 п. 41.1 ст. 41 Податкового кодексу України [1].

Відповідно до вищевказаної статті, звернення економічних суб'єктів, платників податків у паперовій або електронній формі до відповідного контролюючого органу ДПС, надає їм право отримати безоплатно індивідуальні податкові консультації з питань практичного застосування окремих норм податкового та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на такий контролюючий орган, протягом 25 календарних днів, що настають за днем отримання такого звернення даним контролюючим органом [1].

Важливо звернути увагу, що подання звернення щодо отримання індивідуальної податкової консультації має ряд застережень, тобто потрібно виконати наступні вимоги щодо оформлення такого звернення : 1) найменування для юридичної особи або прізвище, ім'я, по батькові для фізичної особи, податкову адресу, а також номер засобу зв'язку та адресу електронної пошти, якщо такі наявні; 2) код згідно з ЄДРПОУ (для юридичних осіб) або реєстраційний номер облікової картки платника податків (для фізичних осіб); 3) зазначення, в чому полягає практична необхідність отримання податкової консультації (наведення фактичних обставин); 4) підпис платника податків або кваліфікований електронний підпис; 5) дату звернення.

Таким чином, ми довели важливість ґрунтовного і професійного підходу до організації обліку і оподаткування задля безпеки бізнесу.

Література

1. Податковий кодекс України : Закон України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI (із змінами та доповненнями). URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text (дата звернення 20.05.2023)

УДК 657

Саєнко О.Р., к.е.н., доцент
Залозна В.О., здобувач освіти
Запорізький національний університет

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ГАРМОНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ

Глобалізація економічних процесів та економіки загалом на світовому масштабі тісно пов'язана з гармонізацією бухгалтерського обліку та фінансової звітності суб'єктів господарювання.

Гармонізація фінансової звітності є важливим етапом розвитку фінансової системи країни. Вона сприяє зближенню національних стандартів зі світовими нормами та покращенню якості фінансової звітності. Так, наприклад, гармонізація фінансової звітності може здійснюватися в окремих державах на регіональному (країни Південної Америки, країни ЄС) та на міжнародному (через застосування єдиних, глобальних міжнародних стандартів фінансової звітності) рівнях. В Україні процес гармонізації фінансової звітності підприємств у звітність за МСФЗ почався нещодавно. А тому існує ряд проблемних аспектів, які ускладнюють процес гармонізації фінансової звітності в нашій країні. Давайте розглянемо деякі з них.

Першою проблемою є недостатня юридична база та відсутність чітких нормативних актів щодо гармонізації фінансової звітності в Україні. Наявність відповідних законів та регуляторних актів є необхідною умовою для реалізації гармонізаційних процесів. Відсутність юридичної бази ускладнює впровадження міжнародних стандартів та призводить до розбіжностей у звітності різних суб'єктів господарювання [1].

Наступний блок проблем виявляє себе у відсутності в країні структур, яким необхідно активно взаємодіяти з Комітетом з міжнародних стандартів для вирішення технічних аспектів саме застосування МСФЗ. Під цим розуміється переклад останніх версій МСФЗ, дискусійних паперів, проектів, участь в обговоренні проектів тощо.

Третя проблема є недостатня увага до міжнародних стандартів фінансової звітності. Україна, як країна зі значним потенціалом

економічного розвитку, повинна активно застосовувати міжнародні стандарти для покращення якості фінансової звітності та забезпечення конкурентоспроможності українських компаній на міжнародному ринку. Відсутність належного впровадження міжнародних стандартів обмежує можливості компаній залучати інвестиції та розвиватися. Сюди також слід віднести те, що в Україні достатньо низький рівень фінансової грамотності серед бухгалтерів та фінансових спеціалістів. Для успішної гармонізації фінансової звітності необхідно мати кваліфікованих фахівців, які розуміють міжнародні стандарти та правила складання звітності. Нестача кваліфікованих фахівців, які вміють застосовувати МСФЗ призводить до несприяння поширенню розуміння ролі, яку може відігравати фінансова звітність, складена згідно з МСФЗ.

Для підвищення рівня кваліфікованих фахівців, на нашу думку, необхідно проводити навчання та підвищення кваліфікації фахівців у сфері фінансової звітності. Швидка зміна міжнародних стандартів та вимог до звітності вимагає постійного навчання та професійного розвитку бухгалтерів та фінансових спеціалістів.

Виділимо також проблему необхідності формування інституційних механізмів, що забезпечують розробку та впровадження МСФЗ і дотримання їх (нагляд над упровадженням) на міжнародному, регіональних і національних рівнях, а також забезпечення скоординованої роботи цих механізмів [2].

Слід зазначити, що ще однією проблемою є недостатня свідомість та зацікавленість громадськості щодо гармонізації фінансової звітності. Багато людей не розуміють важливості якісної фінансової звітності та її впливу на сталість економіки країни. Важливо проводити інформаційні кампанії та освітні заходи для підвищення свідомості громадськості щодо фінансової звітності.

Загалом можна зробити висновок, що в Україні гармонізація фінансової звітності ще не досить розвинена належним чином та існують певні проблеми в цьому аспекті. Серед них є недостатня юридична база, недостатня увага до міжнародних стандартів, недостатнє контролювання та дотримання складання звітності, потреба у більшій кількості кваліфікованих фахівців. Для їх подальшого вирішення треба враховувати досвід розвинених країн, таких як країни ЄС, необхідно приділяти більшу увагу до міжнародних стандартів, впровадити більш сучасні інформаційні технології, підвищення

свідомості громадськості та навчання фахівців у сфері фінансової звітності. Перехід до МСФЗ має бути поступальним процесом в декілька етапів та за наявності відповідного інституційного механізму в Україні.

Література

1. Єфімов В.І. Напрями гармонізації бухгалтерського обліку та звітності в Україні / В.І. Єфімов // Фінанси, облік і аудит. –2011. – № 18. – С. 278-284.

2. Кузіна Р.В. Гармонізація фінансової звітності: міжнародний досвід та українська практика \ Вісник Національного університету «Львівська політехніка», випуск № 721, м. Львів, Національній університет «Львівська політехніка», 2012

Семенюк Д.Л. аспірант
Луцький національний технічний університет

МЕТОДИКА ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ

УДК 336.22

Сидоренко Р.В., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ПОДАТКОВА СОЦІАЛЬНА ПІЛЬГА З ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ: РЕАЛЬНІСТЬ ЧИ МІФ

У відповідності до статті 169 Податкового кодексу України платник податку на доходи фізичних осіб має право на податкову соціальну пільгу (ПСП) – зменшення суми загального місячного оподатковуваного доходу, отриманого від одного роботодавця у вигляді заробітної плати [1]. Однак на практиці є лише кілька випадків коли

застосування ПСП є реальним. Неможливість більш широкого застосування даного положення законодавства криється в морально застарілому механізмі розрахунку деяких показників, на які спираються норми цієї пільги.

Розмір ПСП становить від 50 % розміру прожиткового мінімуму для працездатної особи на місяць (станом на 1 січня звітного податкового року), для будь-якого платника податку, до 200 %, для Героїв України тощо. Пільга може застосовуватись до доходу, якщо його розмір не перевищує суми, що дорівнює розміру місячного прожиткового мінімуму для працездатної особи станом на 1 січня поточного року, помноженого на 1,4 та округленого до найближчих 10 гривень.

У 2023 році прожитковий мінімум для працездатної особи з 1 січня, у відповідності до Закону України «Про Державний бюджет України на 2023 рік» затверджений у розмірі 2684 гривні [2]. Максимальний розмір доходу, до якого може застосовуватись ПСП, становить 2684*1,4=3757,6 грн., а з заокругленням до найближчих 10 гривень її розмір буде 3760 грн. При цьому розмір мінімальної заробітної плати, затверджений цим же самим законом, становить 6700 грн. Тобто, розмір заробітної плати мінімально дозволений законодавством вже значно більший (у 1,8 рази) за максимально допустимий розмір доходу до якого ця пільга може застосовуватись. В такій ситуації переважна більшість працівників не мають можливості навіть теоретично претендувати на використання ПСП.

Випадком, коли ця пільга все таки має можливість застосовуватись на практиці, є наявність у працівника двох або більше дітей до 18 років. У такому випадку максимальний розмір доходу до якого може застосовуватись ПСП, дорівнюватиме добутку максимального розміру доходу до якого може застосовуватись пільга на кількість неповнолітніх дітей у працівника. Тобто, якщо у працівника двоє дітей, то максимальний розмір доходу становитиме 3760 * 2 = 7520 грн., троє дітей – 11280 грн. і т.д. Розмір мінімальної заробітної плати буде менше за нараховану заробітну плату і можна буде застосувати ПСП і зменшити суму податку, що буде сплачувати працівник.

Оцінюючи загалом існуючу ситуацію по даному питанню слід відмітити, що головна проблема криється у низькому розмірі прожиткового мінімуму, до якого прив’язаний механізм застосування

ПСП. Взагалі, на думку експертів, реальний розмір прожиткового мінімуму для працездатної особи в 2023 році становить близько 8000-8500 грн.

Чинним законодавством розроблена методика визначення прожиткового мінімуму, яка затверджена відповідною Постановою Кабінету Міністрів України [3].

Норми, що прописані в даному нормативному акті, є морально застарілими і мають у своєму переліку просто «видатні» значення. Для прикладу, працездатна особа може дозволити собі в рік гречаної крупи 2 кг., пшоняної і вівсяної по 1 кг. та раз в 15 років придбати нову подушку. Зрозуміло, що дані положення повинні бути переглянуті та приведені у відповідність з реальними потребами життя людини.

Таким чином, на сьогоднішній день для переважної більшості найманих працівників ПСП є лише теоретичною можливістю зменшити суму податків, що стягується із заробітної плати.

Література

1. Податковий кодекс України від 2.12.2010р. № 2755-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text (дата звернення: 15.06.2023).

2. Закон України «Про Державний бюджет України на 2023 рік» від 3.11.2022р. № 2710-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2710-20#Text (дата звернення: 15.06.2023).

3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження наборів продуктів харчування, наборів непродовольчих товарів та наборів послуг для основних соціальних демографічних груп населення» від 11.10.2016 р. № 780. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/780-2016-%D0%BF#Text (дата звернення: 15.06.2023).

Хоменко І.О., доктор економічних наук, професор
Сорока А.В., здобувачка вищої освіти
Національний університет «Чернігівська політехніка»

ВИКОРИСТАННЯ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ЗБЕРІГАННЯ ТА ОБРОБКИ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Хмарні технології стали невід'ємною частиною сучасного цифрового світу, перетворивши спосіб, яким ми зберігаємо, обробляємо та спільно використовуємо інформацію. Завдяки постійному розвитку цих технологій, зберігання та обробка облікової інформації стали більш

ефективними, безпечними та доступними. Вони дозволяють зберігати великі обсяги даних на віддалених серверах, забезпечуючи їх доступність з будь-якого місця та пристрою, що має підключення до Інтернету. Крім того, хмарні технології забезпечують високу надійність та захист інформації, шляхом використання резервного копіювання, шифрування даних та інших заходів безпеки. Облікова інформація є важливою складовою в усіх сферах діяльності, починаючи від фінансів і закінчуючи логістикою. Застосування хмарних технологій для зберігання та обробки облікової інформації дозволяє значно полегшити процеси ведення обліку, сприяючи автоматизації та оптимізації роботи з даними.

Хмарні технології вже широко використовуються бухгалтерами у своїй роботі, такими як електронна пошта, програми здачі звітності та інші бухгалтерські програми. Однак, впровадження і застосування хмарних технологій у сфері бухгалтерського обліку є надзвичайно ефективним і корисним методом. Вони надають змогу отримувати доступ до облікової інформації віддалено з будь-якого місця та пристрою. Завдяки хмарним технологіям, бухгалтери можуть краще організувати обліковий процес, знизити витрати діяльності та внести значні зміни у форми ведення бухгалтерського обліку. Це сприятиме ефективній діяльності підприємств і відкриє нові можливості для організації та управління обліком.

Впровадження хмарних технологій у бухгалтерський облік впливає як на форму ведення обліку, так і на його організацію, що надає керівникам підприємств розширені можливості вибору оптимального варіанту.

За словами М.П. Павлюковця, впровадження хмарних технологій призводить до виникнення нової форми бухгалтерського обліку, що характеризується: 1) повністю бездокументальною формою обліку та використанням таксономій XBRL; 2) збереженням облікової інформації поза межами підприємства з використанням бізнес-моделей SaaS (Software-as-a-Service) та DaaS (Data-as-a-Service); 3) можливістю одночасного використання облікової інформації багатьма користувачами з будь-якої точки світу за допомогою хмарних комп'ютерних технологій [1].

На сьогоднішній день досить успішно функціонують Інтернет-сервіси, які базуються на хмарних технологіях.

У сучасних умовах хмарні технології мають великий потенціал

для розвитку, поширення і відкриття нових напрямків та перспектив. Розрізняються такі моделі хмарних обчислень, як приватна (Private Cloud), публічна (Public Cloud), громадська (Community Cloud) та гібридна хмара (Hybrid Cloud). Ці моделі дозволяють підприємствам вибрати найбільш відповідну та оптимальну для них форму використання хмарних технологій [1].

На сьогоднішній день існують різноманітні програми бухгалтерського обліку, які пропонують можливість працювати через мережу Інтернет. Кілька компаній, таких як "1С", "Моя справа", "Інфин", "Інфо-Підприємство", "Правконс" і інші, вже пропонують свої рішення з використанням хмарних технологій для бухгалтерського обліку [2].

Хмарні технології є перспективним рішенням, і вони активно впроваджуються такими великими компаніями, як Microsoft, Apple, Google, Amazon і інші. Використання хмарних сервісів може бути безпечним, якщо обирати провайдерів, які беруть на себе відповідальність за доступність серверів та збереження конфіденційної інформації.

Український хмарний ринок знаходиться у розвитку, але експерти прогнозують його експоненційне зростання в майбутньому. Розвиток цього ринку створить новий сектор української економіки та інфраструктури. Однак, використання хмарних технологій також пов'язане з ризиками, зокрема збереженням та передачею даних. Тому важливо, щоб держава виробила ефективну регуляторну політику для забезпечення безпеки та якості хмарних послуг [3].

Використання хмарних технологій для зберігання та обробки облікової інформації є ефективним і перспективним рішенням. Облікова інформація, яка містить конфіденційні дані, може бути захищена в хмарному середовищі за допомогою різноманітних заходів безпеки, таких як шифрування та механізми автентифікації. Це дозволяє забезпечити конфіденційність та цілісність даних. Хмарні технології також надають масштабованість та гнучкість, дозволяючи легко збільшувати або зменшувати обсяги зберігання та обробки даних в залежності від потреб бізнесу. Крім того, вони дозволяють спільну роботу над даними та забезпечують зручний доступ до них для різних користувачів.

Загалом, використання хмарних технологій для зберігання та обробки облікової інформації сприяє підвищенню ефективності,

зниженню витрат та поліпшенню безпеки. Це перспективне рішення, яке може забезпечити покращення роботи бізнесу та забезпечити зручний доступ до важливих даних.

Література

1. Городиський, М. П., Поліщук, І. Р., & Якимцева, Ю. В. (2021). Методика розробки та використання засобів хмарних технологій в обліку. Економіка, управління та адміністрування, (2(96), 37–46. https://doi.org/10.26642/ema-2021-2(96)-37-46

2. Кізюк Н. Використання хмарних технологій в обробці облікової інформації // Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті : національна ідентичність та тенденції глобалізації : зб. тез доп. XIII Міжнар. наук.-практ. конф. молодих вчених [м. Тернопіль, 24-25 берез. 2016 р.] / редкол. : Л. П. Амбрик, В. А. Валігура, О. М. Войтенко [та ін.] ; відп. за вип. Т. Я. Маршалок. - Тернопіль : ТНЕУ, 2016. - С. 212-215.

3.Волот О. І. Щодо використання хмарних технологій в автоматизації обліку сучасних підприємств України // Облік, оподаткування і контроль : теорія та методологія : зб. матеріалів II міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. [м. Тернопіль, 20 листоп. 2017 р.] . Т. 1 / редкол. : Bartosiewicz Sławomir, Henning Dräger, Korzeb Zbigniew [та ін.]. - Тернопіль : ТНЕУ, 2017. - С. 188-189.

4. Хоменко І.О., Садчикова І.В., Костюченко І.А. Інноваційно-логістичні та митні аспекти управління ланцюгами постачань швидкопсувної продукції. Сучасні питання економіки і права: зб. наук. праць. – К.: КиМУ, 2020. – Випуск 1(11). – С. 69-78.

5. Khomenko I. O., Gurnak V.M., Volynets L.M. Imperatives of multimodal transport development in accordance with the trends of the transformational changes of the national economy in the conditions of european integration. Economics. Ecology. Socium. Odessa, 2018. 2 (1). P. 75-88.

УДК 657

Сташенко Ю.В., к.е.н., доцент
Гавриловський О.С., к.е.н., доцент
Київський національний
економічний університет ім.Вадима Гетьмана

ІДЕНТИФІКАЦІЯ РІВНІВ ПІДТРИМКИ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ

Становлення, функціонування й розвиток малих підприємств є неможливими без необхідного нормативно-правового забезпечення. Усі процеси в державі регулюються законодавчими актами країни, що повинні становити єдину цілісну систему. Таким чином, надзвичайно важливим є, щоб нормативно-правове забезпечення малого бізнесу було логічним та дотримувалось всіма учасниками даного сектору

економіки. Формування необхідної нормативно-правової бази має сприяти ефективному функціонуванню суб'єктів малого бізнесу, забезпечуючи їх розвиток, а також і розвиток економіки в цілому.

Під державним регулюванням малого бізнесу розуміється діяльність держави у особі її органів, що спрямована на реалізацію державної політики у сфері здійснення підприємницької діяльності малими. Державне регулювання малого підприємництва необхідне як для забезпечення реалізації публічних інтересів суспільства й держави, так і задля створення найкращих умов для розвитку малого бізнесу в державі.

Наукові засади ефективного функціонування малого бізнесу в національній економіці, були сформульовані такими науковцями як: Адамець Т., Алексейчук Л., Балащук Т., Ганчарук Т., Камушков О., Мареніченко В., Петлюк Ю., Фінк Т., Ястремська О. та ін.

Малий бізнес є одним з наріжних каменів сучасної ринкової економіки більшості розвинених і країн, що розвиваються. Наприклад, в країнах ЄС малий бізнес – це: 90% загального числа підприємств; 50% загального обороту і доданої вартості; 70% всього зайнятого населення.

В США: 54% всіх зайнятих; 35% чистого доходу.

В Японії на частку підприємств з кількістю зайнятих до 300 чол. (99,5% всіх підприємств) припадає 78% зайнятих і 52% всіх продажів. Частка малого підприємництва у ВВП США – 52%, ЄС – 67%, Японії – 55% [1, с. 99].

Галузева різноманітність суб'єктів малого бізнесу, багатоваріантність створених структур підтримки малого бізнесу, ресурсних джерел підтримки, висока невизначеність зовнішнього середовища, необхідність ситуаційного підходу роблять обов'язковим створення адаптивної системи управління розвитком малого бізнесу. Така система повинна вирішувати не лише перераховані вище проблеми, а й адаптувати використовувані інструменти під специфіку змін законодавства, території, конкретної галузі і суб'єкта малого бізнесу, щоб забезпечити виконання основної функції державного управління - досягнення соціально-економічних цілей сталого розвитку території при мінімальних ресурсних витратах.

Аналізуючи вплив держави на малий бізнес в США, вітчизняні дослідники підкреслюють, що для регулювання його розвитку застосовувалися механізми, які відповідають завданням розвитку

економіки.

Механізмами державного регулювання малого бізнесу США є також державні гарантії по кредитах, висновок державних контрактів і субконтрактів, резервування прав на придбання ресурсів з федеральної власності, надання широкого спектру послуг, технічної, організаційної, управлінської допомоги. Починаючи з 90-х років XX ст., на передній план вийшло завдання стимулювання інноваційної діяльності господарюючих суб'єктів. Ця проблема в США вирішувалася на комплексній основі: створювалася відповідна правова база, розвивалася інституціональна структура (створювалися спільні започаткування бізнесу, держави, університетів, лабораторій, некомерційних організацій та ін.) [2, с. 131].

Державна стратегія регулювання малого підприємництва в Японії формувалася з середини XX століття. Згідно їх законодавчих актів держава зобов'язана забезпечувати рівні умови для розвитку малих підприємств в конкурентному середовищі. Основні напрямки регулювання малого підприємництва включають: цілі державного регулювання малого бізнесу в частині модернізації обладнання, підвищення техніко-технологічного рівня; раціоналізації управління; забезпечення гарантій, а також проведення заходів щодо впорядкування субпідрядних відносин; по оптимізації розмірів малого підприємства; збільшення експорту і розширення попиту; регулювання трудових відносин у підприємницькій сфері [3, с. 50].

Характерною рисою державного регулювання малого підприємництва в країнах-членах ЄС є наявність розвиненої системи спеціалізованих установ з державним або змішаним капіталом, участь різних організацій і відомств, множинність каналів отримання підприємцями допомоги, відсутність монополізму будь-якого одного державного органу, наявність структур, які б виробляли національну політику в даній області, механізми її реалізації, загальну стратегію, законодавче забезпечення та їх координуюча функція у вирішенні цього найважливішого соціально-економічного завдання.

Фактично малий бізнес в розвинених країнах є не лише однією з ключових економічних сил, без яких неможливий стабільний економічний розвиток. З огляду на кількість економічно активного населення, зайнятого в цій сфері, малий бізнес – це основа, на якій базується, в першу чергу, стабільність політичної ситуації в країні. Це, по суті, і є середній клас, без якого, як відомо, неможливо забезпечити

політичну і економічну стабільність в суспільстві.

Узагальнюючи міжнародний досвід підтримки малого бізнесу в розвинутих країнах, можна виділити наступні тенденції: уряди більшості країн світу розглядають сприяння розвитку малого підприємництва як основу державної економічної політики, щорічно ініціюючи численні державні програми вартістю в десятки мільярдів доларів; основними інструментами підтримки є фінансова та інфраструктурна, а також консалтинг, інформаційна підтримка, сприяння експорту; основними цілями програм підтримки малого бізнесу є створення нових підприємств, підтримка інновацій і використання нових технологій, підвищення конкурентоспроможності продукції, особливо на світових ринках, створення нових робочих місць, розвиток окремих регіонів і галузей.

Література

1. Ганчарук Т.В. Зарубіжний досвід розвитку підприємницьких структур та можливості його використання в Україна. Електронний журнал «Ефективна економіка», № 9, 2017. С. 98-101.

2. Камушков О. С. Розвиток малого та середнього бізнесу у світі / О. С. Камушков // Вісн. Акад. мит. служби України. Сер.: Економіка. 2013. № 1. С. 130-134.

3. Мареніченко В.В. Механізми реалізації державного регулювання якісного розвитку малого та середнього бізнесу в умовах інтеграції України до Європейського Союзу / В. В. Мареніченко // Вісн. Акад. мит. служби України. Сер.: Держ. упр. 2013. № 1. С. 48-53.

УДК 004.9(477)«364»

Стрик П.М., викладач, спеціаліст другої категорії
Васильчук О.Б., здобувач освіти
ВСП Рівненський фаховий коледж «НУБіП України»

РОЗВИТОК ІТ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Україна, як і багато інших країн світу, стикалася зі складними випробуваннями в період свого історичного розвитку. Одним із таких випробувань є воєнний стан, який накладає серйозні обмеження на різні сфери життя. Проте, навіть у цих нелегких умовах, ІТ-галузь виявила неймовірну стійкість і розвиток.

Воєнний стан - це період високого напруження і небезпеки, коли

пріоритетом стає безпека та оборона країни. У такий час багато галузей економіки змушені зупинити свою діяльність або працювати в обмеженому режимі. Однак, ІТ-індустрія зуміла пристосуватися до нових реалій і навіть знайти свій шлях розвитку серед цих труднощів.

Війна не зупинила розвиток провідних галузей України – ІТ-ринок виріс на 23% і ця цифра продовжує рости. Тобто, до сьогодні ІТ-ринок не лише встояв в умовах війни, а й зберігає свою діяльність та допомагає Збройним Силам України та Україні – загалом було перераховано 806 млн гривень на благодійні фонди та на гуманітарні цілі.

Що ж до перерозподілу середовищ ІТ-кластерів, то це досі Київ (звичайно не так, як до війни, тим паче дані приємно вражають). В столиці активно працюють щонайменше 52 аутсорсингові компанії, приблизно 1300 продуктових та, якщо враховувати статистику за фріланс-мережею, розробників в Києві близько 26000.

ІТ-кластери в інших містах також продовжують свою роботу. МінЦифра підготувала детальний дашборд стосовно актуальної інформації по містах України – здебільшого, Львів, Одеса, Дніпро та Вінниця залишаються в строю.

Щодо переміщення талантів за кордон, то це 20% з усієї кількості українських розробників. Начебто, невтішна цифра, але тут є уточнення – виїхали з місць, де бойові дії проходять активно та з цієї кількості 64% – це жінки [1].

Одним із факторів, що сприяє розвитку ІТ під час воєнного стану в Україні, є його велика потенційна користь для оборони країни. ІТ-технології забезпечують можливість ефективного управління, збору та обробки інформації, а також розробки імовірних сценаріїв дій. Це дозволяє покращити взаємодію між різними військовими підрозділами, забезпечити безпеку інформаційних систем та зменшити вразливість перед можливими кібератаками.

Крім того, воєнний стан спонукав українських ІТ-фахівців до пошуку нових рішень та розвитку інноваційних проєктів. Ускладнений соціально-економічний контекст та потреба в швидких рішеннях стимулювали креативність та енергію спеціалістів, що працюють у сфері ІТ. Багато стартапів та компаній зосередили свої зусилля на розробці продуктів, які могли бути корисними у воєнному контексті, таких як системи безпеки, аналітичні рішення та програмні продукти для контролю та спостереження.

Варто зазначити, що розвиток ІТ під час воєнного стану має свої обмеження та виклики. Наприклад, доступ до певних інформаційних ресурсів обмежений, а фінансування проєктів може бути скороченим. Однак, завдяки мобільності та гнучкості, характерним для ІТ-сфери, багато компаній змогли адаптуватися до нових умов і знайти способи працювати навіть в обмежених режимах.

Михайло Федоров, Віцепрем'єр-міністр, міністр цифрової трансформації: «Повномасштабна війна вчергове підтвердила, що майбутнє України за інноваціями. Маємо потенціал стати країною із найбільшою кількістю стартапів на 1 млн населення. Щоб стимулювати розвиток стартап-екосистеми, цього року ми підтримували вже існуючі проєкти та реалізували нові. Запустили американський венчурний фонд Blue&Yellow Heritage Fund. Він орієнтований на українські підприємства та стартапи. Фонду вже вдалося зібрати 50 млн доларів. Важливу роль також відіграє Фонд розвитку інновацій, який нещодавно перейшов в управління Мінцифри. Завдяки його роботі держава вже стала найбільшим ангельським інвестором в країні. Фонд проінвестував більше 250 стартапів в Україні та Східній Європі на суму понад $6 млн. А переможці пітчингів самостійно залучили понад 40 млн доларів інвестицій. Тепер Фонд змінить фокус на розвиток military-tech проєктів для посилення обороноздатності України» [2].

Через війну українські ІТ-фахівців втрачають свою конкурентоздатність. Якими можуть бути наслідки цієї ситуації?

Війна може мати серйозні наслідки для українських ІТ-фахівців і їх конкурентоздатності. Ось декілька можливих наслідків цієї ситуації:

1. Втрата талантів: Українські ІТ-фахівці можуть втратити свою конкурентоздатність через розрив у розвитку технологій і доступу до новітніх знань. Інновації і технологічні тренди швидко розвиваються, і відсутність доступу до цих знань може призвести до затримки українських ІТ-фахівців у порівнянні з колегами з країн, де війна не триває.

2. Втрата ринку праці: Україна відома як країна, що має сильний ІТ-сектор і забезпечує значну кількість ІТ-послуг для світового ринку. Однак, внаслідок війни, українські ІТ-компанії можуть зазнати збитків, клієнти можуть втратити довіру і зупинити співпрацю з компаніями з України. Це може призвести до зменшення кількості робочих місць для ІТ-фахівців і зниження їх заробітної плати.

3. Втрата мозкового потенціалу: Війна може призвести до масової еміграції талановитих IT-фахівців з України. Багато людей можуть шукати можливості працювати за кордоном, де їх навички і знання будуть визнані і оплачувані належним чином. Це призведе до втрати мозкового потенціалу для країни і може зайняти багато часу та зусиль для відновлення цього потенціалу у майбутньому.

4. Затримка технологічного розвитку: IT-сектор є важливим стимулятором інноваційного розвитку країни. Втрата конкурентоздатних IT-фахівців може призвести до затримки технологічного розвитку України, що може негативно позначитися на різних галузях економіки.

Ці наслідки є потенційними та залежать від багатьох факторів, включаючи тривалість конфлікту, стабільність ситуації, урядові заходи для підтримки IT-сектору та інші чинники. Проте, варто робити все можливе для підтримки та розвитку українських IT-фахівців, навіть у складних умовах, щоб зменшити негативні наслідки війни на цей важливий сектор економіки.

Розвиток IT під час воєнного стану в Україні свідчить про потужний потенціал цієї галузі та його важливість для безпеки та стабільності країни. Відновлення та підтримка розвитку IT-індустрії у такі складні часи може мати довготривалий позитивний вплив на економіку та інноваційний потенціал України.

Література

1. Українська IT-галузь під час війни: де шукати роботу програмістам та чого очікувати від ринку у 2023 році? URL: https://ain.ua/2022/11/01/ukrayinska-it-galuz-pid-chas-vijny-ta-pislya-de-shukaty-robotu-programistam-ta-chogo-ochikuvaty-vid-rynku-u-2023-roczi/ (дата звернення: 16.06.2023).

2. IT під час війни: виклики, досягнення, перспективи. URL: https://interfax.com.ua/news/blog/881572.html (дата звернення: 16.06.2023).

УДК 347.424

Талах В.І., к.е.н., доцент
Бондарук В.В., здобувач-аспірант
Луцький національний технічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ ФОРС-МАЖОРНИХ ОБСТАВИН В УКРАЇНІ ТА ПЕРЕДОВИХ СВІТОВИХ СПІЛЬНОТАХ

Наукове дослідження форс-мажорних обставин набуло підвищеного інтересу та актуальності упродовж останніх десяти років як у межах України, так і в країнах Європейського Союзу, США і інших розвинених світових спільнот. Проте, недостатню увагу, на наш погляд, приділено питанню порівняльної характеристики визначення форс-мажорних обставин у законодавстві України, Європейського Союзу, США та іншими розвиненими країнами світу.

Насамперед, варто зазначити, що для українського законодавства характерним є здебільшого використання поняття «непереборна сила», а не «форс-мажор». Наприклад, статтею 218 Господарського Кодексу України визначено, що «суб'єкт господарювання за порушення господарського зобов'язання несе господарсько-правову відповідальність, якщо не доведе, що належне виконання зобов'язання виявилося неможливим внаслідок дії непереборної сили, тобто надзвичайних і невідворотних обставин за даних умов здійснення господарської діяльності» [1]. Таким же поняттям оперує і Цивільний Кодекс України, визнаючи у п.1 ч.1 ст. 263 «непереборну силу як надзвичайну або невідворотну за даних обставин подію» [2].

Форс-мажор (force majeure) в Європейському союзі (ЄС) має свої особливості, які визначаються законодавством ЄС, судовою практикою та угодами між сторонами. Основні аспекти форс-мажору в ЄС наступні:

1. Європейський союз не має єдиного законодавства, яке регулює форс-мажор. Замість цього, кожна країна-член має своє національне законодавство, яке може містити положення щодо форс-мажору. Однак, ЄС має вплив на національні закони через свої директиви і рішення Європейського суду щодо торгівлі та угод між країнами-членами.

2. Європейський суд підкреслює, що поняття форс-мажорних обставин застосовується, коли є незвичайні та непередбачувані обставини, сторонні для суб’єкта, який їх вимагає, і наслідків яких неможливо було уникнути, незважаючи на застосування належної обережності (рішення у справах «Société Pipeline Méditerranée et Rhône (SPMR) v Administration des douanes et droits indirects and Direction nationale du renseignement et des enquêtes douanières (DNRED)», «Eurofit SA v Bureau d’intervention et de restitution belge (BIRB)») [3; 4].

3. Форс-мажорні положення можуть бути включені в угоди та контракти, укладені в ЄС. Ці положення можуть визначати конкретні

обставини, які вважатимуться форс-мажором, а також наслідки, такі як звільнення від виконання зобов'язань або зміна умов угоди.

Особливості форс-мажору в США визначаються в основному законодавством, судовою практикою і угодами між сторонами. Основні аспекти форс-мажору в США наступні:

1. У США немає єдиного федерального закону, що регулює форс-мажор, тому визначення і наслідки форс-мажору можуть відрізнятися залежно від штату. Більшість штатів мають загальні принципи контрактного права, які дозволяють сторонам укладати угоди про форс-мажор. Деякі штати, такі як Нью-Йорк, мають закони, що конкретизують визначення форс-мажору.

2. Форс-мажорні положення можуть бути включені в контракти і угоди між сторонами для визначення умов, за яких виконання угоди може бути звільнене через непередбачувані обставини. Ці положення можуть включати список можливих форс-мажорних подій, таких як війна, природні катаклізми, стихійні лиха, вимоги уряду, терористичні акти тощо.

3. Вирішення суперечок щодо форс-мажору може відбуватися через судову практику. Суди в США враховують обставини кожного конкретного випадку, щоб визначити, чи можна застосувати форс-мажорне положення. Зазвичай суди оцінюють, чи були обставини, що призвели до неможливості виконання угоди, поза контролем сторін, чи були зроблені розумні зусилля для уникнення або зменшення наслідків форс-мажору і які можливості звільнення від виконання угоди існують.

Основні аспекти форс-мажору в Японії наступні:

1. В Японії відсутнє окреме законодавство, яке регулює форс-мажор. Однак, форс-мажорні ситуації можуть бути регульовані окремими положеннями в цивільному кодексі, комерційному кодексі та інших відповідних законах. Закони визначають, які обставини можуть вважатись форс-мажором та які наслідки вони мають для сторін угоди.

2. В Японії існує поняття "gyōsei muryō", що означає "неможливість виконання через силу обставин". Це поняття може використовуватися для визначення ситуацій, коли виконання угоди стає неможливим через непередбачувані обставини, які перебувають поза контролем сторін.

Основні аспекти форс-мажору в Китаї наступні:

1. В Китаї форс-мажор регулюється законом про контракти

(Contract Law of the People's Republic of China). Згідно з цим законом, форс-мажор означає обставини, які неможливо передбачити, уникнути або подолати. Такі обставини можуть включати природні катастрофи, воєнні дії, стихійні лиха, глобальні епідемії тощо. Закон також вимагає, щоб форс-мажор був позначений у контракті та був основою для звільнення сторін від виконання їх зобов'язань.

2. Форс-мажорні положення можуть бути включені в угоди та контракти, укладені в Китаї. В цих положеннях можуть бути визначені конкретні обставини, що вважатимуться форс-мажором, та наслідки, такі як звільнення від виконання зобов'язань або зміна умов угоди. Важливо, щоб форс-мажорні положення були ясними, вичерпними та деталізованими для забезпечення їх правової дії.

Отже, форс-мажорні обставини, в широкому розумінні, та широкомасштабна війна в Україні, зокрема, мають різні масштаби, тривалість, економічні та правові наслідки. На наш погляд, їх доцільно розглядати дещо виокремлено, з акцентом саме на фактор війни, як домінуючий. Оскільки в умовах воєнного стану в Україні:

– можуть бути введені додаткові спеціальні заходи та обмеження;

– законодавство може містити особливі положення та заходи, що стосуються виконання угод, майнових прав, податкового режиму тощо.

Література

1. Господарський кодекс України : Закон України № 436-IV від 16.01.2003 / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/ laws/show/436-15/conv#n11 (дата звернення: 15.05.2023).

2. Цивільний кодекс України : Закон України № 435-IV від 16.01.2003 / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/ show/435-15/conv#n3076 (дата звернення: 15.05.2023).

3. Eurofit SA v Bureau d'intervention et de restitution belge (BIRB). Case C-99/12 / European Court of Justice. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62012CJ0099.

4. Handy C. No Act of God Necessary: Expanding Beyond Louisiana's Force Majeure Doctrine to Imprévision. Louisiana Law Review. 2019. Vol. 79. Iss. 1. P. 241–280. URL: https://digitalcommons.law. lsu.edu/lalrev/vol79/iss1/10.

УДК 657

Талах Т.А., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ЕТАПИ ПЛАНУВАННЯ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Наукове дослідження – це особлива форма процесу пізнання, систематичне, цілеспрямоване вивчення об'єктів, в якому використовуються засоби і методи науки і яке завершується формуванням знання про досліджуваний об'єкт. Наукове дослідження – це складний і багатогранний процес, у якому поєднуються організаційні, технічні, економічні, правові та психологічні аспекти. Дослідження різняться за цільовим призначенням, джерелами фінансування і термінами проведення, вони потребують різного технічного, програмного, інформаційного та методичного забезпечення. Однак усім їм притаманні спільні методологічні підходи й універсальні послідовні процедури.

У процесі наукового дослідження виділяють такі складові елементи:

- виникнення ідеї, формулювання теми;
- формування мети та завдань дослідження;
- висунення гіпотези, теоретичні дослідження;
- проведення експерименту, узагальнення наукових фактів і результатів;
- аналіз та оформлення наукових досліджень;
- впровадження та визначення ефективності наукових досліджень.

Для вибору теми дослідження необхідно визначити, які існують проблеми у цій сфері, що потребують вирішення. В бухгалтерському обліку наукові проблеми виникають закономірно під дією економічних законів, у зв'язку з розвитком господарських відносин. Часто для розв'язання наукової проблеми в бухгалтерському обліку потрібні зусилля великого колективу спеціалістів різного профілю (економістів, бухгалтерів, статистиків, математиків).

Джерелами наукових проблем є як практика, так і потреби власне науки. Адже не кожна проблема народжується практикою. Розробка структури проблеми передбачає її конкретизацію, виділення тем, підтем, питань. Вибір проблеми дослідження обґрунтовується насамперед її актуальністю. Проблема має бути чітко визначеною, актуальною і не суперечити економічним законам, що сприяють використанню її як істини для подальшого пізнання дійсності, вивчення

і вирішення питань конкретної економіки.

Безперервний розвиток практики унеможливлює перетворення знання на абсолютне, але дає змогу відрізнити об'єктивно істинні знання від помилкових поглядів.

Наукова ідея – інтуїтивне пояснення явища (процесу) без проміжної аргументації, без усвідомлення всієї сукупності зв'язків, на основі яких робиться висновок. Вона базується на наявних знаннях, але виявляє раніше не помічені закономірності.

Наука передбачає два види ідей: конструктивні й деструктивні. Тобто ті, що мають чи не мають значущості для науки і практики. Свою специфічну матеріалізацію ідея знаходить у гіпотезі.

Гіпотеза – наукове припущення, висунуте для пояснення будь-яких явищ (процесів) або причин, які зумовлюють даний наслідок. Наукова теорія включає в себе гіпотезу як вихідний момент пошуку істини, яка допомагає суттєво економити час і сили, цілеспрямовано зібрати і згрупувати факти. Якщо гіпотеза узгоджується з науковими фактами, то в науці її називають теорією або законом. Гіпотеза висувається з надією на те, що вона, коли не цілком, то хоча б частково, стане достовірним знанням.

Таким чином, результати наукового дослідження, ефективність витраченого на нього часу залежать від того, наскільки продумано воно сплановано й організовано, що включає в себе такі аспекти:

- накопичення наукової інформації за темою дослідження;

- оволодіння методами дослідження. У науці не існує універсального методу дослідження. Кожен пошуковець обирає найзручніший метод, зважаючи на особливість своєї теми дослідження, галузевих особливостей обліку, оподаткування, контролю тощо;

- написання перших фрагментів роботи;

- організація власного науково-довідкового апарату (власні каталоги, папки з конспектами й нотатками, чорновими планами тощо);

- підготовка наукових рефератів за темою дослідження.;

- робота над рукописом наукового твору. Оформлення результатів наукового дослідження (реферат, доповідь, курсова робота, кваліфікаційна робота та ін.) проходить ряд стадій: збір і нагромадження інформації; систематизація й узагальнення первинних матеріалів; підготовка чорнового варіанта рукопису; редагування рукопису; відбір і оформлення таблиць, схем, рисунків, ксерокопій; підготовка остаточного варіанта рукопису; консультації зі

спеціалістами; оформлення остаточного варіанта рукопису. Під час цієї роботи необхідно дотримуватися певних правил структурування тексту, цитування, посилання на джерела тощо.

Таким чином, планування наукового дослідження потребує навиків роботи з вихідними джерелами інформації, детального ознайомлення з їх змістом, аналітичних здібностей. Робота повинна мати логічну побудову, характеризуватися послідовним і завершеним розглядом основних проблемних питань.

Тишик Д.В., аспірант
Луцький національний технічний університет

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 657

Тлучкевич Н.В., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

УПРАВЛІНСЬКІ РІШЕННЯ В ПОДАТКОВОМУ ПЛАНУВАННІ

Рік 2022 став складним для України, так як здійснення господарської діяльності в умовах військового стану та невизначеності вплинуло на результати податкового планування як економічних суб'єктів на цей рік, так і на державному рівні.

В умовах невизначеності, ускладнюється процес прийняття управлінських рішень у податковому плануванні. Податкове планування повинне все більш сприяти прийняттю саме оперативних і поточних управлінських рішень, так як стратегічні рішення приймати доволі ризиковано.

Податкове планування на рівні підприємства пов'язане з плануванням податкових платежів, а також необхідних для їх нарахування доходів та понесення витрат. Саме управлінський аспект обліку таких витрат через їх планування і контроль сприяє ефективному податковому плануванню та прийняттю відповідних рішень на мікрорівні.

Основні завдання, які вирішуються податковим плануванням на рівні підприємства пов'язані з вибором оптимальної податкової політики і оптимізацією податкових платежів, правильністю нарахування і сплати податків і платежів, управлінням податковими платежами та фінансовими ресурсами.

В основі податкового планування лежить максимальне використання всіх законодавчо визначених податкових пільг, альтернативних податкових рішень, прогалин податкового законодавства та інших способів оптимізації податкових платежів у межах закону. Це й складає основу успіху кожного різновиду бізнесу, відповідно, входить у завдання менеджменту підприємства [2].

Управлінський аспект податкового планування полягає в інформаційному забезпеченні процесу прийняття управлінських рішень та їх обгрунтуванні. Важливе значення при цьому має і управлінський облік, який забезпечує процес податкового планування необхідною інформацію та дозволяє здійснювати оцінку, планування і контроль прийняття рішень щодо податкової політики. Для прийняття ефективних рішень важливе значення має якість та реальність інформації на конкретну дату.

Іінформація, необхідна для прийняття рішень щодо податкового бюджетування (планування) незалежно від внутрішньої структури і системи управління підприємством, міститься в даних податкового, бухгалтерського й управлінського обліку. Однак тільки в межах управлінського обліку можна вирішити завдання щодо управління податками. Управлінський облік надає дані в оперативному порядку вчасно, саме тоді, коли ці дані потрібні для прийняття рішень [1].

Система обліково-управлінського інформаційного простору є інформаційним підґрунтям для прийняття ефективних управлінських рішень щодо податкового планування [3].

Податкове планування включає в себе як вибір найоптимальнішого варіанту рішення щодо найнижчого рівня податкового навантаження, так і планування майбутніх податкових

платежів. Тому, на рівні підприємства управлінські рішення щодо податкового планування мають бути оперативними (поточними) та стратегічними.

В умовах невизначеності підприємствам досить складно і ризиковано приймати стратегічні управлінські рішення: чим довший період планування, тим більший рівень невизначеності і ризиків недосягнення цілей планування. Тому, на рівні підприємства, слід більше уваги приділяти саме оперативним управлінським рішенням щодо податкового планування, так як прийняття стратегічних рішень може унеможливити їх виконання.

Література

1. Долішня Т.І. Облік податків та податкових платежів: управлінський аспект. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»*. 2018, 9(37). *С.*180-184.

2. Оліховська М.В., Оліховський В.Я. Концепція податкового планування у системі менеджменту організацій. *Приазовський економічний вісник*. 2018, 6 (11). С. 243-247.

3. Ховрак І.В., Вовк Д.О. Податкове планування в системі обліково-управлінського інформаційного простору. *Облік і фінанси.* 2020, 4 (90). С. 75-81.

Ходзицька В.В., к.е.н.,доцент,
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана

ЕКОЛОГІЧНА КОМПОНЕНТА СТАЛОГО ОБЛІКУ В СИСТЕМІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

Дії, що відносяться до галузі СУО, включають визначення стратегічних бізнес-одиниць, стратегічний аналіз витрат, стратегічний аналіз ринку та оцінку стратегії, а також порівняльний аналіз та багатовимірні показники ефективності.

У звіті Організації Об'єднаних Націй за 2001 рік екологічний управлінський облік визначається як ідентифікація, збір, оцінка, аналіз, внутрішня звітність та використання інформації про фізичні потоки (тобто потоків матеріалів, води та енергії), інформація про екологічні витрати та іншу грошову інформацію як для традиційного, так і

екологічного прийняття рішень всередині організації [1]. Оскільки системи контролю управління (СКУ) підтримують стратегію, вони можуть за умови правильного використання підштовхнути організації до сестейновості. СКУ відіграють центральну роль у розробці стратегії, оскільки вони формують процес появи стратегії та підтримують реалізацію продуманих стратегій.

Методи СУО можна розглядати як відповідь тим, хто стверджує, що методи управлінського обліку є короткостроковими, фінансово фіксованими, спрямованими всередину і контролюючими. В результаті методи СУО включають нефінансові аспекти, зовнішні фактори, ряд знань, показники ефективності та довгострокову мету. СУО змінює роль бухгалтерів з управлінського обліку з контролерів на стратегічних ділових партнерів або зберігачів стратегії.

Дослідження СУО також демонструють відкритість з погляду дисциплінарної та теоретичної інтеграції. У той час як діагностичні системи управління допомагали реалізувати намічені стратегії організації, інтерактивні системи управління стимулювали «стратегії, що з'являються, у відповідь на можливості та/або загрози в операційному середовищі організації». Інтерактивні елементи управління також повинні бути розроблені як стратегічні важелі, щоб зосередити увагу учасників на ключових цілях та підтримати зміни, пов'язані з вищими стратегічними цілями.

Стратегічний управлінський підхід до екологічного обліку розкриває ряд ідей та галузей, що становлять інтерес, включаючи:

- ✔ вивчення виникнення та реалізації екологічної стратегії у організаційному контексті;
- ✔ поліпшення прийняття екологічних рішень та інновацій;
- ✔ збільшення термінів та факторів, які необхідно враховувати під час прийняття стратегічних рішень;
- ✔ оцінка ефективності формальних та неформальних стратегічних рішень та відповідних процесів вимірювання ефективності;

- ✔ рефлексивні відносини між СЕУО та різними зацікавленими сторонами;
- ✔ зміна ролі бухгалтерів з управлінського обліку – від контролерів до стратегічних партнерів з охорони довкілля;
- ✔ заперечення припущень щодо відповідних об'єктів управлінського обліку чи об'єктів витрат;
- ✔ способи стимулювання інновацій в екологічному обліку та появу нових інструментів стратегічного екологічного обліку щодо:

- рейтингу та порівняльного аналізу;
- структурного управління витратами;
- систем показників сталого обліку;
- стратегічного ланцюжка цінностей;
- вартості життєвого циклу;
- екологічних інструментів капіталовкладень.

Отже, СЕУО сприяє розвитку довгострокового екологічного мислення в організаціях. Він виходить за межі самої організації, залучаючи конкурентів та споживачів через аналіз відбитків життєвого циклу. СЕУО виник у контексті зростаючого розуміння взаємозв'язку між екологічним розвитком/сталістю, глобальними межами та справедливістю між поколіннями. СЕУО включає аналіз зв'язку між стратегією екологічного/сталого розвитку та контрольними інструментами, а також інтеграцію фінансових та нефінансових засобів контролю в організаційну стратегію, надаючи цінний теоретико-прикладний інструментарій для підприємств

Література

1. UN Expert Working Group. Environmental Management Accounting: Policies and Linkages. *United Nations.* URL: https://www.un.org/esa/sustdev/publications/policiesandlinkages.pdf.

2. Simons R. Performance measurement & control systems for implementing strategy: Text & cases. Upper Saddle River, N.J : Prentice Hall, 2000. 780 c.

3. Renaud A. Les configurations de contrôle interactif dans le domaine environnemental. *Comptabilité - Contrôle - Audit.* 2013. T. 19, № 2. C. 101. URL:

https://doi.org/10.3917/cca.192.0101

УДК 336.71:336.77

Чиж Н.М., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

БАНКІВСЬКА СИСТЕМИ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Банківська система в Україні є важливою складовою національної економіки, забезпечуючи фінансову підтримку підприємствам та господарству в цілому. Однак, вона також стикається з численними викликами, які вимагають уваги та розгляду. Банківська система є неодмінною складовою фінансової структури кожної країни. Україна, не виключення, стикається з рядом викликів, які обмежують оптимальне функціонування банківської системи та реалізацію її потенціалу.

На нашу думку, основні проблеми функціонування банківської системи в Україні наступні:

1. Недостатня кредитна активність в умовах війни. Банки утримуються від надання кредитів, особливо малому та середньому бізнесу, через високий ризик неплатоспроможності клієнтів. Рекомендується стимулювання кредитування шляхом створення ще більше державних програм підтримки бізнесу.

2. Низька фінансова грамотність. Відсутність фінансової грамотності серед населення спричиняє складнощі у виборі оптимальних банківських послуг. Це вимагає розвитку програм освіти та інформування про фінансові ризики та можливості.

3. Системні ризики та недостатня стабільність в умовах воєнного часу. Відсутність адекватних механізмів регулювання та нагляду може призвести до системних ризиків та фінансових криз. Необхідно зміцнити ролі регулюючих органів та розробити механізми запобігання кризовим ситуаціям особливо в сучасних реаліях.

4. Вплив зовнішніх факторів, таких як валютні коливання, геополітичні та економічні зміни суттєво впливають на банківську систему. Забезпечення стійкості до зовнішніх впливів потребує розробки адаптивних стратегій.

5. Нерозвинена інфраструктура та технології. Відставання від сучасних технологій може обмежити доступ до банківських послуг та зробити їх менш зручними для клієнтів. Прискорене впровадження

цифрових ініціатив та фінансово-технічних рішень може поліпшити якість обслуговування та зменшити витрати.

Нині банківська система України поступово виходить з кризового стану: відбулося скорочення неплатоспроможних банків, зростає прибутковість, підвищується рівень капіталізації, з боку НБУ спрощено процедури докапіталізації та реорганізації банків, запроваджено новий інструмент підтримки ліквідності банків, запроваджено нові вимоги до розрахунку банками кредитного ризику тощо. Банківським установам слід впроваджувати продуктивні стратегії розвитку, застосовувати інновації в банківській сфері, створювати позитивний імідж окремо взятої фінансової установи з метою відновлення довіри збоку економічних суб'єктів, а недопущення негативного впливу фінансової кризи на банківську сферу та запобігання її наслідкам мають бути стратегічними завданнями як ризик-менеджменту банківських установ, так і Національного банку та уряду країни, зацікавленої в стабільному функціонуванні банківської системи, а отже і економіки в цілому [1].

Варто відзначити, що пандемія 2019 р. і війна з росією негативно вплинули на всю банківську систему України, кількість вітчизняних банківських установ стрімко зменшується. Разом із тим, банківська система в умовах війни функціонує безперебійно, рівень ліквідності вітчизняних банків залишається на достатньому рівні за рахунок наявності значних запасів високоліквідних активів та незначному відтоку банківських депозитів населення та бізнесу. Домінуючою тенденцією в банківській системі України є безпрецедентна криза, спричинена війною, розпочатою росією, в результаті якої очікуються суттєві збитки банківського сектора нашої держави, якому вже зараз притаманний високий кредитний ризик, великі розміри відрахувань до резервів та низька якість кредитних портфелів і їх знецінення [2].

Перспективи розвитку банківської системи в Україні передбачають полягає в наступному:

- Впровадження цифрових технологій та інноваційних рішень, таких як мобільні додатки, онлайн-банкінг, блокчейн та штучний інтелект, може значно поліпшити якість обслуговування клієнтів, знизити витрати банків та збільшити їх конкурентоспроможність.

- Розширення фінансових послуг. Банки мають можливість розширити свій асортимент фінансових послуг, включаючи інвестиційні продукти, страхування, пенсійні фонди тощо. Це

допоможе задовольнити різноманітні потреби клієнтів та збільшити прибутковість банків.

- Розвиток міжнародної співпраці. Співпраця з міжнародними фінансовими організаціями та банками може сприяти впровадженню найкращих практик та забезпечити доступ до міжнародних ресурсів та фінансових ринків.

- Стимулювання кредитування. Забезпечення підтримки для бізнесу та громадян може стимулювати кредитування та інвестиції. Державні програми підтримки підприємств та ініціативи зі зниження кредитних ризиків можуть збільшити кредитну активність банків.

На нашу думку, для ефективного функціонування банківської системи України банкам необхідно зважено застосовувати кредитні канікули, ретельно оцінювати фінансовий стан позичальників, виважено здійснювати реструктуризацію заборгованостей, розвивати кібербезпеку, а НБУ послабити регулятивні вимоги у випадку порушення банками нормативів капіталу чи ліквідності, стимулювати впровадження різного роду новітніх технологій для виконання різних банківських розрахунків[2].

Проблеми функціонування банківської системи в Україні є комплексними та потребують ретельного аналізу та системного підходу до їх подолання. Шляхом зміцнення регулювання, розвитку фінансової грамотності, створення стійких механізмів протидії корупції та впровадження сучасних технологій, Україна може забезпечити сталість та ефективність банківської системи, сприяючи економічному розвитку та забезпеченню довіри громадян та бізнесу.

Отже, перспективи розвитку банківської системи в Україні вимагають ретельного планування та активних дій. Застосування цифрових технологій, розширення фінансових послуг, покращення регуляторного середовища, розвиток фінансової грамотності та міжнародна співпраця можуть зробити банківську систему більш конкурентоспроможною, стійкою та клієнто орієнтованою, сприяючи економічному зростанню та розвитку України.

Література

1.Гура О.Л., Крижановський О.О. В. Проблеми та перспективи функціонування банківської системи України// Ефективна економіка. №.5, 2020. Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2020/54.pdf

2.Чиж Н. М. Функціонування банківської системи України: проблеми та перспективи. Бізнес Інформ. 2022. №4. С. 103–110.

УДК 657

Чудовець В.В., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ЗМІСТ ТА ЗАВДАННЯ ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 року № 996-XIV (далі – Закон про бухгалтерський облік) «бухгалтерський облік – процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень» [1].

Визначення поняття «фінансовий облік» в законодавстві України відсутнє. Виходячи з теорії та практики обліку, основним завданням фінансового обліку є забезпечення користувачів фінансової звітності зрозумілою, достовірною та доречною інформацією про діяльність підприємства для прийняття рішень.

Звідси, фінансовий облік – це сукупність принципів та методів відображення інформації про активи, власний капітал, зобов'язання та господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку з метою складання фінансової звітності та прийняття рішень.

Відповідно до частини 2 статті 3 Закону про бухгалтерський облік «Фінансова, податкова, статистична та інші види звітності, що використовують грошовий вимірник, ґрунтуються на даних бухгалтерського обліку».

Інформація, отримана в системі фінансового обліку та звітності є універсальною та використовується як внутрішніми, так і зовнішніми користувачами для:

- оподаткування господарської діяльності (наприклад, інформація зі Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) безпосередньо використовується для оподаткування податком на прибутком підприємства);

- управління підприємством (наприклад, визначення наявності та стану дебіторської заборгованості та вибору стратегії роботи з покупцями, обсягу товарних запасів, стану та руху основних засобів тощо);

- оцінки якості управління (визначення фінансово-економічних

показників як індикаторів оцінки роботи підрозділів та підприємства в цілому);

- залучення інвесторів (аналіз фінансової звітності є невід'ємним інструментом прийняття інвестиційних рішень, оскільки розкриває інформацію про наявність активів, зобов'язань та власного капіталу, формування та руху грошових коштів);

- отримання кредитів та позик (неможливе без подання фінансової звітності та подальшого її аналізу);

- підтвердження фактичної можливості виконання тендерів та договірних зобов'язань;

- нарахування дивідендів (прибуток зі звіту про фінансові результати звітного періоду є вихідною основою для розрахунку дивідендів) тощо.

Виходячи з цього, фінансовий облік відіграє ключову роль в ефективному управлінні як на рівні окремого підприємства (макрорівні), так і на рівні національної економіки (макрорівні). Неправильна оцінка активів та зобов'язань підприємства, сформована системою фінансового обліку призводить до помилкових управлінських рішень, оцінки фінансового стану компаній на мікрорівні, а в глобальному є безпосередньою причиною виникнення економічних криз (макрорівень).

Правильний вибір методів фінансового обліку дозволяє управляти показниками фінансової звітності, обсягу бази оподаткування відповідно до поточних потреб та стратегії розвитку підприємства.

Виходячи зі змісту фінансового обліку можемо окреслити основні його завдання:

- достовірне відображення інформації про активи, власний капітал, зобов'язання та господарські операції на рахунках обліку;

- створення інформаційної основи для формування фінансової звітності;

- можливість виявлення фінансових ризиків в діяльності підприємства;

- управління показниками фінансової звітності;

- створення умов для оптимізації оподаткування;

- формування вихідної інформації для оцінки та

забезпечення безпеки бізнесу та ін.

Зміст та обсяг інформації, яку опрацьовує та генерує фінансовий облік робить його ключовою інформаційною основою управління підприємством.

Література:

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 року № 996-XIV URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text.

УДК 174:339.92

Шевчук В.О., к.е.н., доцент
Державний університет інфраструктури та технологій

ФОРМУВАННЯ ПРИНЦИПІВ ЕТИКИ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

До переліку основних складових бізнесу відноситься етика. Етичне ведення бізнесу стає важливим чинником сучасного розвитку компанії як у внутрішньому, так і у зовнішньому бізнес-середовищі. Міжнародний бізнес вимагає високих стандартів етичної поведінки.

Як відомо, етика бізнесу – це ділова етика, що базується на чесності, надійності, відкритості, повазі, громадянській та соціальній відповідальності, відповідальності за виконання укладеного договору, турботі про інших, здатності ефективно функціонувати на ринку відповідно до чинного законодавства, встановлених правил і традицій. Саме на цих складових етики бізнесу і формується ділова репутація компанії, яка нині виступає її нематеріальним активом.

Акцентуючи увагу на процесі європейської інтеграції, варто зазначити, що принципи етичного ведення бізнесу Європейського Союзу були визначені на основі десяти принципів Глобального договору ООН (United Nations Global Compact), які так само були сформовані на базі основних положень Загальної декларації прав людини, Декларації Міжнародної організації праці, Декларації Ріо-де-Жанейро щодо довкілля та розвитку та Конвенції ООН проти корупції. Глобальний договір ООН сприяє соціальній відповідальності бізнесу та спрямований на підтримку вирішення діловими

(підприємницькими) колами проблем глобалізації та створення стабільнішої та всеохоплюючої економіки, які мають вибудовувати свою діяльність і стратегію на основі Цілей сталого розвитку та десяти принципів у сфері прав людини, трудових відносин, захисту довкілля і подоланні корупції [2, с. 37]. Нині до складу організації долучилось 22 117 учасників у 162 країнах світу.

Принципи Глобального договору ООН

Права людини

Принцип 1: Ділові кола повинні забезпечувати та поважати захист прав людини, проголошених на міжнародному рівні;
Принцип 2: не повинні бути причетні до порушень прав людини.

Трудові відносини

Принцип 3: Ділові кола повинні підтримувати свободу об'єднань і дієве визнання права на колективні угоди;
Принцип 4: сприяти викоріненню усіх форм примусової праці;
Принцип 5: виступати за повну ліквідацію дитячої праці;
Принцип 6: сприяти викоріненню дискримінації у сфері праці та зайнятості.

Навколишнє середовище (довкілля)

Принцип 7: Ділові кола повинні дотримуватися обережних підходів до екологічних проблем;
Принцип 8: ініціювати поширення екологічної відповідальності;
Принцип 9: стимулювати розвиток і розповсюдження екологічно чистих технологій.

Боротьба з корупцією

Принцип 10: Ділові кола повинні протидіяти всім формам корупції, включаючи здирництво та хабарництво.

Принципи етичного ведення бізнесу в ЄС

- чесність і відповідальність ведення бізнесу;
- чесність і порядність ділових взаємозв'язків;
- додержання основних принципів культури бізнесу;
- дотримання і не порушення договірних взаємин;
- взаємна повага, довіра, розуміння партнера та відвертість;
- тактовність в плані врахування культурних, національних та релігійних особливостей бізнес-партнера;
- рівноправність у поняттях між конкуренцією та етикою;
- честь вище ніж прибуток.

Принципи етики репутаційного бізнесу в Україні

Рис. 1. Формування принципів етики міжнародного бізнесу в Україні

Джерело: побудовано автором на основі [1; 3; 4]

У 2013 році було засновано мережу Глобального договору ООН в Україні. На сьогодні до її складу входить 118 учасників. Приєднуючись до цієї ініціативи, вітчизняні компанії здійснюють вагомий внесок в процес трансформації економіки за допомогою побудови етичного та соціально відповідального бізнесу.

На сьогодні діють дев'ять проектів (програм) цієї мережі. Деякі проекти вже завершено, зокрема: інтеграція Цілей сталого розвитку (ЦСР) та Десяти принципів Глобального договору ООН у бізнес-стратегію компанії, її операційну діяльність, звітність та комунікацію з партнерами програми; представництво та лідерство жінок у бізнесі; ініціатива, спрямована на допомогу українським біженцям із працевлаштуванням [1].

У рамках ініціативи Європейського Союзу EU4Business в Україні Центрами інформаційної підтримки бізнесу за участі представників бізнесу, представників громадських та міжнародних організацій були розроблені двадцять принципів репутаційного бізнесу (рис. 1), які мають стати основою для формування компаніями власного етичного бізнес-кодексу. З його допомогою підприємці та керівники зможуть наочно продемонструвати своїм працівникам суть принципів етики бізнесу, їхню роль для сталого розвитку організації та українського бізнесу зокрема [4].

Загалом на формування етики міжнародного бізнесу впливає також ряд факторів, властивих окремій країні. Серед таких факторів в Україні найвагоміший вплив мають високий рівень корупції, недосконаліть і порушення законодавства, війна на території країни тощо. Навіть у цих умовах Звіти виконання угоди про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом свідчать про те, що в Україні поступово впроваджуються в економічну систему європейські стандарти, норми і принципи.

Міжнародний бізнес має бути етичним, а у контексті інтеграції України до ЄС важливим завданням стає розробка та впровадження етичних принципів ведення міжнародного бізнесу відповідно до світових і загальноєвропейських принципів, а також їх дотримання.

Література

1. Глобальний договір ООН в Україні. URL: https://globalcompact.org.ua/ (дата звернення: 30.05.2023).
2. Жиленко К.М. Розвиток системи корпоративної соціальної відповідальності на основі Глобального договору ООН. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2017. Вип. 27(1). С.37-40.
3. Зарічна О.В., Зеліч В.В. Етика бізнесу в умовах євроінтеграції. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*. Спецвипуск присвячений євроінтеграційній тематиці. 2022. Випуск 44. С. 36-40. DOI: https://doi.org/10.32782/2413-9971/2022-44-6.
4. Принципи етики репутаційного бізнесу. URL: https://bc-club.org.ua/bc-club/pryncypy-etyky-reputacijnogo-biznesu.html (дата звернення: 30.05.2023).

УДК 658.15:332.6 (477.75)

Ярий Д.М., інженер з проектно-кошторисної роботи, УКСтаІ,
ПАТ «ЗАПОРІЖСТАЛЬ»
ТОВ «ТУ «Метінвест Політехніка», м. Запоріжжя

СПЕЦИФІКА ОПТИМІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОРТФЕЛЮ В УМОВАХ МЕТАЛУРГІЙНОГО ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах глобалізації та зростаючої конкуренції, воєнного стану в Україні, повномасштабних бойових дій, величезних економічних та людських втрат, масштабних руйнувань, вітчизняні металургійні підприємства стикаються з нестачею вільних коштів і відповідно з необхідністю ретельного контролю за витратами як й поточної діяльності, так й оптимізації витрат на розвиток (інвестицій в майбутнє). Інвестиційний портфель промислового підприємства представляє собою сукупність інвестиційних проєктів та активів, що використовуються для розвитку та покращення його виробничої діяльності, допомагає підприємству реалізувати свій потенціал та забезпечити стійкий розвиток.

Ефективне управління інвестиційним портфелем стає критичним фактором для досягнення стійкого конкурентоспроможного соціально та екологічно спрямованого (сталого) розвитку. У зв'язку з цим, розуміння та пошук різних напрямів оптимізації інвестиційного портфелю підприємства є актуальним завданням для наукових дослідників та практиків.

Ознайомлення з науковими джерелами та аналітичними матеріалами [1; 3 та ін.] та власний професійний досвід дозволяє констатувати, що першим кроком у процесі обрання та оптимізації інвестиційного портфелю металургійного, як й будь-якого промислового підприємства є детальний аналіз поточного фінансового стану підприємства, його матеріально-технічних ресурсів, інтелектуально-трудових та ін. можливостей, потреб сьогодення та перспектив (планів, програм, стратегії) розвитку. Це включає оцінку різних факторів, таких як потужність та фінансовий стан підприємства (дохідність, ліквідність, рентабельність, стан активів тощо), актуальність фінансування та розвитку конкретного напряму діяльності, наявні загрози та потенційні ризики, сильні та слабкі сторони, фактори впливу тощо.

Такий комплексний аналіз поточного стану допомагає визначити області для подальшого інвестування. Наприклад, підприємство може розглядати можливість інвестування в різні види діяльності або в розвиток окремих бізнес-одиниць завдяки інвестуванню впровадження нових екологічно спрямованих технологій виробництва металургійної продукції. Це можуть бути нові технології, екологічно спрямовані (енергоефективні) заходи, інвестиції в сучасне обладнання, модернізацію виробничих ліній, впровадження нових екологічно безпечних потужностей або запуск нових сучасних виробництв. Також варто проводити моніторинг витрат ресурсів, постачальників, складських запасів, ризиків та факторів негативного впливу на діяльність підприємства.

Отже, заходи оптимізації інвестиційного портфелю металургійного підприємства повинні передбачати розподіл капіталу, розробку процедури обрання, контролю та оцінки результативності та ризиків проєктів, що дозволяє своєчасно виявляти проблемні області, приймати необхідні зміни для усунення ризикових факторів.

Оптимізація інвестиційного портфелю промислового підприємства передбачає детальний аналіз і оцінку кожного інвестиційного проєкту з погляду його доцільності, ефективності та рівня ризиків, специфіку стратегії розвитку тощо.

Перш ніж сформувати остаточний перелік проектів, які отримають бюджет для подальшого втілення, проводиться декілька етапів ранжування. Проробляється загальна можливість втілити проект у життя, адже потрібно враховувати наявність відповідних технологій

та їх доступність. Проте не всі проекти з інвестиційного портфелю спрямовані на підвищення прибутку після своєї реалізації. Так підприємство може включати до портфелю соціальні – спрямовані на поліпшення умов праці, екологічні – спрямовані на збереження навколишнього середовища та зменшення впливу підприємств на нього, інфраструктурні – стосуються транспортування, комунікацій, енергетики, медійні проекти та інші. На цьому етапі проводиться проробка кожного проекту, і враховуючи вищеописані підходи складається портфель на наступний період реалізації. Кожний проект потрапляє до своєї групи пріоритету, що дозволяє більш гнучко розпоряджатися бюджетом. Також, зазвичай не всі проекти попадають у інвестиційний портфель, але декотрі з них можуть бути відкладені на наступні періоди реалізації.

Література

1. Латишева О.В., Підгора Є. О., Касьянюк С.В. , Неронова Л. О. Сучасний інструментарій моделювання, планування та регулювання заходів реалізації стратегії екологічно спрямованого інвестиційного розвитку підприємств країни. *Економічний вісник Донбасу*. 2022. №1. № 1 (67). С. 76-85. URL: http://evd.luguniv.edu.ua/index.php/evd/article/view/331/331 (дата звернення 18.05.2023)

2. Шкрабак І.В., Латишева О.В., Шевченко Н.Ю. Управління матеріальними ресурсами в бізнес - процесах гірничо-металургійних компаній на засадах Perfomance Management. *Економічний вісник Донбасу*. Вип. 3 (69). 2022. С. 66-73

3. Shevchenko Natalia, Moiseienko Kostiantyn, Latysheva Olena. Project implementation of corporate information systems (ERP and MES) as a guarantee for increasing the operational efficiency of the enterprise. *Економічний вісник Донбасу.* Випуск 4 (70) . 2023. С.87-92

УДК 620.91

Яшкіна Н.В., к.т.н, доцент
Перовська Є.О., магістрант
Український державний хіміко-технологічний університет

ВИКОРИСТАННЯ ВІДНОВЛЮВАНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ В УКРАЇНІ

Використання відновлюваних джерел енергії (ВДЕ) є умовою забезпечення сталого та екологічно безпечного розвитку енергетичної

системи України. У зв'язку з цим, дослідження використання ВДЕ в Україні є актуальним та важливим завданням. У даній роботі будуть розглянуті основні види ВДЕ та їх використання в Україні, а також переваги та недоліки використання цих джерел енергії.

Відновлювані джерела енергії − це джерела енергії, які можуть бути використані без обмежень, оскільки вони постійно поповнюються в природі. Основними видами ВДЕ є : сонячна енергія, вітрова енергія, гідроенергія, біомаса, геотермальна енергія.

Використання відновлюваних джерел енергії є важливим кроком в напрямку сталого розвитку та забезпечення екологічно безпечного енергетичного забезпечення в Україні. Україна має значний потенціал для розвитку ВДЕ, зокрема сонячної та вітрової енергії, але на сьогоднішній день використання ВДЕ складає всього 4% від загального обсягу виробництва електроенергії в країні. [1]

Одним із основних представників в українському сегменті вітроенергетики є «ДТЕК ВДЕ» — експлуатаційна компанія, яка здійснює управління активами Групи ДТЕК у секторі відновлюваної енергетики. «ДТЕК ВДЕ» володіє Ботієвською ВЕС та Приморською ВЕС, з установленою потужністю 200 МВт кожна, а також Орлівською ВЕС із плановою потужністю 100 МВт . Як і в сегменті вітрової енергетики, ключовим виробником сонячної електроенергії є «ДТЕК ВДЕ».[2]. Станом на зараз на тимчасово окупованій території знаходяться: Приморська ВЕС; Приморська ВЕС-2; Ботієвська ВЕС; Орловська ВЕС. Окрім того, Трифонівську СЕС запустили лише у січні 2023 року.

Група "ДТЕК ВДЕ" оцінила збитки від окупації чотирьох з п’яти своїх вітрових електростанцій з потужністю 500 МВт у понад 16 мільярдів гривень. Виручка компанії у 2022 році впала у 2,6 раза (до 2,95 млрд грн) через припинення роботи цих ВЕС та Трифонівської сонячної електростанції. [3]

Трифанівськf СЕС — пілотний проєкт у секторі сонячної енергетики, обладнаний 37 000 сонячних панелей. Крім того, у березні 2019 року «ДТЕК ВДЕ» запустила Нікопольську СЕС, яка станом на зараз знищена окупантами. Вона налічувала 750 000 сонячних панелей сукупною установленою потужністю 200 МВт і була найбільшою сонячною електростанцією в Україні.

Орієнтуючись на «зелений» тариф, на український ринок сонячної енергетики також увійшли такі іноземні компанії, як «China National

Building Material Company» (CNBM), «TIU Canada Ltd.», «Recom LLC» і «Scatec Solar» [2]. Сегмент вітрової енергетики приваблює значну кількість іноземних компаній, таких як ТОВ «Юкрейн Пауер Ресоурсес», афілійована компанія «First Summit Energy» (Нідерланди), а також ТОВ «Сивашенергопром», поточний проект норвезької «NBT AS» та французької «Total Eren (Ukraine Power Resources, 2018[4]) (FMO, n.d. [5]).

Партнерами ДТЕК ВДЕ у декарбонізації енергетики України стали кращі світові виробники обладнання, провідні будівельні та фінансові компанії. Це дозволило у 2019 році успішно розмістити зелені єврооблігації на 325 млн євро строком обігу п'ять років. Стратегічна мета ДТЕК ВДЕ – збільшити портфель активів в Україні до 2 ГВт встановленої потужності завдяки повному циклу реалізації проєктів та ефективному управлінню капіталом.

Політика декарбонізації та технологічний прогрес сприяють розвитку відновлюваних джерел енергії. Це дозволяє поступово заміщувати генерацію електроенергії з викопного палива, що робить дієвий вклад у подолання глобальної проблеми зі зміни клімату.

Переваги використання ВДЕ полягають у тому, що ці джерела енергії є безпечними для довкілля, не забруднюють повітря та воду, не викликають глобального потепління і не використовують обмежені ресурси. Крім того, використання ВДЕ може зменшити залежність від імпорту енергоресурсів та створити нові робочі місця в галузі виробництва та монтажу ВДЕ.

Однак, існують і деякі недоліки використання ВДЕ, зокрема висока вартість встановлення та експлуатації ВДЕ у порівнянні з традиційними джерелами енергії, нестабільність виробництва електроенергії залежно від погодних умов, а також проблеми зі зберіганням та транспортуванням енергії.

Україна має цілу низку законодавчих актів, які спрямовані на підтримку використання ВДЕ. Зокрема, це законодавчі норми щодо сприяння використанню ВДЕ в житловому будівництві, стимулювання виробництва обладнання для ВДЕ, встановлення тарифів на відповідні види енергії та ін. [6]

24 лютого 2022 року розпочався зворотній відлік часу до енергетичної незалежності України. Цінність відновлюваних джерел енергії трансформувалась з більш екологічної на безпекову та економічну. Сьогодні, вітрова, сонячна, біо, мала гідро та воднева

енергетики є запорукою енергетичної безпеки та незалежності держав, а її собівартість є значно нижчою за викопне паливо. Український сектор відновлюваної енергетики може стати однією з основ післявоєнної відбудови України та подальшого нарощення енергетичної незалежності держави. Для цього потрібна розробка та впровадження більш комплексної та системної державної політики в галузі ВДЕ, яка б забезпечила ефективність компаній

Крім того, важливо враховувати переваги та недоліки використання ВДЕ при розробці та впровадженні нових проектів. Незважаючи на певні недоліки, використання ВДЕ є екологічно безпечним та сталим рішенням для забезпечення енергетичної безпеки та зменшення залежності від імпорту енергоресурсів.

Отже, розвиток ВДЕ є важливим елементом сталого економічного та соціального розвитку України, адже він забезпечує стале та екологічно безпечне енергетичне забезпечення країни, сприяє створенню нових робочих місць та зменшенню залежності від імпорту енергоресурсів.

Література

1. Сайт КПІ. Стаття про відновлювану енергетику. Режим доступу: https://ep.kpi.ua/uk/node/24

2. Офіційний сайт ДТЕК ВДЕ. Режим доступу: https://renewables.dtek.com

3. https://ecopolitic.com.ua/ua/news/okupaciya-chotiroh-vitrovih-elektrostancij-zavdala-zbitkiv-na-16-milyardiv-griven/

4. Ukraine Power Resources (2018), Building a Portfolio of Wind Power Projects in Ukraine. Режим доступу: https://ukrainepowerresources.com/.

5. FMO (n.d.), About SyvashEnergoProm LLC. Режим доступу: https://www.fmo.nl/project-detail/54812.

6. Закон України «Про альтернативні джерела енергії» від 20.02.2003 № 555-IV // Офіційний сайт Верховної Ради України. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555-15/